

Tau Fa'ona Wasawasa Adi Paisowa (Apostolo)

*Yaubada, Yesu ya Hasayen Galewa
Paisowa 1:1-11*

¹ Yauwedo, Yaubada Tau Fanuhana* egu buka bwa'ibwa'ina yai ginauli somo E ulidi mate ginauli mahudo'idi Yesu ya fatubu ya ginauli yo ya lau fa'ataen, ha'a enehemiu E liba ya lau ee-, sa hasaiyen galewa. ² Hola hige Yaubada i hasaen galewa na safalumadi ya fasinabodi be ena tau fa'ona wasawasa ya liba fasibasibadi Yaluwa Tabuna ena gigibwali yai. ³ Ena pe'i mulina yai ya taumahata tatau te, lisidi yai ma boludi laulau hudo'i - hudo'i yai be ya fa'ita lobahidi mate In ya mwahuli fuyo. Lahai 40 ganahewadi yai ya taumahata lisidi yai na Yaubada ena Aba Ba'isa Nu'una wasana enehedi ya liba. ⁴ Fuya hesa, ma'edi sa kalakalahe na ya falibadi iyen,

Tabu Yelusalem au lau afulen, na ainauya E falibamiu au bagiyen. Ainauyana mate Tamagu ya liba fasunuma'en. ⁵ Diyon ho'owa yai ya fafababatisomiu na lahai fisa ai mulina haba Yaluwa Tabuna yai ami babasito.

⁶ Fuyana sa fa'oigogo esega sa fati'oi tiyen,

* **1:1** Tiofliyesianiyona mate “Yaubada Tau Fanuhana.” Buka hahaisa “Yaubada Tau Fanuhana” sa uli na hahaisa “Tiofliyesi” sa uli pa'ana edi nuwatuhu bena dogo hesana.

Guyau, aho te ema nu'u Isalaela haba wa fele fuyo'imai e hige'e?†

⁷ Yesu alinadi ya bui iyen,

Maihaladi e lahaidi mate Tamagu ena gigibwali yai ya nonohaidi. Umi hige enehemiu be haba adi fuya au sibaidi. ⁸ Fuyana Yaluwa Tabuna ya laoma ai hewamiu haba gigibwali Yaubada ai lisina ami abi be ai Yelusalem, Diudeya yo Samaliya mahudo'ina yo tano'ubu anadan yai haba ami liba famahatagu. (*Paisowa 26:20*)

⁹ Ya libaliba ofi, mulina yai, matadi yai Tamana ya abi hasaen galewa, yada yai be hige gonowana ti ita. ¹⁰ Hola matadi sa alalolo lau galewa na yo fede tatau luwaga adi leli kafukafudi sa mwaito afuledi sadaidi yai. ¹¹ Na tiyen,

Galili tatau sidohana be amainiya ami obi'obiyo na ami maimainene hasa galewa? Yesu ite lebemiu yai sa abi hasaen galewa te, mate haba ya fuyoma gonogonowana doha ami ita ya hasai.

Mataiyasi, Diudasi ya Falau Damahi

Paisowa 1:12-26

(Matiu 27:3-10)

¹² Habahim Oliweta Piuna sa lau afulen na sa fuyo Yelusalem. Nu'udi te lofana doha kilomita esega.‡ ¹³ Fuyana sa mahano, sa hasai edi

† **1:6** Tau fa'ona wasawasa yo dodoga haisa, edi fanuha bena edi dudulai ya fele fuyo'idi, be ibodi sa ita watandi. ‡ **1:12** Diusi edi laugagayo yai mate Sabati lahaina yena sa laulau tiga ibege kilomita esega ti di'oi.

aba miyamiya bilina yai. Iti mate Pita, Diyon, Diyemsi yo Endulu; Pilipi yo Tomasi, Batolomiu yo Matiu; Alefaiyesi natuna Diyemsi yo Saimon Seloti§ yo Diyemsi natuna Diudasi. ¹⁴Fuya ou'ouli sa fafa'oigogo na sa laulau'u'ula ma haidadi wawahin yo Yesu haidana yo tinana Maliya hinaga.*

¹⁵ Lahaidi yai ni Yesu tau kawawanahaina 120 ganahewadi yai, Pita ya obiyo fahi ¹⁶ be iyen, Afa haidagu! Beyabeyana, Buka Tabuna yai sa uli tiyen, Yaluwa Tabuna ena gigibwali yai, Deiwidi, Diudasi wasana ya libaen mate ha'a ya fawananaha fuyanna Yesu ana waiyuna ya foyahidi be sa tohai. ¹⁷ Diudasi hidamai hesa ema pele yai yo paisowa tau saguhimai.

¹⁸ (Ena lau pono maisana monina ya abi be tanohi ya une. Tanohina yai mate ya fatutu ba'a be ya pe'i. Bogana ya tamo dagi be tagina mahudo'ina ya faikalamahanoi. ¹⁹ Dodoga mahudo'idi Yelusalem yai wasana sa atahiyen be alinadi yai nu'una hesana sa tole “Akeladama.” Aniyona mate “'Wasina Nu'una.”)

²⁰ Pita iyen,

Samsi bukana yai sa uli tiyen, “Ena luma haba afa'afana, ibege sai i gogoi,” yo sa uli hinaga tiyen, “Sai hesa ana paisowa i abi.” (*Samsi 69:25 yo Samsi 109:8*).

§ **1:13** In Loma tau lau we'aidi dogana hesa * **1:14** Au italau Maleko 6:3: Yesu afa haidana mate: Diyemsi, Diyosepa, Diuda, yo Saimon. Afa lolofuna hinaga, edi aba miya mate Nasaleta. In moho, hesadi hige ti uli Buka Tabuna ganahewana yai.

²¹ Lisina yai hidada hesa bena te fasinabo. In yo Yesu ma'eda fuya ou'ouli te laulau asi'asi. ²² Diyon ena fuya fafababatiso ya lau ee-, Yaubada, Yesu lebeda yai ya abi hasaen galewa. Sai te famwaito, ma'eda ena mwahuli fuyo dedena haba te fatadada. *(Luka 24:48)*

²³ Yo fede dodoga luwaga hesadi sa fafinahedi: Mataiyasi yo Diyosepa, hesana hesa Basabasi na hesa Diyusitisi.

²⁴⁻²⁵ Na sa lau'u'ula tiyen,

GUYAU, doga mahudo'ina ena nuwatuhu wa sibai. Tatau luwaga te u fa'itamai. Sai wa fasinabo haba tau fa'ona wasawasa adi paisowa ya ginauli, fuyana Diudasi ya biya afulen na ya lau ena aba laoma.

²⁶ Habahim dodoga luwaga ni, sa aiheya failako'edi ume'ehu yai[†] be Mataiyasi ya abi. Sa falau esegahi maidana tau fa'ona wasawasa 12 edi pei yai.

2

Yaluwa Tabuna Ena Fuya Laoma

Paisowa 2:1-4

¹ Fuyanna Pentekosi lahaina yai Tau kawawananaha mahudo'idi sa fa'oigogo tefa esega yai. * ² Ma'esega na dagugu la'ila'i doha

[†] **1:26** Hesadi sa ulidi ume'ehu yai. Taumoho esega hesana ai ume'ehu esega sa uli na sa husan ginauli hesa ganahewana yai be sa fatigotigo ee-, ume'ehu esega ya be'u. Hesa somo ume'ehu yai ni, mate in logena fafasinabona. * **2:1** X-ref to table of Jewish Feasts.

hwayahwayau galewa yai ya lidima be aba ta'ata'ai lumana ya tafo nuhuli. ³ Habahim somo doha oyagi balebalelemnna ya faidabadabalalai be dogo esega - esega ya talu hewana yai. ⁴ Yaubada, Yaluwana Tabuna mahudo'idi ya famohafudi be gigibwalina yai sa fatubu alina hudo'i - hudo'i yai sa libaliba.

Pita Ena Wasa
Paisowa 2:5-21

⁵ Fuyana yai Diusi iti Yaubada tau 'wasabuwenna nu'u mahudo'ina yai sa fa'oigogo esegahidi Yelusalem yai.† ⁶ Dagugu sa atahiyen be baiwa la'ila'i ya fa'oigogoma be somo - somo sa libalibaen mate, esega - esega alina yai ya atahi lobahi. ⁷ Sa tauhiti ma lau no'odi tiyen,

Hola au atahi. Dodoga mahudo'idi sa libaliba te mate Galili dodogadi. ⁸ Sidohana be esega - esega te atahi alinada yai sa libaliba? ⁹ Ita eda aba laoma mate: Patiya yai, Mediya yai, na haisa Elam yai. Ita hahaisa mate Mesopotamia yai, Diudeya, Kapadosiya, Pontusi yo Eisiya yai, ¹⁰ yo Figiya, Pamfiliya, Idipi yo Libiya tefadi yai, Sailin nu'una sadasadaina yai te laoma. Na hahaisa mate tau antaumana Loma yai sa laoma Yelusalem. ¹¹ Diusi yo ta'owawa safaluma Diusi edi laulau'u'ula sa laulau watan, yo Keliti yo Alabiya, mahudo'ida te atahi mate Yaubada laulau gigigibwalidi yo no'o ginaulidi, te atahiyedi alinada yai!

† **2:5** Safaluma Yaubada sa fadebasae, na Buka haisa tiyen, Yaubada tau 'wasabuwenna.

12 Sa no'o yo sa nuwa ponopono be sa
fafati'o fuyo'idi tiyen,
Ite aniyona somo?

13 Na hahaisa sa lau faliuhwa'edi tiyen,
Sa nom yauyaule?

14 Habahim Pita yo tau fa'ona wasawasa safuhu-
dohudo'i esega sa obiyo fahi na ya liba la'ila'i baiwa
lisidi iyen,

Falegu Diusi yo salumadi mahudo'imiu
Yelusalem yai ami miyamiya, au ata'atahi laoma
lisigu na aniyona somo haba emi E liba. 15 Emi
nuwatuhu bena tatau te sa nom yauyaule.
Hige'e! Itete hola 9 koloki ma hwalahwalalana.
16 Itete fuya bwa'ibwa'ina yai Peloweta
Diyoweli ha'a ya libaen:

17 “Yaubada iyen,

“ ‘Fuya ofi'ofidi yai haba Yaluwagu E fagoi
dodoga mahudo'idi ai lebedi.‡

Yo nanatumiu wawahin yo tatau haba sa
liba peloweta.§

Ami hewahewali haba tautau sa itadi,
yo emi tautaula'i haba sa eno suwai.

18 Yo egu tau paisowa tatau yo wawahin
lahaidi yai ni haba Yaluwagu E fagoi ai lebedi,
be haba wasa lohohona sa lauguguya'en.

19 No'o abi'abidi haba E ginaulidi ai galewa,
yo ai tano'ubu. Haba fafa'ilala,

‡ 2:17 Fuya ofi'ofina Pentekosi yai ya fatubu na ya laoma bee-,
aho ite. § 2:17 liba peloweta aniyona luwaga 1. Wasa lohoho-
hona sa lauguguya'en, na 2. Somo matada yai sa tubu haba sa
liba famahata.

'wasina yo oyagi balebalelemdi yo madagafu
E fataumahatadi.

²⁰ Maihala haba ya kamukamumu,
na GUYAU ena fuyoma lahaina ha'a ya
sigisigima.

²¹ Yena sai GUYAU hesana ya ata'atahi
haba ya mwahuli.” (*Diyoweli 2:28-32*)

Pita Baiwa La'ila'i ya Guguyaidi

Paisowa 2:22-41

²² Pita iyen,

Isalaela dodogadi, au ata'atahi! Gana-
hewamiu yai Yesu Nasaleta ena dudulai
Yaubada ya fawananaha, logena lisina yai
no'o yo fafa'ilala ya ginaulidi mate umi ami
sibaidi. ²³ Yaubada ena nuwatuhi yai Yesu ya
fasinabo nonohai be sa tole afulen nimamiu yai,
na dodoga heyaheyayadi sa saguhimiu be ami
tutu fapatu kolosi yai. ²⁴ In moho Yaubada ya
famwahuli fuyoi pe'i kamkamnana yai pa'ana
pe'i hige gonowana i abi didini. ²⁵ Kin Deiwidi
ha'a ya libaen iyen,

“Fuya ou'ouli Yaubada sadaigu yai E ita'itai.

Pa'ana In ma'egu,
be ibege agu waiyunu ya 'wasabuwedi.” (*Samsi*
16:8)

²⁶ Lisina yai nuwagu ya amna be E kwade
yo E fadebasae.

Yo E gogo susunuma mate taugu haba ya
anyawasi,

²⁷ pa'ana ibege tau pe'ipe'i edi nu'u yai u
lau afulegu,
yo ibege em Fatabu Dogana u ita afulen,
be tauna i molu ai bo'usa.

28 Mwahuli eda'edana ha'a wa fa'itagu;
 Yo Um ai matam haba E kwade wananaha.
(Samsi 16:8-11)

29 Afa haidagu, E faliba komakoma'inimiu mate
 ada ulu tubu Deiwidi ha'a ya pe'i be sa bo'usai
 na bo'usana mate hola otana amaite'i. 30 In
 mate peloweta na ya sibai mate Yaubada ha'a ya
 angwala lisina yai haba Deiwidi laulauwewena
 hesa ya famala Ba'isa gonogonowana doha in
 Deiwidi. *(2 Samuwela 7:12-17 yo Samsi*

132:11) 31 Fuya matada yai somo haba ya tubu,
 mate Deiwidi ha'a ya sibai, be ya liba iyen,
 “Keliso haba ya mwahuli fuyo,
 yo ibege ai bo'usa i ita afulen
 be silanna i molu.” *(Samsi 16:10)*

32 Bo'usa yai Yaubada, Yesu te ya
 famwahuli fuyoi, be matamai yai ha'a 'e ita.
 33 Tamana Yaubada ya tole hiti'i be sibana yai
 aba fafa'atiti yai ya ta'ai. Ena liba fasunuma
 mate Yaluwa Tabuna ya felen, Yesu. Logena ya
 fagoi lidiyen hewada yai mate, ha'a ami ita yo
 ami atahiyeen.* 34 Deiwidi hige i hasai galewa. In
 moho ya liba iyen, “GUYAU Yaubada ya libalau
 egu Guyau lisina iyen, ‘Ai sibagu u ta'ai, 35 ya
 lau ee-, am waiyunu E toledi ai ahem ubudi
 doha ahem aba tolona.” *(Samsi 110:1 yo Maleko*

12:36)
 36 Lisina yai Isalaela mahudo'idi bena sa
 siba komakoma'i mate Yesu te, In ami tutu fapatu,

* **2:33** Yena sibana yai ya ta'ai, aniyona mate ena dudulai haba ya
 felen. Au ita'ita lau Maleko 10:37 yo Paisowa 7:55 hinaga.

logena Yaubada ya tole Guyau yo Keliso.

³⁷ Dodoga liba te sa atahiyen. Yo fede aluwadi sa potifahi be Pita yo tau fa'ona wasawasa hahaisa sa falibadi tiyen,

Afa haidamai somo haba te ginauli?

³⁸ Pita alinadi ya bui iyen,

Esega - esega u nuwabui be u babasito Yesu Keliso hesana yai haba em heyahayaya ya nuwa afulen na Yaubada ena ainauya, Yaluwa Tabuna wa abi. ³⁹ Liba fasunuma te ya laowa umi, nanatumiu yo safalumadi iti eda lofalofa yai tau miya enehemiu yo safalumadi Guyau eda Yaubada ya yogaimiu, enehemiu.

⁴⁰ Habahim, Pita ya lauguguya lofalofa na ya liba adidili lau tau ata'atahi lisidi yai iyen,

Yaubada au an'etai be hiti heyayana ganahewadi yai te, haba ya saguhimiu be ami an-fale'edi.

⁴¹ Safalumadi ena liba sa lau watan mate sa fababatisodi na lahaina yai dodoga la'ina tausai faihona sa lobahi be sa falau esegahi tau fa'ona wasawasa edi pei yai be edi pei ya la'i.

Tau Kawawananaha sa Oi'oigogo Esega

Paisowa 2:42-47

⁴² Edi fuya sa peidi tau fa'ona wasawasa edi lau fa'ata yai yo edi fa'oigogo yai sa an'angogo yo sa laulau'u'ula gogo. ⁴³ No'o ginaulidi boludi yo fafa'ilala hudo'i - hudo'i tau fa'ona wasawasa sa laulau ginauli be dodoga

sa 'wasabu. ⁴⁴ Tau kawawananaha mahudo'idi sa fafa'oigogo fuya ou'ouli yo ginauli mahudo'ina lebedi yai sa faifaisagusagu fuyo'idi. ⁴⁵ Edi tanohi yo edi ginauli sa une'une afuledi na monidi sa abidi be faledi tau kawawananaha salumadi ginauli hahaisa lebedi yai, hige'e mate edi sa soi. ⁴⁶ Lahai esega - esega sa fa'oigogo ai Dubu Tabuna dobidobina yo edi ai luma sa kalahe gogo ma nuwa taludi yo ma kwadedi, ⁴⁷ lahai esega - esega salumadi sa an'eta be Yaubada ya famwahulidi mate sa falau esegahidi, be tau kawawananaha edi pei ya la'i. Yaubada sa fadebasae, yo dodoga edi abi loholoho sa kwadedi.

3

Pita, Taumoho Dabidabina ya Faloholoho Paisowa 3:1-10

¹ Fuya ma esega lau'u'ula maihalana yai, Pita yo Diyon sa hasai Dubu Tabuna. Maihalana mate tili koloki maimailafi. ² Lahaina yai ni taumoho hesa ahe dabidabina sa bahe lawen dubu eda'edana hesa hesana "Aba Luhuluhu Lau Loholohona." Dogana ni tinana bogana yai ha'a doha. Fuya ou'ouli ainiya sa fafata'ai be salumadi sa laoma sa luhuluhu lau haba ya an'eta moni lisidi yai. ³ Fuyana Pita yo Diyon ya itadi bena haba sa luhulau Dubu Tabuna ganahewana, ya an'eta moni lisidi yai.

⁴ Sa ita'ita lau lisina na Pita iyen,
U ita'itama lebemai!

⁵ Yo fede taumoho wa ya ita'ita lau lebedi na ena nuwatuhu bena somo haba sa felen.

⁶ Habahim Pita iyen,

Yau hige egu moni na somo lebegu yai haba E felem? Yesu Keliso Nasaleta dogana hesana yai u mwaito be u laulau!

⁷ Nimana sibana yai ya saguhi be ya fa'obiyo. Hige walolona taumohona ahe laulauna yo talu-talumodi sa adidili. ⁸ Ahena feula ya bwa'iyedi na ya fatubu ya laulau. Habahim ma'edi sa lau Dubu Tabuna dobidobina ganahewana yai, ya laulau yo ya dagodago, Yaubada ya fafadebasae!

⁹ Fuyana dodoga mahudo'idi sa ita ya laulau yo Yaubada ya fafadebasae. ¹⁰ Sa nuwatuhu lobahi mate taumohona ese'esegana fuya ou'ouli ai Dubu Tabuna Aba Luhuluhu Launa Loholohona yai ya ta'ata'ai na ya an'an'eta. Yo fede mahudo'idi sa no'o wananaha mate sidohana be doha.

*Pita, Baiwa La'ila'i ya Guguyaidi Dubu yai
Paisowa 3:11-26*

¹¹ Tau an'an'eta hola Pita yo Diyon lisidi yai ya abi'abi didi na dodoga mahudo'idi sa lautafo lau lisidi ma no'odi. Iti mate Dubu Tabuna tefana hesa hesana “Solomon ena Aba Anlogulogu” yai.

¹² Fuyana Pita dodoga ni ya itadi, ya libalau lebedi iyen,

Isalaela dodogadi, sidohana be ami kinoimai, emi nuwatuhu mate ai ema loholoho Yaubada matana yai, e ema gigibwali yai, be taumoho te ya laulau?

¹³ Abelaham, Isako, Iyakobo yo afa wahada edi Yaubada logenana, ena tau paisowa Yesu, ya tole hitin. Yesu ami tole afulen nimadi yai be bena haba sa wunui. Pailati bena ya biya afulen na matana yai ami faleleyen. ¹⁴ Gigibwali yo

Tau Laulau Dudulai Dogana ami waiyo'o'en na tau aiyunu ami an'etai bena sa so'e fahi be sa leyawa lisimiu. *(Maleko15:6-15)*

¹⁵ “Mwahuli Pa'ana,” Yesu, ami wunui. In moho Yaubada pe'i yai ya fa'obiyo fuyoi. Ai tau itana. ¹⁶ Yesu hesana yai ena gigibwali 'e kawawananaha'en be taumoho ami ita yo ami sibai mate ya fa'adidili. Wananaha! Yesu hesana sunumana lisina yai mate taumoho te ya faloholoho. Ha'a mahudo'imiui ami ita.

¹⁷ Afa haidagu, aho te, E sibai mate umi yo emi baba'isa somo ami ginaginauli Yesu lisina yai mate, hige au sibai. ¹⁸ Na Yaubada ya fawananaha doha ite; somo beyabeyana ha'a ya liba famahata peloweta lisidi yai mate Yaubada ena Fasinabo Dogana haba ya kamkamna be ya pe'i. ¹⁹ Au nuwabui na Yaubada au famuli watan haba emi heyaya ya nuwatuhu afuledi yo yaluwamiu ya fa'adidilidi, ²⁰ na haba Keliso ya fatamaliyama, ha'a ya fasinabo nonohai, logena Yesu. ²¹ Ai galewa bena ya miya ee-, Yaubada ginauli mahudo'idi ya fadudulai fuyo'idi, doha beyabeyana ena peloweta tabudi ya falibadi be sa libaen.

²² Pa'ana Mose iyen,

“GUYAU emi Yaubada haba Peloweta hesa ganahewamiu yai ya fa'obiyo, doha yau. Ginauli mahudo'idi ya falibamiu bena ami atahiyedi. ²³ Yena sai la'i hige peloweta ni ena liba i awa'abiyen haba Yaubada ena dodoga ganahewadi yai sa kamfahi na sa wunui.” *(Diutelonomi 18:15,18,19)*

²⁴ Wananaha! Somo aho lahai te ya laulau

mate Peloweta mahudo'idi Samuwela yai ya lawen, ha'a beyabeyana sa libaen. ²⁵ Yaubada ena liba fasunuma peloweta lisidi yai mate enehemiu. Ha'a ami abi, yo yali ya ginauli afa wahawahamiu lisidi yai ya fagonafimiu.

Yaubada ya libalau Abelaham lisina iyen, “Am hiti mulita debadi yai haba dodoga mahudo'idi tano'ubu yai te, E faloholohodi.” (*Aba Fatubu 22:18; Aba Fatubu 26:4*)

²⁶ Fuyana Yaubada, ena tau paisowa Yesu ya fasinabo nonohai be ya fatamali bwa'iyeyawa bena ya faloholohomiu yo emi laulau heyahayadi ya buidi.

4

Pita yo Diyon Enehedi sa Lau Fatala Sanhedeli Matadi yai

Paisowa 4:1-12

¹ Pita yo Diyon hola dodoga sa fafalibadi na tau antalasam hahaisa yo Dubu tau gatinina ba'isana yo Sadusi hahaisa sa lau lebedi.

² Iti sa nuwa kwaipili pa'ana Pita yo Diyon sa fasibadi mate Yaubada haba doga mahudo'ina pe'i yai ya famwahuli fuyoi gonogonowana doha Yesu ena fafamwahuli fuyo'ina.

³ Sa audi be sa gudu buluhidi deli yai ya lau bee-, ya lahai pa'ana ha'a maihala ya ofi.

⁴ In moho liba tau atahiyenna boludi sa kawawananaha be dodoga oulidi 3000.

⁵ Bobonna Diusi baba'isadi, babada yo edi laugagayo tau lau fa'ata'edi sa fa'oigogo Yelusalem yai.

⁶ Tau Antalam Ba'isana, Anasi, mate amainiya ma'ena Kaiyafasi, Diyon, yo Alekisanda. Tatau haisa, mate Tau Antalam Ba'isana ana boga ma'edi hinaga.

⁷ Pita yo Diyon sa ledima Anasi ma'ana boga matadi yai na sa fati'oidi tiyen,
Gigibwali somo - somohena yo sai hesana yai
ami ginauli doha ite?

⁸ Yaluwa Tabuna Pita ya famohafu dodoga ya falibadi iyen,

Dodoga edi baba'isadi yo babada!

⁹ Pa'ana somo aho te, ami fati'o buibuimai fuyanna ginauli lohohona 'e ginauli tau laulau gesa te lisina yai, yo auwe, "Doga te, sidohana ema fafalohohona?"

¹⁰ Umi yo Isalaela dodogadi mahudo'idi bena ami sibai mate Yesu Keliso in Nasaleta dogana. In, logena, ami tutu fapatu. In moho Yaubada pe'i yai ya famwahuli fuyoi. In hesana yai tau-moho matamiu yai ya obi'obiyo te, ya faloholoho.

¹¹ Buka Tabuna, Yesu, logena ya libalibaen iyen, "Duhu te, umi tau abi luma ami 'waiyo'o'en na aho te In luma ana duhu ota'otafahina hesa."

¹² Tano'ubu yai te, ibege sai ai lebena mwahuli ta lobahi pa'ana ibege sai hesa ai hesana haba ta mwahuli.

*Pita yo Diyon sa Falibadi Bena Tabu Yesu
Wasana ti Guguyai
Paisowa 4:13-22*

13 Sanhedeli, Pita yo Diyon edi nuwa adidili sa ita mate sa no'o'edi pa'ana sa nuwatuhi lobahi mate iti, supusupudi, hige ti fatalahadi. Yo sa nuwatuhi lobahi hinaga mate iti, Yesu tau famuli watanina.*

14 In moho hige somo ti libaen pa'ana taumoho laulau gesana Yaubada ya faloholoho te, sa ita ya obi'obiyo ma'ena Pita yo Diyon.

15 Be sa eli duduidi bena Sanhedeli edi oigogo sa lau afulen na nuwatuhi sa yo'o boda.

16 Sa fafati'o fuyo'idi tiyen,

Tatau te, haba sidohana eda abi'abidi? Yelusalem tau miyaina mahudo'idi sa sibai mate iti fafa'ilala gigibwalidi ha'a sa famahatadi, ibege ta faleleyedi.

17 In moho gigibwali sa famahatadi wasana te, bena te gudu na tabu ti fa'ona wasawasa'en be i tadada ai ganahewadi. Tatau luwaga te, bena te liba fanuwa tagudi be tabu Yesu ai hesana sai hesa ti faliba fuyoi.

18 Yo fede sa yoga fafuyodi na sa falibadi bena tabu Yesu hesana ti libalibaen yo ti lau fa'ataen.

19 In moho Pita yo Diyon alinadi sa bui tiyen,

Umi iyabomiu au fadosi. Tausomo Yaubada matana yai ya dudulai bena 'e lau watan, emi liba e Yaubada ena liba?

* **4:13** Sanhedeli e “Diysi edi Konisela” ganahewana yai mate: Diysi baba'isadi, babada hahaisa yo laugagayo tau lau fa'ataen hinaga. Pele luwaga Sanhedeli ganahewana yai mate Sadusi yo Falesi dodogadi.

²⁰ Ginauli somo 'e itadi yo 'e atahiyedi hige gonowana libana ai fatautau.

²¹ Sa liba fafa'wasabudi, habahim, sa duidi be sa lau. Hige adi mata hesa somo be haba ti panisidi, pa'ana somo ya laulau te, dodoga mahudo'idi Yaubada sa fafadebasae.

²² Taumoho ya loholoho te, mate ena boliman la'ina 40 ya di'oi.

Tau Fa'ona Wasawasa Fanuwa Adidili An'etana sa An'etai

Paisowa 4:23-31

²³ Pita yo Diyon sa so'e fahidi mate sa fuyo edi dodoga lebedi be somo tau antalasang ba'iba'isadi yo babada sa libaen, edi sa liba.

²⁴ Fuyanna tau kawawanana sa atahiyen mate mahudo'idi sa fafa'oigogo be sa lau'u'ula lau Yaubada lisina tiyen,

Galewa, tano'ubu, gabogabo yo ginauli mahudo'idi ganahewadi yai, Um, Yaubada, tau ginaulidi.

²⁵ Yaluwa Tabuna ena gigibwali yai wa libalau ama ulutubu Deiwidi, em tau paisowa, lisina uwen, "Pa'ana somo mulimuli dodogadi sa manabala?"

Yo dodoga somo heyaheyayana bena sa ginauli, sa oi'oi niguguwen?

²⁶ Tano'ubu baba'isadi sa obiyo nonoha na tanutanuwaga sa fa'oigogo

beno GUYAU yo ena Fasinabo Dogana, Keliso ma'edi sa lulu." *(Samsi 2:1)*

²⁷ Wananaha, Heloda yo Pontiyusi Pailati ma'edi mulimuli dodogadi yo Isalaela tataudi sa

fa'oigogo esega taon yai te, be edi sa oiliba bena em Tau Paisowa Fafatabuna, Yesu wa fasinabo, bena sa wunui.

²⁸ Iti, somo em gigibwali yai yo em nuwatuhu yai ha'a wa libaen bena ya tubu, mate sa ginauli watan.

²⁹ Be Guyau! Somo sa liba fa'wasabumai te, u nuwatuhui. Na ai, em tau paisowa, nuwamai te u fa'adidilidi be em liba ai libalibaen.

³⁰ Nimam u lolon be tau asi'asiyebo u faloholohodi yo fafa'ilala yo no'o ginaulidi u lau ginauli em Tau Paisowa Fafatabuna Yesu, hesana yai.

³¹ Sa lau'u'ula ofi mulina yai, edi aba fa'oigogo lumana ya tuhutuhu. Yaluwa Tabuna mahudo'idi ya famohafudi be ma nuwa adidilidi Yaubada ena liba sa libalibaen.

Tau Kawa Wananaha edi Gogo sa Soiyedi

Paisowa 4:32-37

³² Tau kawawanana nuwadi yo edi nuwanuwatuhu esega. Hige sai la'i iyen, "Egu ginauli te, yau ibogu enehegu." Sa soiyedi be haidadi edi sa feledi.

³³ Tau fa'ona wasawasa ma-gigibwalidi Guyau Yesu ena obiyo fuyo sa libalibaen na Yaubada ena ainauya la'ila'i ya fatalu mahudo'idi lebedi yai.

³⁴ Ganahewadi yai ni, hige sai i fafagogo gesa. Sai fahatanohidi e fafalumadi mate tanohidi e lumadi sa une'une afuledi.

³⁵ Maisadi sa abidi be tau fa'ona wasawasa sa feledi na monidi haba sa soiyedi be gonogonowadi,

³⁶ Lewi dogana hesa Saipelesi bonabonaluwana yai ya laoma. Hesana Diyosepa yo in, tau fa'ona wasawasa. Hesana hesa sa tole Banabasi (aniyona mate, in nuwadi Tau Libaliba Fa'adidili Natuna.)

³⁷ Ena tanohi ya une'une afulen na monina ya leyama be tau fa'ona wasawasa ya feledi.

5

Ananiya Yo Safila

Paisowa 5:1-11

¹ In moho amainiya mate doga hesa hesana Ananiya, ma lahuna Safila edi ginauli haisa sa une'une afuledi. ² Ena nuwatuhu yai monina tefana ya nuhafi enehena, be lahuna ena nuwatuhu hinaga ya lau watan, na tefana mate amainiya tau fa'ona wasawasa ya feledi.

³ Pita ya libalau lisina iyen,

Satani nuwam ya famohafu, be ena nuwatuhu wa lau watan. Yaluwa Tabuna wa bwalai na tanohi monina te, tefana wa nuhafi.

⁴ Tanohina hola hige u une'une'en mate um enehem; na wa une'uneyen, mulina yai monina hinaga enehem. Sidohana be laulau ni wa ginauli? Mate, hige dodoga u bwalaidi, na Yaubada wa bwalai!

⁵ Ma'esega na, Ananiya, liba te ya atahiyen yo fede ya guli lidi ma lau pe'ina na saluma wasana sa atahiyen, mate sa 'wasabu. ⁶ Yo fede hewahewali sa laoma, be silanna sa suma na sa bahe lawen ganamuli be sa bo'usai. ⁷ Hige lofana na lahuna hinaga ya luhuma. Somo ya tubu mate hige i siba.

⁸ Pita waihin te ya fati'oi iyen,
 U falibagu, itete Um ma lahum emi tanohi
 maisana la'ina sa felemiu?

Waihin Pita alinana ya bui iyen,
 Ii-, maisana la'ina, logena.

⁹ Yo fede Pita ya libalau lisina, iyen,
 Sidohana be ma lahum ami oiliba na Yaubada
 Yaluwana Tabuna ami lau'ita be ami bwalai?
 Lahum tau bo'usaina mate eda hafohafona yai;
 haba um hinaga sa bahe lawen ganamuli be sa
 bo'usaim.

¹⁰ Makai, ma esega! Na ya guli lidi ahena yai be
 ya pe'i. Hewahewali sa luhuma be sa ita mate ha'a
 ya pe'i. Yo fede sa bahe fakalamahano be lahuna
 sadaina yai sa bo'usai hinaga. ¹¹ Tau kawawananaha
 mahudo'idi yo salumadi haisa wasana sa
 atahiyen mate sa 'wasabu palapa.

Fafa'ilala yo No'o Abi'abidi sa Tubutubu

Paisowa 5:12-16

¹² Fafa'ilala boludi yo no'o abi'abidi tau
 fa'ona wasawasa sa lau ginauli dodoga lisidi yai.
 Tau kawawananaha mahudo'idi Dubu Tabuna
 ganamulina yai sa fa'oigogo "Solomon ena
 Aba Anlogulogu" ubuna yai. ¹³ Hige sai hesa
 nuwana i adidili bena haba i patu lau lisidi
 yai. In moho dodoga mahudo'idi mate sa
 ita hitihitinidi. ¹⁴ In moho tatau yo wawahin
 hahaisa sa kawawananaha Guyau lisina yai be sa
 falau esegahi lawedi Yesu tau famuli watanna edi pei
 yai. ¹⁵ Tau fa'ona wasawasa edi abi'abi yai dodoga
 lepalepadi sa ledima eda'eda la'ila'idi yai, na sa

fa'enodi aba eno yo leiyafa yai. Yena Pita, haisa ya tau bayawaidi na tautauna ya lau lisidi haba adi asiyebo sa ofi.

¹⁶ Dodoga baiwadi Yelusalem sadasadaina taondi yai sa fa'oigogo. Tau lepalepa yo salumadi yaluwa heyahayayadi ganahewadi yai mahudo'idi sa loholoho.

Yesu ana Hewahewali sa Audi

Paisowa 5:17-42

¹⁷ Tau Antalam Ba'isana yo afa haidana mahudo'idi, iti mate Sadusi pelena ganahewana yai, na nuwa ela'ela ya famohafudi yo fede bena sa audi. ¹⁸ Tau fa'ona wasawasa sa audi be deli yai sa toledi. ¹⁹ In moho, maihonana yai, Guyau ena anelu deli eda'edadi ya so'edi be ya foya lawedi ganamuli yai na ya falibadi iyen, ²⁰ “Au lau be Dubu Tabuna Dobidobina ai ganahewana au obiyo be mwahuli fwaufwau wasana mahudo'ina dodoga edi au liba.”

²¹ Ya ifi tatatali, anelu somo ya libaen wa, sa lau watan be sa luhulau Dubu Tabuna Dobidobina yai sa fatubu sa lau fa'ataidi.

Tau Antalam Ba'isana yo ena pele liba sa fatamali lawen Isalaela babadadi, iti Sanhedeli dodogadi sa fa'oigogoma. Habahim liba sa fatamali lawen deli be tau fa'ona wasawasa sa ledima. ²² In moho fuyana tau gati sa mahano lau deli yai mate tau fa'ona wasawasa hige ti itadi, yo fede, sa fuyo be Sanhedeli sa falibadi,

²³ 'E mahano lau deli lumana yai na 'e ita mate eda'eda ma guduguduna na fafakapu hafitina yo tau ita'ita wata eda'eda hafohafodi yai sa

miyamiya na eda'eda 'e so'e lawen mate hige sai
la'i ai lobahi ganahewa yai.

²⁴ Tau antalagam baba'isadi yo dubu tau
ita'ita watanna edi ba'isa wasa te sa atahiyen be
sa nuwanuwatuhu palapa mate ai fuya matadi yai
haba somo ya tubu.

²⁵ Habahim dogaga hesa ya laoma be iyen,
Hola au ita! Dodoga deli yai ami gududi
wa, mate Dubu Tabuna dobidobina yai sa
laulau fa'ata!

²⁶ Yo fede Dubu tau ita'ita watanna edi
ba'isa ma'ana hewahewali sa lau be tau
fa'ona wasawasa sa fafuyodima. In moho
hige ti dalu beleleidi pa'ana sa 'wasabu ibe
dodoga ti manabala'edi be ti abi ume'ehuidi.

²⁷ Tau fa'ona wasawasa sa foya lawedi ganahewa.
Sanhedeli babadadi matadi yai sa fa'obiyodi;
bena haba, Tau Antalagam Ba'isana ya fati'oidi,

²⁸ Laugagayo adi'adidilina ha'a E falibamiu
bena tabu dogaga te ai hesana au lau fa'ata. In
moho hesana hola dodoga ami fafa'atadi be
Yelusalem nu'una ha'a ya nuhuli bena haba
dogaga te 'wasinana giluna ami fabaheimai.

²⁹ Pita yo tau fa'ona wasawasa haisa alinana sa
bui tiyen,

Yaubada ena liba bena 'e lau watan. Hige dogaga
hesa!

³⁰ Afa wahada edi Yaubada, Yesu pe'i yai
ya famwahuli fuyoi. In logena ami tutu fapatu
kolosi yai. ³¹ Yaubada ya tole hiti'i aba fa'atitina
tefa sibana yai be ya famala tau foyafoya yo tau

fafamwahuli be haba Isalaela ya fanuwa buidi yo edi heyaheyaya ya nuwatuhu afuledi. ³² Ginaulidi te, ai yo Yaluwa Tabuna hinaga 'e famahatadi. In logena, sai Yaubada ya felen, salumadi iti ena liba tau lau watanina lebedi yai.

³³ Tanutanuwaga, liba te sa atahiyen mate, manadi sa bala heyaheyaya be sa fanuha bena sa wunuidi. ³⁴ In moho Falesiya dogana hesa hesana Gamaliyeli yo in, laugagayo tau lau fa'ataenina hesa. Dodoga mahudo'idi sa fafa'atitiyen wanahai, Tanutanuwaga pwaludi yai ya obiyo na ya liba be tau fa'ona wasawasa sa lawedi mulimuli yai, begana. (*Paisowa 22:3*)

³⁵ Habahim ya libalau tanutanuwaga lisidi iyen, Isalaela tataudi! Somo bena lisidi yai ami ginauli mate hola au nuwanuwatuhu komakoman.

³⁶ Ami nuwatuhui Teudasi ena fuya yai na ya libaliba bena in dogana hesa la'ila'i na dogana ou'oulidi doha 400 sa famuli watani. In moho sa wunui na tau famuli watanina mahudo'idi sa failaulauwidi. Yo fede ena paisowa ya fatautau. ³⁷ Na Teudasi mulina yai, sensisi fuyana yai, Galili dogana hesa hesana Diuda, ena fuya yai, ena pele ya foyahi be sa fai'abi gabeman lisidi yai. In hinaga sa wunui yo fede tau famuli watanina sa failaulauwidi. ³⁸ Be laulau te lisina yai ami ho'owa E sala. Tabu somo au ginauli dodoga te ai lisidi. Au ita afuledi! Yena somo sa oilibaen yo sa ginauli ibodi edi sibasiba yai, haba ya fatautau. ³⁹ Na yena Yaubada lisina yai ya laoma, hige gonowana au gududi. Ita'itana doha Yaubada ma'emiu au faifai'abi.

⁴⁰ Gamaliyeli ena libaliba yai, Diusi babadadi nuwadi ya abidi. Tau fa'ona wasawasa sa yogaidi lau ganahewa sa pidilidi na sa falibadi tabu Yesu hesana ti libaen fuyo. Habahim sa biya afuledi. ⁴¹ Tau fa'ona wasawasa Sanhedeli sa lau afulen ma nuwa loholohodi pa'ana Yesu hesana taumayamayana kamkamnana sa fahoina. ⁴² Fuya ou'ouli ai Dubu Tabuna dobidobina yo ai luma hesa - hesa, lau fa'ata yo wasa loholoho mate Yesu in logena Keliso, Guyau ena Fasinabo Dogana, fatadadana hige ti fatautau.

6

Tau Faisagusagu Faligigi Luwaga sa Fa'obiyodi Paisowa 6:1-7

¹ Fuyandi yai mate Yesu tau famuli watanina ya tadada be ya la'i ya lau ee-, Diusi pele luwaga sa faibayaho. Pele hesa mate Hebelu alinadi wananaha tau sibaina na pele hesa Giliki alinadi sa fapaisowa.

Salumadi Giliki alinadi sa fapaisowa tiyen,

Fuya ou'ouli an'anna ami soisoyedi mate ema hwabuhwabu hige adi au feledi.

² Yo fede tau famuli watanina 12 te, dodoga mahudo'idi sa yoga gogonidi, na tiyen,

“Hige i dudulai bena ai, Yaubada ena libalau fa'atana ai fatautau be haba kalahe soiyenna ai mode'en. ³ Afa haidamai, dodoga faligigi luwaga ai ganahewamiu au famwaitodi. Iti bena Yaluwa Tabuna yo sonoga ya lau fagamohafudi be haba ginauli te, sa ita watanidi

⁴ na ai haba ema fuya mahudo'ina 'e pei ai lau'u'ula yo lau fa'ata paisowana yai.”

⁵ Tau fa'ona wasawasa edi nuwatuhu dodoga mahudo'idi sa fanuha. Yo fede Sitiwin ma afa haidana Pilipi, Pokulasi, Nikano, Timon, Pamena yo, Nikolasi sa famwaitodi. Sitiwin mate tau sunuma yo Yaluwa Tabuna ya lau fafamohafu, na Nikolasi mate in Antiyoka dogana na sa fanuwa bui be Diusi edi Yaubada ya kawawananaha'en. ⁶ Dodoga faligigi luwaga te, sa lau matadi yai sa mwaito na tau fa'ona wasawasa nimadi sa tole lawedi hewadi yai na enehedi sa lau'u'ula be gigibwali sa abi. ⁷ Yo fede Yaubada ena liba ya tadada be ya lau. Na Yesu tau famuli watanina Yelusalem nu'una yai mate sa ouli be ya laulau. Na Diusi tau antalagam dodogadi peidi Yesu sa kawawananaha'en hinaga.

Sitiwin sa Au
Paisowa 6:8-15

⁸ Yaubada, inonona loholohona yo ena gigibwali Sitiwin ya lau fafamohafu, be fafa'ilala yo no'o ya lau ginauli dodoga ganahewadi yai. ⁹ Diusi dodogadi edi oigogo pelena hesa sa atahi “Biya Afuledi Tataudi” ganahewana yai mate dodoga haisa. Iti mate Sailin yo Alesandiya nu'udi tau laolaoma ma afa haidadi Diusi hahaisa Silisiya yo Eisiya nu'udi yai tau laolaoma, ma'edi Sitiwin sa faibayaho. ¹⁰ In moho Yaluwa Tabuna, Sitiwin sibasiba ya felen be somo ya libaen hige gonowana mo'ana ti bui.

¹¹ Yo fede “Biya Afuledi” pelena dodoga haisa simosimo yai sa nuwa liu'idi be haba sa liba tiyen,

Mose yo Yaubada ya liba fafaheyayadi na 'e atahi!

¹² Dodoga, babada yo laugagayo tau lau fa'ataenna sa eli fasifasinadi yo fede Sitiwin sa tohai be sa foya lawen Diusi dodogadi edi Konisela hesana “Sanhedeli” matadi yai. ¹³ Habahim tatau haisa sa ledima be sa bwala tiyen,

Doga te, eda Dubu Tabuna yo Mose ena laugagayo ya lau paliyedi. ¹⁴ 'E atahi ya libaliba hinaga iyen, “Yesu Nasaleta dogana te, haba Dubu Tabuna ya lubi lopa yo ulutubu laulaudi Mose ya ledima enehemai te haba ya buidi!”

¹⁵ Babada safalumadi Sanhedeli Konisela ganahewana yai sa ta'ata'ai mate matadi sa ala lolo lau Sitiwin lisina na sa ita mate nenena doha anelu.

7

Sitiwin ena Libaliba Sanhedeli Konisela Ganahewana yai

Paisowa 7:1-53

¹ Yo fede Tau Antalam Ba'isana Sitiwin ya fati'oi iyen, “Ite liba te, mo'isa?”

² Alinana, Sitiwin ya bui fafuyo iyen,

Afa haidagu yo afa tamagu au ata'atahima! Hola hige wahada Abelaham i lau Halan yai i gogo na Hewa Wananaha Yaubadana ya taumahata lebena yai, Mesopotamia nu'una yai ³ be ya libalau lisina iyen, “Em nu'u yo am boga u lau afuledi na u lau be nu'una haba E fa'itam ainiya u miya.” ⁴ Yo fede, Kaladiya dodogadi edi nu'u ya lau afulen na ya lau Halan yai ya miya. Abelaham tamana ya pe'i na mulina yai

Yaubada ya duiyama eda aba miyamiya yai te. ⁵ Yaubada hige tanohina la'i, Abelaham i felen be ai ena, hige itawa pi'ana la'i, hige'e wananaha! In moho Yaubada ya liba fasunuma mate haba ya felen ma afa wahawahana, enehedi. Yaubada liba fasunuma lahaina yai ni, ya ginauli mate Abelaham hola hige natuna. ⁶ Yaubada ya faliba doha ite, "Wahawaham haba ai nu'u hesa sa gogo. Ainiya haba sa lau fayofayo'edi yo sa fahisu faheyayadi ee-, bolima oulina 400 yo. (*Aba Fatubu 37-50 yo Au'aulaha 1-12 yo Paisowa 7:9-36 hinaga*).

⁷ In moho dodoga ni, haba E fakasadi. Ai mulina haba nu'u ni, sa lau afulen na ai nu'u te, haba sa fadebasaegu."

⁸ Yaubada hinaga mwagisa dududi 'wapidi tomofahina yalina Abelaham ya felen be fuyanna Abelaham natuna Isako ya tubu na ena lahai faligigi-faihona mate mwagisana duduna 'wapina ya ibo papa. Doha mate ya laulau'i fuyanna Isako natuna Iyakobo yo Iyakobo nanatuna safuhudohudo'i-luwaga sa tubuma. Isalaela dodogadi wahawahadi fafasaedi ou'oulidi 12 tamadi mate Iyakobo.* (*Gen 32:28*)

⁹ Iyakobo nanatuna, tasidi Diyosepa sa nuwa ela'ela'en be sa une'une'en bena ai Idipi haba sa lau fayofayo'en. In moho Yaubada hige i nuwa afulen ¹⁰ be ena kamkamna mahudo'idi lisidi yai ya fofofofahi. Yaubada, Diyosepa ya

* **7:8** Iyakobo yo anelu edi fai'abi mulina yai mate Yaubada, Iyakobo hesana hesa ya tole "Isalaela." Isalaela aniyona mate Yaubada ma'ena sa fai'abi.

fasonoga yo ena sagu yai Idipi edi Kin nuwana ya abi be Diyosepa ya ita faloholoho. Na Ba'isa Falu, Diyosepa ya famwaito Gawana be Idipi nu'una mahudo'ina yo Kin ena luma yo ginauli mahudo'idi ya ita watanidi. ¹¹ Idipi yo Kanana nu'udi yai galamo wesawesasa be kamkamna la'ila'i sa fahoina. Wahawahada hige gonowana bena kalahe ti lobahi, ¹² na Iyakobo wasa ya atahiyen mate Idipi yai kalahe. Yo fede nanatuna ya fatamalidi. Nanatuna mate ita wahawahada na edi fuya bwa'ibwa'ina ya fatamali lawedi niya. ¹³ Fuyanna afa haidana sa fuyo mate Diyosepa ya liba famahata fuyoi lisidi yai in hidadi. Lahaina yai Idipi edi Kin, Diyosepa ana boga ya sibaidi. ¹⁴ Mulina yai, Diyosepa wasa ya fatamali lawen tamana Iyakobo lisina yo ana boga ou'oulidi 75 lisidi bena mahudo'idi sa laoma Idipi. ¹⁵ Habahim Iyakobo ma'ana boga sa aulaha sa lau Idipi sa miya ee-, sa pe'i, amainiya. ¹⁶ Silandi sa lawedi eda lofalofa yai be somo yai duyufi hesa Abelaham ha'a ya famaisa sulu Hamoli lisidi yai mate amainiya sa toledi. Duyufina Sekem yai, Kanana nu'una ganahewana yai. (*Aba Fatubu Peina 23*)

¹⁷ Eda dodoga Idipi yai ha'a sa ouli na Yaubada ena liba fasunuma Abelaham lisina yai fawanahanana mate ya hanahanau. ¹⁸ Habahim kin hesa Diyosepa hige i sibai, ena fuya ya ita wata be Idipi ya ita watan, ¹⁹ na wahawahada edi dudulai ya falele'edi be ya fakamkamnadi. Ya duduidi be nanatudi kikiluka sa bahe lawedi mulimuli yai sa

fa'ota toledi be haba ainiya sa pe'i. ²⁰ Fuyana yai ni Mose sa yosi hewalina lohohona. Nawalahi faihona tamana yo tinana edi luma yai sa simosimoi. ²¹ Fuyanna sa fa'ota tole mulimuli yai, Idipi edi Kin natuna waihin ya lawen ya abi fala'i be ya famala natuna. ²² Idipi edi sibasiba mahudo'ina sa fatalaha be ya famala doga hesa la'ila'i, libaliba yai yo abi'abi yai.

²³ Fuyana Mose ena bolima 40, nuwatuhu ya abi mate bena falena Isalaela dodogadi ya kepaiddi. ²⁴ Idipi dogana hesa falena Isalaela dogana ya fahisu faheyaya ya ita. Yo fede ya lau ana ya fofu be Idipi dogana ya wunui. ²⁵ (Mose ena nuwatuhu bena ena dodoga haba sa nuwatuhu lobahi mate in, Yaubada, ya fafa-paisowa be ya fofofu fahidi, in moho hige'e). ²⁶ Bobonna Isalaela dodogadi luwaga sa lululu be bena ya lau biliyedi na ya liba iyen, "Hola au ata'atahi. Umi Isalaela ese'esegamiu. Sidohana be ami lulu fuyo'imiu?"

²⁷ Tau antala mate Mose ya dem fapululu lawen sadai yai na iyen,

"Sai ya fa'obiyom bena um ema ba'isa yo tau fafadudulaimai? ²⁸ Wa fanuha bena wa wunuigu doha bon Idipi dogana wa wunui?"

²⁹ Fuyana Mose liba ni ya atahiyan mate Idipi ya gela afulen na ya lau Midiyan nu'una yai ya gogo ta'ota'owawa. Amainiya ya nahi be nanatuna tatau luwaga sa yosidi.

³⁰ Bolima 40 sa ofi na mulina yai nu'u pitap-italina ati'atipuna yai tu'a hesa hesana Sainai mate amainiya oyagi kiukiu ya ala balebalelem

na ganahewana yai anelu ya taumahata lau Mose lisina. ³¹ Mose ginauli ni ya ita mate ya no'o be ya sigilau oyagi sadaina yai bena ya ita komakomani'i na GUYAU alinana ya atahi,

³² “Wahamiu Abelaham, Isako yo Iyakobo yau edi Yaubada.”† *(Au'aulaha 3:14)*

Mose 'wasabu ya kamfafatabubu be hige gonowana i ita'itai. ³³ Habahim GUYAU ya libalau lebena iyen, “Am sendolo u kamfahidi pa'ana em aba obi'obiyo ni nu'u fafagabina.

³⁴ Egu dodoga Idipi yai edi kamkamna ha'a E ita wanannahai yo edi tan ha'a E atahi be E laoma bena E fofa fahidi. Matabahim u laoma, haba E fatamalim wa fuyo Idipi.”

³⁵ Mose in logena Isalaela dodogadi sa waiyo'o'en, be sa fati'oi tiyen, “Sai ya fa'obiyom bena um ema ba'isa yo tau fafadudulaimai?”

In logena, Yaubada ya fatamaliyama bena edi ba'isa yo tau fofofahidi anelu ena sagu yai fuyana ya taumahata lau lisina oyagi balebalelemnai yai. ³⁶ Dodoga Idipi yai ya foya fahidi. Fafa'ilala yo no'o ya lau ginauli Idipi yai, Gabogabo Balebalelemnai yai yo bolima 40 nu'u pitapitalina yai. ³⁷ Mose, in logena, Isalaela dodogadi ya falibadi iyen, “Yaubada haba emi peloweta ya fatamaliyama, gonogonowana doha yau na in haba ami boga hesa.”

³⁸ In logena ma'ena Isalaela dodogadi nu'u pitapitalina yai sa fa'oigogo esega. Wahawahada hinaga ma afa haidana yo ma'ena anelu ya

† 7:32 Hebelu alinadi yai “Yau” yo “Yaubada” ata'atahina begana gonogonowadi. Alinadi yai, Yaubada hesana Yahweh aniyona doha “Yau mate Yau.”

libalau lisina Sainai Tu'ana. Amainiya mwahuli wasana Yaubada lisina yai ya abi be ya fatadada ya lau ee-, ita aho te lisida yai.

³⁹ In moho wahawahada sa waiyo'o'en be ena liba sa mo'a peiyedi na nuwadi sa fuyofuyo Idipi.

⁴⁰ Yo fede Elon sa faliba tiyen, “Mose ya somo? In Idipi yai ya foyafahimai na aho te, sidohana? Beti! Ema yaubada haisa u lau ginauli be haba sa foyahimai.”[‡]

⁴¹ Habahim oitau sa ginauli nenena doha bulumakau natuna. Antalam sa angabu lau lisina na sa an'angogo be somo sa ginauli nimadi yai ni mate sa fadebasae. ⁴² Yo fede Yaubada ya ta'ai mulimuliyedi yo ya nuwa afuledi be galewa kipwaladi sa fadebasaedi doha peloweta edi buka yai sa uli tiyen, “Isalaela dodogadi! Boliman 40 nu'u pitapitalina yai antalam ami ledima lisigu, e hige'e? (*Au'aulaha 32:1*)

⁴³ “Hige'e! Emi yaubada Moleka ami husai aba husanina yai be ami bahebahe asi'asiyen yo emi yaubada hesa hesana Lefan, oitauna kipwala, ami ginauli. Oitaudi ami ginaulidi be ami fadebasaedi. Haba E duimiu be ami lau Babilon ai mulina na yalayalawen ainiya ami miya hudo'i.” (*Eimosi 5:25-27*)

⁴⁴ “Yaubada Aba Lobahina Palaina” ginaginaulina nuwatuhuna Yaubada, Mose ya felen mate wahawahada sa fapaisowa be Gwa'u ni sa ginauli na sa lawelawen nu'u pitapitalina yai. ⁴⁵ Diyesuwa ena fuya foyafoya

[‡] **7:40** Doha oitau o yaubada bwalabwala. In moho powati gole yai sa ginaginauli.

yai afa wahawahada Gwa'u ni sa abi na sa bahe lawen ta'owawa dodogadi edi nu'u fuyana Yaubada ya we'aidi wahawahada nuwanuwadi yai be edi nu'una sa eli halahalaen. Amainiya ya ota esegahi ee-, Deiwidi ena fuya yai yo.
⁴⁶ Yaubada, Deiwidi ya ita faloholoho be Deiwidi ya an'etai iyen,

GUYAU! Ibe gonowana em “Luma Tabuna” E ginauli? ⁴⁷ In moho Solomon lumana ya fa'obiyo, enehena. *(I Kin 6:1)*

⁴⁸ In moho Hewa Wananaha Yaubadana hige luma dodoga ti ginaulidi ganahewadi i miyamiya; doha peloweta ha'a ya libaen iyen,
⁴⁹ Yaubada ya liba doha ite, “Galewa mate Yau egu aba ta'ata'ai na tano'ubu mate ahegu aba tolona. Luma somo - somohena haba ami ginauli, enehegu, e ai somo haba E anyawasi?
⁵⁰ Yau nimagu yai ginauli mahudo'ina te, E ginauli!” *(Aba Fatubu 1, yo Isaiya 66:1-2)*

⁵¹ Sitiwin ya liba ya lau iyen,

Nuwamiu haga ti po'i yo nuwamiu doha dodoga hige Yaubada ti sibai! Beyamiu sa do'o wananaha be Yaubada wasana hige au atahi didin! Umi emi laulau doha wahawahamiu, Yaluwa Tabuna ami gudugudui! ⁵² Peloweta mahudo'idi Yaubada ya fatamali leyawa lisimiu mate wahawahamiu sa fahisu faheyayadi yo Tau Laulau Dudulai ena laoma wasana tau libaenna hinaga sa wunuidi. In logena, Keliso, Fasinabo Dogana, na aho ite ana ami liba talu be ami wunui. ⁵³ Umi logemiu laugagayo anelu lisidi yai ami abi na hige au

lau watan!

Sitiwin sa Laulau Ume'ehui

Paisowa 7:54-60

⁵⁴ Fuyana Sanhedeli Konisela babada, Sitiwin ena liba sa atahi mate manadi sa bala be nima gigidi sa no'udi na sa fafa'ita. § ⁵⁵ Sitiwin ha'a Yaluwa Tabuna ya mohafu be ya ita'ita hasa galewa be Yaubada ena namanamali ya ita na Yesu hinaga ya ita ya obi'obiyo Yaubada tefa sibana. *(Au ita'ita lau Paisowa 2:33)*

⁵⁶ Iyen,

Au ita'ita hasa! Galewa ya taso'e E ita na Doga Natuna ya obi'obiyo Yaubada sibana yai!

⁵⁷ Makai, ma esega! Diusi edi Konisela dodogadi sa halabo fahi. Nimadi yai beyadi sa tipa buluhidi na sa tulufi lawen.* ⁵⁸ Sa solu we'a lawen taon mulimulina yai be sa laulau ume'ehui amainiya. † Tau itana adi luhulu sa toledi mate hewali hesana Saulo, ya ita'itaidi.

⁵⁹ Sa laulau ume'ehui na Sitiwin ya yoga lau Guyau lisina iyen,

Guyau Yesu yaluwagu u leyawa!

⁶⁰ Ya tulibono na ya yoga la'ila'i iyen,

Guyau! Tabu edi heyaya ai lisina u sadidi!

§ **7:54** Alinadi yai tiyen, gadigadidi sa nali didinidi, doha ite sa ginauli bena edi manabala sa fa'itadi. * **7:57** Beyadi sa tipa buluhidi pa'ana edi nuwatuhu mate, Yaubada hesana Sitiwin ya liba faheyaya, be tiyen, "Libadi te, tabu ta atahi." † **7:58** Uli'uli haisa sa uli, "sa we'a lawen" na haisa sa uli, "Sa solu kwakikwaki lawen."

Yo fede ya pe'i.

8

Saulo, Tau Kawawananaha ya Faheyayadi

Paisowa 8:1-3

¹ Saulo mate Sitiwin ena pe'i ya laliyen. Lahaina yai ni, Yelusalem yai, kamkamna lala'i sa fahoina dubu dodogadi lisidi yai. Tau kawawananaha mate sa faidabalalaidi sa lau Diudeya yo Samaliya tefadi yai. ² Na tau fa'ona wasawasa moho ibodi sa miya Yelusalem yai. Yaubada tau fa'atitiyenna dodogadi haisa, Sitiwin sa bo'usai na halana sa tan heyaheyaya. ³ Na Saulo ya fatubu be ya lau luma hesa - hesa yai be tau kawawananaha ya fahisu faheyayadi. Tatau yo wawahin ya solu kwakikwakinidi be ya gududi deli yai.

Samaliya yai Wasa Loholohona sa Lau Fa'ata'en

Paisowa 8:4-8

⁴ Salumadi Saulo ya fadabalaladi mate edi aba lau yai, Yesu wasana sa fatadada. ⁵ Pilipi mate ya lidi taon hesa Samaliya nu'una yai be amainiya Keliso, (Fasinabo Dogana) wasana dodoga enehedi ya liba.

⁶⁻⁷ Yaluwa heyaheyayadi dodoga ganahewadi yai sa kalamahano ma 'wala'walawidi yo dodoga dabidabidi yo taudi sa pe'ipe'i ya faloholohodi. Pilipi somo ya libaedi sa atahiyedi yo no'o abi'abidi ya lau ginaulidi sa itadi. Yo fede sa ata'atahi komakoman lau lisina.

⁸ Be taonna yai ni kwade la'ila'i!

Tau Ayahan Hesana Saimon

Paisowa 8:9-25

⁹ Taumoho hesa hesana Saimon amainiya ya gogogo. Ana haha ya ginaulidi be Samaliya dodogadi ya fano'odi. Ya nuwasaesae be iyen,
Yau doga la'ila'i.

¹⁰ Yo fede dodoga gaigaibu yo dodoga lala'i nu'u ni ganahewana yai mate sa ata'atahi komakoman lau ena liba yai na tiyen,
Ite doga te, "Yaubada ena gigibwali dogana."
In doga la'ila'i.

¹¹ Sa ata'atahi komakoman pa'ana fuya lofalofa ana haha yai ya fafano'odi. ¹² Fuyana wasa loholohona Pilipi ya libaen sa atahiyen. Yo fede Yaubada ena Nu'u yo Yesu Keliso hesana sa kawawananaha'edi be tatau yo wawahin sa babasito. ¹³ Saimon hinaga ya kawawananaha be ya babasito. Muli yai, tau ayahan ma'ena Pilipi sa laulau asi'asi be fafa'ilala yo no'o Pilipi ya lau ginauli, ya itadi.

¹⁴ Tau fa'ona wasawasa Yelusalem nu'una yai wasa sa atahiyen mate Samaliya dodogadi ha'a Yaubada ena liba sa abi. Yo fede Pita yo Diyon sa fatamali lawedi lisidi. ¹⁵⁻¹⁶ Yaluwa Tabuna hola hige i laoma hesa - hesa lisina yai. Yesu Keliso moho hesana yai sa fababasitodi. Pita yo Diyon sa mahano lau mate tau kawawananaha enehedi sa lau'u'ula be haba Yaluwa Tabuna sa abi. (*Diyon 20:20 yo Paisowa 19:1-7*)

¹⁷⁻¹⁸ Habahim, nimadi sa tole lawedi hewadi yai be Yaluwa Tabuna sa abi. Yo fede Saimon ya ita. Yo fede, tataudi luwaga bena haba moni ya feledi.

¹⁹ Na iyen,

Gigibwali te yau hinaga au felegu. Haba yena nimagu sai la'i ai hewana E tole haba Yaluwa Tabuna ya luhufidi.

²⁰ In moho, alinana, Pita ya bui fuyoi iyen,
 Haba um yo em moni ami lau oyagi ala'alana!
 Em nuwatuhu bena Yaubada ena ainauya
 wa une ai moni? ²¹ Paisowa yai te, um
 ibege ma'emai pa'ana em nuwatuhu hige ti
 dudulai Yaubada matana yai. ²² Em laulau
 heyaheyayadi lisidi yai u nuwabui na Guyau
 u an'etai. Nuwana em nuwanuwatuhu ni
 Guyau haba ya nuwa afuledi? ²³ E ita mate
 wa nuwa ela'ela wananaha yo nuwanuwatuhu
 heyaheyaya sa au didinim.

²⁴ Saimon ya libalau Pita yo Diyon lisidi iyen,
 Egu au an'eta lau Guyau lisina be ginauli somo
 aho ami libalibaedi tabu la'i ya fahoina.

²⁵ Guyau wasana yo edi ita lobahi sa libalibaen
 na habahim, sa aulaha be sa fuyo Yelusalem.
 Edi aba lau yai, Samaliya ganahewana yai luma
 eda'eda sadaidi yai, amainiya, wasa loholohona
 sa falibadi.

Pilipi yo Itiyopiya Ba'isana Hesa

Paisowa 8:26-40

²⁶ Guyau ena anelu ya libalau Pilipi lisina iyen,
 U nonoha na nu'u pitapitalina eda'edana u
 lau watan. Eda'edana te, Yelusalem yai ya fatubu
 be ya lau Gasa Nu'una yai.

27-28 Yo fede Pilipi ya nonoha be ya aulaha. Eda'eda yai ya laulau na Itiyopiya yuniki ya ita.* Yuniki mate dog'a la'ila'i hesa Itiyopiya Nu'una yai na alinadi yai edi Kwin e edi hatafele sa atahi mate Kandake na taumoho te ena moni tau ita watanina. Ya lau Yelusalem Yaubada taba ohuna ana halulu. Na saliyoti yai ya fuyo ena nu'u. Ya awa ya laulau na Peloweta Isaiya ena uli'uli ya fatifatili.

29 Yaluwa Tabuna ya libalau Pilipi lisina iyen,
U lau be saliyoti ni ai sadaina u fafabeya pei.

30 Pilipi ya lautafotafo ee-, ya mahano lobahi na ya atahi mate taumoho wa Peloweta Isaiya ena uli'uli ya fatifatili. Ya fati'oi iyen,

Somo wa fatifatili ni aniyona wa sibai e hige'e?

31 Taumoho wa Pilipi alinana ya bui fafuyo iyen,
Sidohana haba egu sibasiba yena sai hige i liba famahata lisigu yai? E fakau! (*Loma 10:14*)

Yo fede yuniki wa Pilipi ya faliba be ya finahe saliyoti hewana yai be ma'ena sa awa luwaluwaga.

32 Uli'ulina lausoisoina ya fatifatili mate logena itete,

Sa foyahi, doha sipi sa foyahi be bena sa lau funuhi,
yo doha sipi natuna olona sa tomo na hige i kehe,
in hinaga hige alinana.

* **8:27-28** Giliki alinadi yai Yuniki aniyona mate taumoho mwauna luwaga sa nigohidi (doha salai o 'wayowa). Itiyopiya nu'una mate Aflika ganahewana yai Idipi sadaina yai na Itiyopiya alinadi begana doha Dusi alinadi hesana Hebelu.

33 In sa fataumayamaya yo ena dudulai sa falele'en.
 Hige sai la'i gonowana bena ana hiti mulita i dedei,
 pa'ana ena mwahuli tano'ubu yai anadan yai
 ya mahano. *(Isaiya 53:7-8)*

34 Ba'isa wa Pilipi ya fati'oi iyen,
 U falibagu, Peloweta somo ya libalibaen? In,
 e sai hesa?

35 Habahim Pilipi lausoisoina Isaiya ena uli'uli yai te, ya fatubu ya dede bee-, Yesu wasana lohohonona enehena ya liba famahata lisina yai. 36 Na eda'eda yai sa lau wee-, nu'u hesa yai sa mahano. Amainiya ho'owa. Yo fede ba'isa wa iyen,
 Ma! Ho'owa ite. Somo ya guduguduigu be tabu u fababasitogu?

37 Pilipi alinana ya bui iyen,
 Yena nuwam ma ofi fahina Yesu wa kawawananaha'en, gonowana haba E fababasitom.

Yuniki alinana ya bui iyen,
 Wananaha! Yesu Keliso mate Yaubada Natuna.†

38 Itiyopiya dogana wa ya liba be saliyoti sa abi tohai. Tataudi luwaga sa tulube'u na sa gayo lidi ho'owa ganahewana be Pilipi ba'isa wa ya fababasito. 39 Ho'owa sa gayo hiti afulen. Yo fede Guyau Yaluwana Pilipi ya abi be ya

† 8:37 Uli'uli haisa yai, lausoisoina 37 hige ti tole buka te ganahe-wana yai.

lawe hudo'iyen. Ba'isa hige Pilipi i ita fuyoi. In moho ma kwadena ya lau. ⁴⁰ Pilipi, Asotusi Taonna yai ya taumahata be ya lau Siseliya Taonna. Ena aba lau yai, nu'u mahudo'ina yai, wasa loholohona te ya libalibaen lisidi yai.

9

Saulo Yesu ya Famuli Watan

Paisowa 9:1-19

(Paisowa 22:6-16; 26:12-18)

¹ Saulo, GUYAU tau famuli watanina ya liba fafa'wasabudi bena ya wunuidi. Ya lau Tau Antalam Ba'isana, ² ya an'etai be pepa hesa ya uli lawen Diusi edi aba oigogo Damaseko yai, enehedi. Be ibe sai la'i, waihin e taumoho salumadi "GUYAU Yesu ena Eda'eda" sa famuli watan, ya audi be ya fafuyodima Yelusalem.

³ Saulo ya laoma Damaseko taonna hanahanauna yai. Yo fede mala la'ila'ina ya lidima galewa yai be ya sina fafata'i'ili. ⁴ Yo fede Saulo ya be'u lidi tanohi yai na alina hesa ya atahi ya liba laoma lisina yai iyen,

Saulo, Saulo! Pa'ana somo be wa fakamkam-nagu?

⁵ Alinana ya bui iyen,
Guyau, Um sai?

Yesu wa, Saulo alinana ya bui fafuyo iyen,

Yau Yesu. Logegu wa fahisu faheyayagu. ⁶ U obiyo be u lau taon! Ainiya haba somo sa falibam wa ginauli.

⁷ Salumadi ma'edi Saulo sa laulau mate sa todi na hige somo hesa ti libaen; hige dogana ti ita, na alina afa'afana mohu sa atahi. ⁸ Saulo tanohi yai ya obiyoma be matana ya falaladi. In mohu hige somo la'i i ita. Yo fede sa abi nimai be sa foya lawen Damaseko. ⁹ Lahai faihona hige gonowana somo la'i i ita, i an e i nom.

¹⁰ Tau kawawananaha dogana hesa Damaseko yai hesana Ananiya. Tautau hesa ya ita. Ganahewana yai GUYAU ya libalau lisina iyen,
Ananiya!

Alinana ya bui fafuyo iyen,
Ho! Guyau, yau ite.

¹¹ NA Guyau ya libalau lisina iyen,

U abi nonoha be u lau eda'eda hesana “Eda'eda Dudulaina” u lau watan. Diudasi ena luma yai, Tasusi dogana hesa hesana Saulo u fati'oi. In mate ya laulau'u'ula, ¹² na ha'a tautau yai ya ita mate taumoho hesa hesana Ananiya ya ita ya luhuma be nimana ya tole lawen hewana yai be haba matana ya falala be ya ita'ita fuyo.

¹³ Ananiya Guyau alinana ya bui iyen,

Guyau, dodoga boludi wasana sa libalibaen, yo laulau heyaheyayadi Yelusalem yai ya ginaginaulidi em fatabudi dodoga lisidi yai, ha'a E atahi.*

* **9:13** Fatabu dodogadi mate safaluma Yesu sa kawawananaha'en; iti mate Yesu enehena ya fatabudi.

¹⁴ Tau antalasang baba'isadi gigibwali sa felen na ya laoma Damaseko be safalumamai hesam 'e fafapaisowa, bena ya aumai.

¹⁵ Na Ananiya alinana GUYAU ya bui iyen,
U lau pa'ana ha'a E fasinabom be in haba egu tau lau fayofayo, haba hesagu ya fatadada ta'owawa yo kin hahaisa yo Isalaela dodogadi lisidi yai. ¹⁶ Ginauli mahudo'idi haba ya ankamkamna'edi Yau debagu yai mate haba E fa'ita.

¹⁷ Yo fede Ananiya ya aulaha be ya lau Saulo ena aba miyamiya lumana yai, ya luhulau be nimana ya tole lawen hewana yai. Na iyen,

Hidagu Saulo, GUYAU Yesu In, logena, eda'eda yai wa laolaoma na ya taumahata lisim yai. Ya fatamaligu te bena haba matam ya taso'e be wa ita'ita fuyo. Be haba Yaubada, Yaluwana Tabuna ya famohafum.

¹⁸ Yo fede ginauli hesa doha hama hunadi Saulo matana yai sa be'uma be ya ita'ita fuyo. Habahim ya obiyo be ya babasito. ¹⁹ Ya kalahe mulina yai, habahim ya adidili fuyo.

Saulo ya Lauguguya Damaseko yai

Paisowa 9:19-25

Lahai fisa ya miya Damaseko yai ma'ena tau famuli watanna haisa.

²⁰ Yo fede ya lau Diusi edi aba oigogo be ya lau fa'ata iyen,

Yesu mate In, Yaubada Natuna.

21 Safalumadi sa atahiyen mate sa no'o na sa fafati'o fuyo'idi tiyen,

In logena, Yelusalem yai be salumadi sa laulau'u'ula Yesu hesana yai ya faheyayadi! Ena laoma amaite'i mate pa'ana somo? Dodoga bena ya audi be ya fafuyodi tau antalasam baba'isadi lisidi.

22 In moho Saulo ena lauguguya mate ya gigibwali wananaha yo ya fa'ita lobahidi mate wananaha Yesu, In mate Keliso, Fasinabo Dogana, be nuwadi ya abidi na Diusi dodogadi Damaseko yai sa miyamiya wa hige gonowana alinana ti bui.

23 Lahai fisa sa ofi mulina yai Diusi dodogadi sa fa'oigogo esega be sa oiliba bena Saulo haba sa wunui. 24 In moho Diusi edi nuwatuhu wa Saulo ya atahiyen. Lahai yo i'ipa Damaseko taonna eda'edadi hafohafodi yai sa nahanahai bena haba ainiya sa wunui. 25 Itete sidohana ena gelagela: I'ipa hesa yai Saulo tau famuli watanina sa foyahi lawen be maigele la'ila'i ganahewana yai sa husan be sa fadalolo lidiyen taon ganana solasolana hesa yai. *(2 Kolinto 11:33)*

Saulo ya Lau Yelusalem yai

Paisowa 9:26-31

26 Fuyana Saulo, Yelusalem yai ya mahano, ya anpate bena tau fa'ona wasawasa ma afa haidana sa fa'oigogo esega. In moho mahudo'idi sa 'wasabuwen pa'ana hige ti kawawananaha mate in ha'a Yesu ya famuli watan.

27 Na Banabasi ya foyahi lawen lisidi be ya faliba komakomanidi sidohana Saulo, Guyau ya ita

eda'eda yai na Guyau ya libalau lisina. Mate edi ya liba hinaga,

Yesu hesana yai hinaga ya lauguguya ma nuwa adidilina Damaseko nu'una yai.

²⁸ Yo fede Saulo ma'edi sa miya na Yelusalem nu'una mahudo'ina yai ya leu yo ya sae be Yesu wasana ya lauguguya'en ma nuwa adidilina. ²⁹ Na Diusi dodogadi Giliki alinadi yai sa libaliba mate ma'edi Saulo sa faibayaho. Yo fede sa anpate bena haba sa wunui. ³⁰ Fuyanna haidana te liba sa atahiyen. Yo fede Saulo sa lawen Siseliya. Amainiya sa fatamali lawen ena nu'u, Tasusi.

³¹ Habahim, tau kawawananaha mahudo'idi Diudeya, Galili yo Samaliya nu'udi mahudo'idi yai sa miya daumwali begana ya lofa. Yaubada tau kawawananaha ya fafa'adidilidi yo Yaluwa Tabuna ya sagusaguhidi be edi pele ya tadada yo edi miya yai GUYAU sa fafa'atitiyen.

Pita ya Lau Lida yo Diyopa

Paisowa 9:32-43

³² Ne'i lahaina yai Pita ya aulaha be ya lau nu'u ou'ouli ya antaumana be Lida yai fatabu dodogadi ya kepaiddi.† (*Efeso 1:1*) ³³ Amainiya dogu hesa hesana Eniyasi ya lobahi, ahena sa pe'ipe'i be hige gonowana ena aba eno i lau afulen ee-, bolima faligigi-faihona hige i mwaito.

³⁴ Pita ya libalau lisina iyen,

Eniyasi, Yesu Keliso ya faloholohom! U obiyo be em aba eno u no'u.

† **9:32** Fatabu dodogadi buka falifalihuna yai aniyona mate dodoga nuwadi sa buidi be Yaubada sa kawawananaha'en yo sa miyamiya dudulai.

Yo fede Eniyasi ya obiyo. ³⁵ Dodoga peidi Lida taonna yai yo Salon gonna yai sa miyamiya, sa ita. Yo fede sa timuli bui Guyau lisina.

³⁶ Diyopa taonna yai mate waihin hesa hesana Tabita. In mate Yesu tau famuli watanna hesa. (Hesana Giliki alinadi yai mate Doleka.)[‡] Fuya ou'ouli mate loholoho ya ginaginauli yo tau fagogo gesagesa ya sagusaguhidi. ³⁷ Fuyanna yai mate ya asiyebo be ya pe'i. Silanna sa fa'a'a be bili hewa yai sa fa'ota. ³⁸ Diyopa ya lau Lida mate hige i lofa. Logena, Yesu tau famuli watanna Diyopa taonna yai wasa sa atahiyen mate Pita in Lida yai. Yo fede dodoga luwaga sa fatamali lawen be Pita sa an'etai tiyen,

Aee-, u laoma. Feula!§

³⁹ Na Pita ya aulaha be ma'edi sa lau. Fuyana ya mahano lau, yo fede sa foya lawen bili hewa yai. Amainiya mate hwabuhwabu mahudo'idi sa obi'obiyo, sa gana panpannen, na sa tantan. Kaleko yo luhuluhu hahaisa ma miyana na ya lau bodi mate, Pita sa fa'ita. ⁴⁰ Pita mahudo'idi ya duidi be sa lau ganamuli na ya tulibono be ya lau'u'ula. Habahim ya timuli bui be ya sana lau silan lisina na ya liba iyen,

Tabita, u obiyo!

Yo fede tau pe'i wa matana ya falaladi be Pita ya ita na ya obiyo be ya ta'ai. ⁴¹ Pita ya abi famwaito. Habahim, fatabu dodogadi mahudo'idi ya yogaidi yo hwabuhwabu hinaga, be Tabita wa

[‡] 9:36 Na Doleka aniyona mate suisui hesa hesana “diya.”

§ 9:38 Diyopa ya lau Lida mate lofana 19 kilomita.

ya fele fuyo'idi ma mwahumwahulina! ⁴² Wasana mate Diyopa nu'una mahudo'ina ya tadada be dodoga boludi Guyau sa kawawananaha'en. ⁴³ Pita Diyopa yai begana ya miya falofa ma'ena dogo hesa hesana Saimon. In suisui 'wapidi tau abi'abi nonohaidi.

10

Koniliyesi Tautau ya Ita

Paisowa 10:1-8

¹ Doga hesa hesana Koniliyesi mate Sesaliya taonna yai ya miyamiya. In mate hiyala tau lau kulukuluwenna na ena tau hiyala pelena hesana “Itali Ledimenti.”* ² In mate Yaubada tau fafa'atitiyenna hesa yo in ma'ana boga mahudo'idi Yaubada sa fafadebasae. Yo hinaga Diusi dodogadi tau fagogo gesagesa ya saguhi komakomanidi yo fuya ou'ouli ya laulau'u'ula lau Yaubada lisina. ³ Fuya hesa lahai la'i doha 3 koloki, tautau hesa ya ita. Yaubada ena anelu ya ita wananahai, ya laoma lisina be ya faliba iyen,

Koniliyesi!†

(Paisowa 2:17)

⁴ Koniliyesi ma 'wasabuna anelu ni ya kinokinoi lauwen na iyen,

Ba'isa, sidohana?

Anelu, Koniliyesi alinana ya bui iyen,

* **10:1** Ledimenti esega ganahewana yai mate tau hiyala ou'oulidi 600. † **10:3** Eno suwai mate sa eno na sa eno suwai. Tautau sa ita mate begana doha sa eno suwai, in moho sa tuhutuhuli na tautau sa ita.

Em lau'u'ula yo em faisagusagu tau gogo gesagesa lisidi yai mate ya famala em ainauya aba fafanuwa hiti Yaubada lisina yai.

⁵ Do'ata te, tatau haisa u fatamalidi ti lau Diyopa be taumoho hesana Saimon, hesana hesa Pita, ti foyahiyama. ⁶ Ena falihesa ena luma gabogabo sadaina yai ma'ena sa miyamiya. Saimonna mate in suisui 'wapidi tau abi'abi nonohaidi. Saimonna mate in suisui 'wapidi tau abi'abi nonohaidi. ‡

⁷ Anelu ya libaliba ofi mulina yai ya lau na Koniliyesi ena tau lau fayofayo luwaga yo ena tau hiyala hesa ya yogaidi. Ena tau hiyala ni Yaubada ya tabataba ohuwen yo Koniliyesi enehena ya paisowa. ⁸ Somo ya tubu ni edi ya liba. Habahim ya fatamalidi sa lau Diyopa.

Pita, Tautau ya Ita

Paisowa 10:9-16

⁹ Bobonna lahai la'i yai, Diyopa sa hanahanau'i. Pita mate in amainiya na ya hasai luma hewana bena ya lau'u'ula. ¹⁰⁻¹¹ Ya guliyam be ya fanuha bena somo ana ya an. Kalahe hola sa abi'abi nonohai na tautau ya ita. Galewa ya taso'e ya ita na ginauli hesa nenena doha kaleko la'ila'i duduna fati sa fadalolo lidiyeyama. ¹² Ganahewana yai mate suisui fafa'ahedi fati, ginauli kamokamodaladi yo kanekanenedi yo atai'a yekoyekodi hinaga. *(Aba Fatubu 1)*

‡ **10:6** Liba tefana ite: "Laulau somo bena wa ginauli haba ya falibamiu" Kin Diyemsi Bukana yai sa uli yo sa uli hinaga Suau Bukana yai. Buka boludi hige amainiya ti uli.

13 Alina hesa ya libalau lisina iyen,
Pita, U obiyo u wunui be am u an!

14 Na Pita alinana ya bui iyen,
Guyau, hige gonowana! Somo dabudabu hige
ya an'andi. § *(Lewitikusi peina 11)*

15 Alina wa ya liba boda lau Pita lisina iyen,
Somo Yaubada ya faloholoho te an. Tabu u
kawa dabudabuwen!

16 Ma faihona doha ite habahim ginauli te sa
fafuyo hasaen galewa.

Pita yo Wasa Tau Lawenna

Paisowa 10:17-22

17 Tautau ni aniyona somo mate Pita hola ya
fafadosi na Koniliyesi ana hewahewali ha'a ya
fatamalidi mate Saimon ena luma sa yo'oyo'oi be
sa lobahi. Amainiya sa obi'obiyo eda'eda hafoha-
fona yai. 18 Sa yoga lau be sa fati'o tiyen,
Ami taumana hesa hesana Saimon Pita
amaite'i?

19 Pita tautau ni aniyona hola ya fafadosi yo fede
Yaluwa iyen,
U ata'atahi! Tatau faihona sa laulau yo'oim
ha'a sa mahanoma ite. 20 U obiyo be u feula lidi
u itadi. Tabu u nuwa ladu na ma afa haidam au
lau pa'ana yau E fatamalidima.

21 Yo fede Pita ya leta lidi be ya falibadi iyen,

§ **10:14** Buka yai te ginauli dabudabudi sa uli lidiyen ya famala
Isalaela edi laugagayo be tabu ti kalahe gaibu.

Aee-! Ami yo'oyo'oigu. Yau logegu ite. Sidohana be ami laoma?

²² Alinana sa bui tiyen,

Hiyala tau lau kulukuluwenna hesana Koniliyesi ya fatamalimai. Diusi mahudo'idi sa liba faloholoho tiyen, “Koniliyesi mate Yaubada tau fafa'atitiyenna yo tau laulau dudulai hesa.” Yaubada ena anelu tabuna ya libalau lisina bena te lau ena luma be somo wa libaen haba ya atahi.

²³ Habahim, Pita ya falibadi sa lau luma ganahe-wana be sa famala ana taumana.

Pita Koniliyesi ena Luma yai

Paisowa 10:23-33

Bobonna ma hwalahwalalana, ma afa haidadi Diyopa tau kawawananaha hahaisa sa aulaha sa lau. ²⁴ Lahai fafaluwagana yai sa mahano lau Siseliya. Koniliyesi ma afa efana yo afa haidana safalumadi ya yogaidi mate Pita sa bagibagiyen amainiya. ²⁵ Pita bena ya luhulau, na yo fede Koniliyesi ma'ena sa failobahi. Koniliyesi ya hoba lidi ahena yai be ya fadebasae.

²⁶ In moho Pita ya abi famwaito na iyen,

U obiyo! Yau doga gaibu yo ita gonogonowada.

²⁷ Pita yo Koniliyesi sa laulau libaliba ee-, sa luhulau luma ganahewana na amainiya mate dodoga boludi ha'a sa fa'oigogo, ya itadi. ²⁸ Ya libalau lisidi iyen,

Ha'a ami siba fuyoimiu mate ai Diusi ema and-abu yo sigu yawasi laugagayodi yai ya libaen mate tabu umi, nu'u hahaisa dodogamiu, yo ai, ta fa'ilu. In moho Yaubada ya fa'itagu mate tabu laugagayo ni lisidi yai, dogo ya ita faheyaya. ²⁹ Na fuyana wa fatamalidima agu halulu mate hige ya waiyo'o. Bena E fati'oimiu, "Somo lisina yai be sa laufigu?"

³⁰ Koniliyesi iyen,

Lahai faihona ha'a sa ofi mulidi yai na maihala doha 3 koloki maimailafi mate E laulau'u'ula egu luma yai te. Yo fede taumoho hudo'i ena leli namanamalina nuwanuwagu yai ya obiyo, ³¹ na iyen, "Koniliyesi! Yaubada em lau'u'ula ha'a ya atahi yo tau fagogo gesagesa wa saguhidi hinaga ya itadi. ³² Dodoga hahaisa u fatamalidi ti lau be taumoho hudo'i hesana Saimon Pita ana halulu Diyopa nu'una yai. In mate taumana na ena falihesa lisina yai ya miyamiya yo in logena suisui 'wapidi tau abi'abi nonohaidi. Saimon ena luma mate gabogabo sadaina yai."

³³ Yo fede E fatamalidi sa laowa am halulu na ya loholoho be wa laoma. Aho te mahudo'imai 'e fa'oigogoma Yaubada matana yai 'e bag-ibagiyem be ginauli mahudo'ina Guyau ha'a ya falibam ema wa liba 'e atahi.

Pita ena Libaliba ya Fatubu
Paisowa 10:34-43

³⁴ Pita ya liba fatubu na iyen,

Aho te E sibai mate Yaubada hige doga la'i i ita fasae e i ita fakiu. Wananaha! Ita mahudo'ida mate gonogonowada.

³⁵ Safalumadi edi laulau sa dudulai yo Yaubada sa fafadebasae mate enehena. Fali alina hinaga ma'eda gonogonowada.

³⁶ Yaubada nuwa esega wasana lohohona ya fatamali lawen Isalaela dodogadi lisidi be Yesu Keliso ya libalibaen, ha'a ami sibai. In mahudo'idi edi Guyau!

³⁷ Somo sa laulau Diudeya Nu'una mahudo'ina yai mate ha'a ami sibaidi. Ya fatubu Galili yai fuyanna Diyon, babasito wasana ya libaen, mulina yai.

³⁸ Yaubada, sidohana Nasaleta dogana, Yesu ena fafamohafuna Yaluwa Tabuna yo gigibwali lisidi yai ha'a ami sibai. Yaubada mate ma'ena na ya lau nu'u ou'ouli yai be lohohoho ya lau ginauli yo safalumadi Diyabolo ya fafaheyayadi, mahudo'idi ya falohohodi.

³⁹ Ginauli mahudo'idi ya ginaulidi Diusi dodogadi edi nu'u yai yo Yelusalem nu'udi yai ni, ha'a matamai yai 'e itadi. Habahim sa wunui be oyagi yai sa tutu fapatu.*

⁴⁰ In moho lahai fafa faihonana yai, Yaubada ya famwahuli fuyoi na ya fataumahata, ⁴¹ be safalumamai Yaubada ha'a ya fasinabomai 'e ita na hige doga mahudo'ina i ita. Ai logena ma'emai 'e kalahe yo 'e nom gogo ena mwahuli fuyo lahaina mulina yai.

⁴² Ya liba adidili lisimai yai bena wasa lohohona 'e lauguguya'en dodoga ai lisidi yo bena 'e

* **10:39** Oyagi yai aniyona mate kolosi yai.

liba famahata mate, In logena, Yaubada ya fasinabo bena pe'ipe'idi yo mwahumwahulidi tau fakasadi. ⁴³ Peloweta mahudo'idi ha'a wasana sa liba famahata tiyen, “Safalumadi sa kawawananaha'en haba edi heyahayaya ya nuwa afuledi, Yesu hesana gigibwalina yai.”

Yaluwa Tabuna ya Lidima Ta'owawa Dodogadi Lisidi

Paisowa 10:44-48

⁴⁴ Pita hola ma libalibana na saluma ena wasa sa atahiyen mate Yaluwa Tabuna ya lidima hewadi yai. ⁴⁵ Tau kawawananaha mwagisadi dududi 'wapidi tomotomodi ma'edi Pita Diyopa yai sa laoma mate sa no'o pa'ana Yaubada ena ainauya, Yaluwa Tabuna ya fatamaliyama ta'owawa dodogadi lisidi yai hinaga. ⁴⁶⁻⁴⁷ Sa atahi mate alina hesa - hesa yai sa libaliba yo Yaubada sa fafadebasae. Yo fede Pita iyen,

Yaluwa Tabuna dodoga ni ya famohafudi gonogonowana doha ita. Babasito ho'owa yai hige gonowana sai i gududi.

⁴⁸ Yo fede ya falibadi bena Yesu Keliso ai hesana sa babasito be Pita sa an'etai bena lahai fisa ma'edi hola sa miya.

11

Pita ana Paisowa Wasana Yelusalem yai ya Falibadi

Paisowa 11:1-18

¹ Tau fa'ona wasawasa yo tau kawawananaha hahaisa Diudeya Nu'una yai sa atahi mate ta'owawa dodogadi hinaga Yaubada wasana

sa abi. ² Fuyana Pita ya hasai Yelusalem, saluma mwagisa 'wapina tomona sa fanuha, sa fatalapili tiyen, ³ na sa liba tiyen,

Sidohana be ta'owawa edi luma yai wa antaumana yo maidam ami kalahe gogo! Na iti hige “mwagisa 'wapina tomona” laulauna ti lau watan.

⁴ Yo fede somo ya tubu mate Pita ya faliba dudulaidi.

⁵ Diyopa taonna yai E laulau'u'ula na tau-tau hesa E ita. Na tautau yai mate ginauli hudo'i galewa yai sa dalolo lidima. Nena doha kaleko hesa la'ila'i duduna fati E ita na sadaigu yai ya todi. ⁶ Ganahewana E mainene komakomani'i mate suisui fafa'ahedi fati, Suisui yo atai'a yekoyekodi, yo ginauli kamokamodaladi, amainiya E itadi. ⁷ Habahim alina hudo'i E atahi ya libama lisigu iyen, “Pita, u obiyo! Be am u lau funuhi be u an!”

⁸ Na alinana E bui, yawa, “Guyau, hige gonowana! Ginauli fafalaugagayodi yo dabud-abudi hola hige mo'agu yai ti luhu.”

⁹ Alina ya liba boda galewa yai, fafaluwagana iyen, “Tabu somo la'i u kawa dabudabuwen mate Yaubada ha'a ya kawa lohoho'edi!”

¹⁰ Ginauli te ma faihona ya taumahata E ita, habahim mahudo'ina sa fafuyo hasaen galewa.

¹¹ Hige lofana na dodoga faihona Siseliya yai sa fatamalidima agu halulu be sa mahanoma egu aba miyamiya lumana yai. ¹² Yaluwa, nuwagu ya lau fasowali be nuwagu hige i ladu. Yo fede ma afa haidagu, tau kawawananaha faligigi esega te,

'e lau. Diyopa yai 'e aulaha 'e lau Siseliya be 'e luhulau Koniliyesi ena luma.

¹³ Yo fede, Koniliyesi wa, ema ya dede sidohana anelu ya ita ena luma yai ya obi'obiyo na anelu ya libalau lisina iyen, “Dodoga u fatamalidi ti lau Diyopa be doga hesa hesana Saimon Pita ti foyahiyama. ¹⁴In haba emi ya wasa duwai be GUYAU haba um yo am boga mahudo'idi ya fofofahimiu be ami mwahuli.”

¹⁵ Fuyana E fatubu E libaliba, na yo fede Yaluwa Tabuna ya lidima iti hewadi yai gonogonowana doha ita, fuya bwa'ibwa'ina yai.

¹⁶ Habahim, Guyau ena liba te E nuwatuhui iyen, “Diyon mate ho'owa yai ya fafababasito na umi mate Yaluwa Tabuna yai haba ami baba-sito.” *(Maleko 1:8)*

¹⁷ Ya mahata wananaha mate Yaubada ena ainauya ta'owawa ya feledi gonogonowana doha ita te kawawananaha Yesu Keliso lisina yai. Yau hige gonowagu Yaubada ena paisowa ya gudu. *(Paisowa 1:4; 2:4; 10:44)*

¹⁸ Fuyana liba te sa atahiyen yo fede fatalapili sa fatautau na Yaubada sa fadebasae tiyen, “Yaubada fedebom ta'owawa dodoga hinaga ya ainauyaidi be sa nuwabui be mwahuli hige anadan sa abi.”

Dubu Dodogadi Antiyoka yai

Paisowa 11:19-26

¹⁹ Fuyana Sitiwin sa lau funuhi ume'ehu yai, na mulina yai yo fakamkamna la'ila'i debana yai. Tau kawawananaha hahaisa sa faigelagelainidi be sa lau Fonisiya, Saipelesi yo Antiyoka nu'udi yai.

Amainiya Yaubada wasana sa libalibaen Diusi dodogadi lisidi yai moho, na hige dodoga hahaisa lisidi yai. ²⁰ In moho tau kawawananaha haisa iti Saipelesi yo Sailin dodogadi mate sa lau Antiyoka Nu'una be tau alina Giliki hinaga sa falibadi be Yesu Keliso wasana loholohona sa lauguguya'en.*

²¹ Guyau ena gigibwali yai sa lauguguya be dodoga boludi Guyau sa kawawananaha'en be sa nuwabui.

²² Fuyana wasa te, tau kawawananaha Yelusalem yai sa atahiyen mate Banabasi sa fatamali lawen Antiyoka. ²³ Ena fuya mahano yai Yaubada ena ai'ainauya lisidi yai ya itadi be nuwana ya amna. Yo fede nuwadi ya liba fa'adidilidi bena Guyau sa abi didi'i ma nuwa ofi fahidi.

²⁴ Banabasi mate in doga loholohona. Yaluwa Tabuna yo sunuma ya lau fafamohafu be dodoga boludi sa falau esegahi lawen Guyau lisina yai.

²⁵ Habahim Banabasi ya lau Tasusi be Saulo ya yo'oi. ²⁶ Fuyanna ya lobahi yo fede Saulo ya foyahi lawen Antiyoka be taudi luwaga, ma'edi tau kawawananaha ma afa haidadi sa fa'oigogo esega yo baiwa la'ila'i sa laulau fafa'ata ya lau ee-, bolima esega.

Be amainiya edi fuya bwa'ibwa'ina yai Keliso tau famuli watanna hesadi sa tole mate *Kulistin*.

Loma Nu'una Galamo Wesawesasa haba ya Fahoina

Paisowa 11:27-30

* **11:20** Sailinmate nu'u hesa Afilika nu'una yai. Hesana falifalihuna aho te "Libya." Saipelesimate bonabonaluwa la'ila'i Antiyoka tefa leuleuna yai.

²⁷ Lahaina yai mate peloweta haisa Yelusalem yai sa lau Antiyoka. ²⁸ Hudo'i mate hesana Agabusi. Yaluwa nuwana ya lau fasowali yo fede ya obiyo be ya liba famahata mate galamo wesawesasa haba nu'u mahudo'ina ya fahoina. (Habahim muli yai guliyam te ya tubu Loma nu'una yai Ba'isa La'ila'i Empela Kaladiusi ena fuya tanuwaga yai). ²⁹ Yesu tau famuli watanna sa oiliba mate hesa - hesa ena ainauya la'ina yai ya ainauya be haba sa fatamali lawen afa haidadi Diudeya yai sa gogogo, aba saguhidi.

³⁰ Sa ginauli doha ite, habahim edi ainauya wa Banabasi yo Saulo sa fatamali lawen Diudeya babadadi lisidi yai, be tau kawawananaha, sa feledi.

12

Anelu Deli yai Pita ya Fakalamahano

Paisowa 12:1-19

¹ Fuyanna yai mate Kin Heloda ya fatubu tau kawawananaha haisa ya abidi be ya fahisu faheyayadi. ² Ya liba be Diyon hidana, Diyemsi, baineti yai sa wunui,* ³ yo ya ita mate Diusi dodogadi nuwadi sa amna yo fede ya lau Pita hinaga ya au. (Ena fuya an'au'au mate Fwalawa Fafayisti Gesana An'angogona yai.) ⁴ Pita sa au mulina yai, sa gudu buluhi deli yai. Amainiya tau ita wata pele fati, na pele hesa - hesa ganahewana yai mate dodoga fati; pele hesa be ana fuya ya ita wata. Heloda ena nuwatuhu mate Bayawa

* **12:2** Diyemsi itete mate Diyon godena. Na Paisowa 12:17 yai mate Diyemsi hesa, Yesu tasina.

An'angogona[†] ai mulina haba sa foyahi lawen be sa falau fatala dodoga ai matadi.

⁵ Pita deli yai hola sa abi didini, na tau kawawananaha mate enehena sa an'eta adidili Yaubada lisina yai.

⁶ Heloda bobonna Pita haba ya falau fatala na Pita mate i'ipa yai ya laulau eno gati luwaga ati'atipudi yai. Sa au'au seni luwaga yai na gati luwaga hinaga mate deli eda'edana hafohafona sa ita watan. Bobonna habahim, Heloda, Pita haba ya falau fatala. ⁷ Ma'esega na, Yaubada ena anelu ya taumahata yo mala ya sina deli ganahewana yai. Anelu ya abilau Pita lisilisina yai na ya fanohi iyen,

U obiyo! Feula!

Yo fede, seni nimana yai sa taufahi. ⁸ Habahim anelu iyen,

Am bwa'ulu u au yo am bwa'i dala u li'odi.

Be Pita ena liba ya lau watan. Anelu iyen,

Am luhuluhu u luhufi be u lau watanigu.

⁹ Pita anelu ya lau watan be sa lau deli bilina ganamulina. Anelu somo ya ginaginauli mate wanahanana, na hige i sibai. Ena nuwatuhu bena haga tautau ya ita'itai. ¹⁰ Gati bwa'ibwa'ina yo gati mulimulitana sa bayawaidi be sa mahano lau taon eda'edana yai. Na ana gudu aiyan yai sa ginauli mate ibona ya taso'e be sa lau ganamuli.

Eda'eda esega sa lau watan, yo fede anelu ya lau afulen.

[†] **12:4** Hesana hesa mate pasowa.

¹¹ Habahim, Pita ya nuwatuhi lobahi, be iyen,
 Matabahim, E siba wananaha mate Guyau ena
 anelu ya duiyama be Heloda nimana yai ya
 fofofahigu yo Diusi somo bena sa ginauli lisigu
 yai, ibege i tubu.

¹² Fuyanna ya nuwatuhi lobahi, yo fede ya lau
 Diyon Maleko tinana hesana Maliya ena luma.
 Amainiya boludi sa fa'oigogo be sa laulau'u'ula.‡
¹³ Pita aba luhuluhu lau eda'edana yai ya oi'oi, yo
 fede tau lau fayofayo waihinina hesa hesana Loda
 ya laoma bena eda'eda ya so'e. ¹⁴ Pita alinana
 ya atahi lobahi mate nuwana ya amna, in moho
 eda'eda hige i so'e na ya lautafo ya fuyo be ya
 falibadi iyen,

Pita mate eda'eda hafohafona yai ya
 obi'obiyo.

¹⁵ Tiyen,
 Bena u kabakabaleya!

In moho ya duduwen iye,
 Wananaha! Hige ya bwala.

Na alinana sa bui, tiyen,
 Mate, ena anelu.§

¹⁶ In moho Pita hola eda'eda yai ma oi'oina.
 Fuyanna eda'eda sa so'e be sa ita mate sa tauhiti.

‡ **12:12** Maleko mate Banabasi nubaina, e nuwana Banabasi
 tasina. Au ita lau Kolosi 4:10. § **12:15** Diusi edi kawawananaha
 mate, dogo ana sagu haba ya laoma be ya tau wasa. Edi
 kawawananaha hesa mate anelu ni ya nene sedisediyen doha dogo
 ni.

17 Pita nimana yai fafa'ilala ya ginauli be gagali sa fatautau. Habahim sidohana deli yai Guyau ya foyafahi enehedi ya dede iyen,

Diyemsi ma afa haidana edi au liba.*

Habahim ya lau afuledi na ya lau nu'u hesa.

18 Hwalahwalalana tau hiyala sa nuwa ponopono na tiyen,

Pita sidohana ena laulau?

19 Heloda ya falibadi be sa yo'oi. In moho hige gonowadi ti lobahi. Habahim gati ya fati'o fifisidi be ya liba bena sa wunuidi. Mulina yai Heloda Diudeya Nu'una ya lau afulen na ya lau Sesaliya yai ya miya begana.

Heloda ya Pe'i

Paisowa 12:20-25

20 Heloda mate Taya yo Sidon dodogadi ya man-abala'edi. Yo fede sa fa'oi esegahidi na sa lau be sa ita. Bwa'ibwa'ina mate Kin ena luma tau ita watanina hesana Belasetu sa nuwa oi'i be haba ya saguhidi, pa'ana adi kalahe mate Kin ena nu'u yai ya laolaoma. Logena sa lau Heloda lisina be nuwa esega sa an'etai.

21 Lahaina sa golu Kin Heloda ena leli ya li'odi. Habahim ena aba ta'ai loholohona yai ya ta'ai na ya libaliba.

22 Na dodoga sa yogayoga tiyen,

Hige dogo i libaliba. Itete yaubada hesa!

* **12:17** Diyemsi itete mate Yesu tasina. Na Diyemsi hesa, Paisowa 12:2 yai mate, Diyon godena be ha'a sa wunui.

²³ Heloda Yaubada hige i fa'atitiyen be hige walolona Yaubada ena anelu, mwatamwata ya yala fafinahe be sa an funuhi.†

²⁴ In moho, Yaubada wasana ya la'i yo ya tadada.

²⁵ Yelusalem yai Banabasi yo Saulo adi paisowa sa fa'ofi be sa fuyo Antiyoka ma'edi Diyon Maleko.

13

Banabasi yo Saulo sa Fasinabodi

Paisowa 13:1-3

¹ Dubu Antiyoka nu'una yai mate peloweta yo tau lau fa'ata haisa amainiya:

Banabasi,
Simiyon (hesana hesa “Duba”),
Lusiusi (Sailin dogana),
Manayen (ma'ena Kin Heloda sa
la'ila'i saema),
yo Saulo.

² Fuya hesa sa laulau'u'ula lau Guyau lisina yo sa an'andabu na Yaluwa Tabuna ya falibadi, iyen, “Banabasi yo Saulo au fatabudi, be haba adi paisowa hesa E feledi sa ginauli.”

³ Sa lau'u'ula yo sa andabu mulina yai, nimadi sa tole lawedi lebedi yai, na sa duidi be sa lau. (*Paisowa 14:28*)

Paulo ena Antaumana Bwa'ibwa'ina

Paisowa 13:1 - 14:28

Saipelesi Bonabonaluwana yai

Paisowa 13:4-12

† **12:23** Doga hesa hesana “Diyosefusi,” in hige tau nuwabui na in moho, buka hesa yai ya uli, na amainiya Heloda ena pe'i dedena ganahewana yai.

4 Yaluwa Tabuna ena liba yai Banabasi yo Saulo sa lau Selusiya be waga yai sa awa sa lau Saipelesi Bonabonaluwana. 5 Salamisi taonna yai sa mahano mate Yaubada wasana sa lauguguya'en Diusi edi aba oi'oigogo lumana yai. Tau sagusaguhidi Diyon Maleko ma'edi.*

6 Bonabonaluwana mahudo'ina sa laufi ee-, Pafosi taonna yai mate, doga hesa aya'ayahanna sa lobahi hesana Ba-Yesu.† In Diusi dogana hesa. In moho, in peloweta bwalabwalana.

7 Bonabonaluwa ni edi gawana hesana Segiyo Paulo, ena tau paisowa. Gawana mate doga sibasibana. Ya fanuha bena Yaubada ena liba ya atahi, be Banabasi yo Saulo ya yogaidi sa laoma lisina. 8 Tau aya'ayahan ni, (Giliki alinadi yai mate, hesana Elimasi) ya nuwa oi'i, be Gawana ena kawawananaha nuwana yai, ya fagogoma.‡ 9 Habahim, Saulo, hesana hesa Paulo, Yaluwa Tabuna ya famohafu be ya ita'ita lau tau aya'ayahan lisina, na iyen,

10 Um Diyabolo natuna yo laulau dudulai mahudo'idi adi waiyunu! Diyabolo ena bwalabwala hudo'i - hudo'i sa famohafum, be fuya ou'ouli, wa anpate bena Guyau ena laulau dudulaidi wa buidi, be bena bwalabwala! Haba wa fatautau e hige'e? 11 Guyau ena gigibwali haba ya talu ai hewam be matam haba sa tou, na fuya haisa ibege maihala malana u ita.

* **13:5** Diyon Maleko mate Banabasi efana hesa. Au ita'ita lau peina 12:12, yo Kolosi 4:10 † **13:6** Doga hesa hesana "Yesu," na natuna hesana "Ba-Yesu." Aniyona mate, "Yesu natuna." In moho Yesu Keliso hige i nahi, be hige natuna. ‡ **13:8** Na Elimasi hesana hesa mate "Ba-Yesu."

Yo fede, Elimasi matana sa gafu, na ya leu ya sae, bena haba sai hesa ya abi nimai. ¹² Fuyana Gawana somo ya tubu ya ita mate, Guyau wasana lau fa'atana ya no'o'en, be ya kawawananaha.

Antiyoka, Pisidiya Nu'una yai.

Paisowa 13:13-52

¹³ Pafosi taonna yai Paulo ma afa haidana waga yai sa awa be sa lau Pelega taonna, Pamfiliya Nu'una yai. Amainiya Diyon Maleko ya lau afuledi na ya fuyo Yelusalem.

¹⁴ Habahim Pelega sa lau afulen na sa aulaha boda sa lau Antiyoka, Pisidiya Nu'una yai. Sabatina yai sa luhulau Diusi edi aba oigogo yai be sa ta'ai. ¹⁵ Mose ena Laugagayo yo peloweta edi uli'uli hahaisa sa fatilidi na mulina yai aba oigogo baba'isadi liba sa fatamali lawen Paulo ma afa haidana lisidi, tiyen, "Haidamai, haba emi liba fa'adidili somo? 'E fanuha bena ema ami liba!"

¹⁶ Paulo ya obiyo fahi, nimana yai fafa'ilala ya ginauli, na ya liba iyen,

Isalaela tataumiu yo ta'owawa mahudo'imiu salumadi Yaubada ami fafadebasae'en, au ata'atahima! ¹⁷ Isalaela dodogadi yo ita eda Yaubada wahawahada ya fasinabodi yo Idipi yai fuyanna sa miya ta'owawa mate ya fatadadadi be sa talu fanafanatu.

Yaubada ena gigibwali yai Idipi yai ya foya fahidima, ¹⁸ yo laulau somo sa miyamiya'en nu'u pitapitalina yai, in moho hola ya ita watanidi ee-, bolima 40. ¹⁹ Kanana nu'una yai nu'u ou'oulidi faligigi luwaga ya faheyayadi, na

tanohidi ena dodoga ya feledi, ai'edi. § 20 Ginauli te sa tubu ya lau ee-, be bolima begana haba 450 mulina yai, Yaubada tau fafadudulai ya feledi ya lau wee-, Peloweta Samuwela ena fuya yai.*

21 Habahim dodoga Samuwela sa an'etai tiyen, “Bena ema kin.” Be Beniyamin ena sulu yai Kisi natuna Saulo ya feledi ya famala edi kin, bolima 40. 22 Yaubada Saulo ya abifahi mulina yai, Deiwidi ya fa'obiyo, enehedi. Yaubada Deiwidi te ya libaen, iyen,

“Dogana E gadolele mate, E lobahi.

In mate Desi natuna, Deiwidi.

Ginauli mahudo'ina E fanuha bena ya ginauli, haba ya ginauli watan.”

23 Yaubada ena liba fasunuma ya fawananaha doha ite, Deiwidi laulauwewena yai Yaubada mate tau fafamwahuli Yesu ya leyama Isalaela lebedi 24 Hola hige Yesu ana paisowa i fatubu na Diyon Isalaela dodogadi mahudo'idi ya lauguguyaidi bena sa nuwabui yo sa babasito.

25 Diyon ana paisowa ya fafa'ofi lawen na ya liba iyen,

“Ami sibai bena yau, sai?

Sai ami bagibagiyen mate hige yau.

Muligu yai ya laolaoma mate in ya laoma

§ 13:19 Diutelonomi 7:1, Fuyana GUYAU emi Yaubada ya lawemiu tanohi bena ami abi ai lisina, haba nu'u faligigi luwaga dodogadi ya falakodi ai nuwanuwamiu. Hesadi mate: Hiti, Giligasi, Amoli, Kanana, Pelisi, Hiwi, yo Diyebusi. * 13:20 Au ita'ita lau ite buka te lisidi: Diyesuwa, Diyadi yo 1 Samuwela, pa'ana bukadi yai te, beyabeyana dededi te sa ulidi.

yau hige ya loholoho haba ana sendolo mahi-
nadi ya tatafahidi.” *(Maleko 1:7)*

²⁶ Afa haidagu, Abelaham afa wahana yo ta'owawa dodogadi salumadi Yaubada ami fafadebasae! Mwahuli wasana te ha'a ya laoma ita lisida. ²⁷ Yelusalem dodogadi ma'edi edi baba'isa somo peloweta edi uli'uli yai, mate hige Yesu ti ita lobahi. In moho edi lau fagilu lisina yai mate peloweta edi uli'uli Sabati fuya ou'ouli sa fatifatilidi wa, sa fawananaha. ²⁸ Hige mata hesa loholohona ti lobahi, be haba Yesu ti wunui, in moho, Pailati sa an'etai, bena ya tutu fapatu. ²⁹ Fuyanna wasana mahudo'ina Buka Tabuna yai sa uli, sa ginauli watan ya ofi, mate aba tutu fapatuna yai sa taluhi fahi be sa bo'usai. *(Samsi 22:16 yo 17, Isaiya 53:5 53:8)*

³⁰ In moho pe'i yai Yaubada ya famwahuli fuyoi, ³¹ be lahai peidi ya taumahata lau safalumadi ma'ena Galili yai sa lau Yelusalem lisidi. Iti sa fatala libalibaen eda dodoga lisidi yai. *(Maleko 16:12)*

³²⁻³³ Wasa loholohona 'e leyama lisimiu! Somo Yaubada ha'a ya liba fasunuma bena ya ginauli wahawahada lebedi yai, aho te, ita iti laulauwewedi lisida yai ya fawananaha, fuyana Yesu pe'i yai ya famwahuli.

Doha Samsi fafaluwagana yai sa uli tiyen,
“Um mate Natugu. Aho te, Yau E famala Tamam.” *(Samsi 2:7)*

³⁴ Wananaha pe'i yai Yaubada ya fa'obiyo fuyoi, ibege i molu, doha Buka Tabuna yai ha'a ya libaen, iyen,

“Libadi wananahadi yo fafatabudi faloholohodi somo, Deiwidi E liba fasunuma'en, haba E felemiu.”
(*Isaiya 55:3*)

³⁵ Gonogonowana doha lausoisoi hesa yai hinaga ya libaen, iyen,

“Doga Fafatabuna ibege u ita afulen, i molu.”
(*Samsi 16:10*)[†]

³⁶ Deiwidi ena fuya yai mate, Yaubada ena nuwatuhu Deiwidi ya ginauli watan. Habahim ya pe'i, be afa wahawahana edi aba toledi yai sa bo'usai, be tauna sa molu. ³⁷ In moho, Yaubada sai ya fa'obiyo fuyoi, hige i molu. In mate Yesu! ³⁸ Afa haidagu, E fanuha bena ami sibai mate heyaya biya afulenna Yesu lebena yai, ha'a sa lauguguya'en lisimiu yai. ³⁹ Mose ena laugagayo hige gonowana heyaya yai i biya afulemiu. In moho, safalumadi Yesu sa kawawananaha'en, haba heyaya yai ya biya afulen. ⁴⁰ Au ita komakoman! Somo peloweta sa libaedi, ibe ti tubu ai lisimiu:

⁴¹ “Tau ala liulihwa'enna!

Haba ami no'o, in moho haba ami pe'i!

Pa'ana emi ai fuya haba ginauli E ginaulidi.

Ibe sai emi ya liba,

ibege au kawawananaha'en!” (*Habaka 1:5*)

⁴² Paulo yo Banabasi Diusi edi aba oigogo lumana bena haba sa lau afulen, na Diusi yo ta'owawa salumadi Yaubada sa fafadebasae'en, sa an'eta bodaidi, tiyen,

[†] **13:35** Dogana Fafatabuna ya libalibaen itete, mate “Yesu.” Lausoisoi te, Pita hinaga ya fapaisowa. Au ita'ita lau Paisowa 2:31-32

Sabati hesa au fuyoma, be ginaulidi te ema au dede fuyo.

⁴³ Oigogo ofina yai, Paulo yo Banabasi sa laulau na Diusi yo ta'owawa salumadi Diusi edi Yaubada sa kawawananaha'en, sa lau watanidi. Tataudi luwaga sa liba fa'adidilidi, tiyen,

Bena Yaubada ena an'ansoi ami laulawen.

⁴⁴ Sabati hesa yai begana haba taon dodogadi mahudo'idi sa fa'oigogoma, Guyau wasana sa atahi. ⁴⁵ Diusi dodoga baiwadi sa itadi mate sa nuwa ela'ela wananaha be Paulo ena liba sa an'eli dogodogoi yo sa liba fafaheyaya. ⁴⁶ In moho, Paulo yo Banabasi ma nuwa adidilidi, tiyen,

Wananahana bena Yaubada libana 'e faliba bwa'iyemiu, na umi Diusi dodogamiu libana te, ami waiyo'o'en. Na ami laulau fagilu fuyo'imiu. Logena mwahuli ota'ota fahina hige gonowana au abi be aho te 'e lau afulemiu na 'e lau ta'owawa lisidi.

⁴⁷ Doha ite Guyau ya fatalahada,
 “E fasinabomiu bena ami famala ta'owawa edi mala,
 be tano'ubu dodogadi mahudo'idi haba egu mwahuli ota'ota fahina sa abi.” (*Isaiya 49:6*)

⁴⁸ Ta'owawa sa atahiyen mate nuwadi sa amna be Guyau ena liba sa fa'atitiyen na safalumadi ya fasinabodi bena mwahuli ota'otafahina sa abi mate sa kawawananaha'en.

⁴⁹ Guyau ena liba ya tadada ya lau, nu'u mahudo'ina yai. ⁵⁰ In moho Diusi dodogadi mate, wawahin fafahesadi salumadi Yaubada sa

fafadebasae yo taon baba'isadi sa eli fasifasinadi, na Paulo yo Banabasi sa liba fafaheyayadi yo edi nu'u yai sa lau we'aidi. ⁵¹ Diusi edi nuwa po'i debana yai, Paulo yo Banabasi ahedi afusadi sa oiluhiluhidi, na habahim sa lau Ikonium.‡ ⁵² Yesu tau famuli watanina, nuwadi sa kwade wananaha yo Yaluwa Tabuna ya famohafudi.

14

Ikonium Nu'una yai

Paisowa 14:1-7

¹ Lauauna ese'esegana ya tubu Ikonium nu'una yai. Amainiya Paulo yo Banabasi sa lau Diusi edi aba oigogo lumana yai be sa lauguguya. Edi libaliba yai nuwadi sa abidi be Diusi yo ta'owawa dodogadi boludi sa kawawananaha. ² In moho Diusi safalumadi Yesu hige ti fanuwa ti kawawananaha'en mate ta'owawa sa eli fasifasinadi be tau kawawananaha sa fawaiyunuwedi. ³ Amainiya sa miya lofalofa be Guyau ena an'ansoi wasana sa libalibaen ma nuwa adidilidi. Wasana ena fafawananaha mate no'o yo fafa'ilala sa laulau ginauli ena gigibwali yai. ⁴ Dodogadi taon yai mate sa daili luwagaidi; hahaisa Diusi edi tefa yai na haisa tau fa'ona wasawasa edi tefa yai.

⁵ Habahim ta'owawa haisa yo Diusi haisa ma'edi edi baba'isa nuwadi sa fadosidi bena tau fa'ona wasawasa sa abi faheyayadi yo bena sa lau ume'ehuidi be haba sa pe'i. ⁶ In moho

‡ **13:51** Ahedi sa oiluhiluhidi aniyona mate, Antiyoka dodogadi Yaubada sa waiyo'o'en. Logena, Paulo yo Banabasi ibege giludi ti bahei.

fuyanna tau fa'ona wasawasa wa sa atahiyen, yo fede sa gela be sa lau Lisita yo Debi tefadi yai, Laikoniya Nu'una ganahewana yai yo nu'u hahaisa fadifadidi yai. ⁷ Amainiya wasa loholohona sa lauguguya'en.

Lisita yo Debi Nu'una yai

Paisowa 14:8-20

⁸ Lisita nu'una yai, taumoho hesa fuyanna tinana ya yosi, mate ya dabi, hige gonowana i laulau. ⁹ Ya ta'ai, na Paulo ena liba ya ata'atahi. Paulo ya kino didi'i, be ena kawawananaha gonowana ya faloholoho. ¹⁰ Na ya liba la'ila'i, iyen,

Ai ahem, u obiyo dudulai!

Taumoho ni ya dago hasa, yo fede, ya fatubu ya laulau.*

¹¹ Fuyanna Paulo somo ya ginauli dodoga sa ita, yo fede, Laikoniya alinadi yai sa halahalabo, tiyen,

Yaubada ha'a sa famala doha dodoga, be sa lidima lisimai yai!

¹² Banabasi hesana sa atahi: “Dusi,” yo Paulo sa atahi “Hemesi,” pa'ana Paulo mate edi tau libaliba.†

¹³ Yaubada bwalabwala “Dusi,” edi dubu aba famwaitona mate, taon ganamulina yai. Dusi

* **14:10** Au italau Tau Fa'ona Wasawasa adi Paisowa peina 3 hinaga. † **14:12** Giliki dodogadi edi nuwatuhu mate, yaubada hesa hesana “Dusi,” in la'ila'ina edi yaubada boludi ganahewadi yai, yo “Hemesi” mate yaubada hudo'i, na in mate, Dusi ena tau libaliba.

ena tau antalasam edi mula hinodi yo bulumakau ya ledima eda'eda hafohafona yai, pa'ana in yo taon dodogadi sa fanuha bena edi antalasam tau fa'ona wasawasa sa ginauli lisidi yai. ¹⁴ Paulo yo Banabasi somo dodoga haba sa ginauli sa atahiyen. Yo fede, adi luhuluhu sa pulitidi,‡ na sa lautafotafo lau be baiwa ati'atipuna yai, na sa halahalabo felendi, tiyen, ¹⁵ “Tatau, pa'ana somo be ami ginauli doha? Ai dodoga gaibu moho, doha umi! Wasa lohohona 'e leyama te, bena 'e falibamiu, be ginauli gaibu ni ami lau afuledi, na ami timuli bui, Yaubada Mwahumwahulina ami famuli watan. In galewa, tanohi, gabogabo, yo somo ou'ouli ganahewadi yai tau ginaulidi. ¹⁶ Beyabeyana yai mate, nu'u mahudo'idi dodogadi ya ita afuledi, be edi nuwatuhu sa lau watanidi. ¹⁷ Fuya ou'ouli ya fafamahata fuyoi mate, In Yaubada Wananahana. Logena, ginauli lolohodi ya fa'ita lobahimiu: galewa yai usa ya usa, mahula adi fuya yo kalahe ya felemiu, yo kwade nuwamiu ya fafamohafudi.” *(Maleko 4:26-29; Paisowa 17:30; Loma 2:14-16)*

¹⁸ Lisita dodogadi libadi te sa atahiyen, in moho hige ti mode'edi, na sa dudu moho bena antalasam sa ginauli lebedi yai. Na Paulo yo Banabasi sa fuluga be sa gududi.

¹⁹ Diusi haisa Antiyoka yo Ikonium nu'udi yai sa laoma, be dodoga nuwadi sa abidi. Paulo sa laulau ume'ehui, be sa feli kwakiwaki lawen, taon mulimulina yai. Edi nuwatuhu bena haga ha'a ya pe'i. ²⁰ In moho, Tau kawawananaha Paulo sa

‡ **14:14** Fuyanna edi luhuluhu sa pulitidi, aniyona mate nuwadi hige ti amna.

obiyo fata'i'ili, mulina yai mate ya obiyo be ya luhu fuyo taon ganahewana. Bobonna, Banabasi ma'ena sa lau Debi.

Sa Fuyo Antiyoka, Siliya Nu'una yai

Paisowa 14:21-28

²¹ Paulo yo Banabasi wasa loholohona sa wasawasa'en Debi nu'una yai, be dodoga boludi nuwadi sa abidi, na Yesu sa famuli watan. Habahim, sa fuyo Lisita yo Ikonium, be sa lau Antiyoka Pisidiya nu'una yai. ²² Tau kawawananaha nu'udi yai, nuwadi sa liba fa'adidilidi, be bena edi kawawananaha Yaubada lisina yai ya ota esegahi, na tiyen, “Pilipili hudo'i - hudo'i bena te fahoinadi, habahim, Yaubada ena Aba Ba'isa Nu'una haba te luhufi.” *(2 Kolinto 1:3-7)*

²³ Tau kawawananaha pele hesa - hesa yai babada sa lau fa'obiyo. Sa lau'u'ula yo sa andabu, be babadadi ni Guyau sa kawawananaha'en mate, ena ita'ita wata ganahewana yai sa toledi.

²⁴ Pisidiya nu'una sa lau afulen, habahim sa laoma Pamfiliya nu'una. ²⁵ Amainiya wasa loholohona sa lauguguya'en Pelega nu'una yai. Habahim sa lau Ataliya. ²⁶ Amainiya, waga yai sa gelu be sa fuyo Antiyoka, Siliya Nu'una yai, pa'ana adi paisowa ha'a sa fa'ofi. Nu'una yai ni, mate Paulo yo Banabasi ha'a sa fele afuledi Yaubada ena ita'ita wata ganahewana yai. *(Paisowa 13:2-3)*

²⁷ Fuyanna sa mahano fuyoma Antiyoka yai, mate tau kawawananaha sa fa'oigogodi. Somo Yaubada ya ginauli lisidi yai yo ta'owawa dodogadi nuwadi ya famahatadi be sa kawawananaha, edi sa liba. ²⁸ Amainiya, Paulo

yo Banabasi ma'edi Yesu tau famuli watanina sa miya fuya lofalofa.

Paulo ena Lauwasi Fafaluwagana

Paisowa 15:1 - 18:22

Paulo ena Lauwasi Fafaluwagana

15

Paisowa 15:1 - 18:22

Oigogo Yelusalem yai

Paisowa 15:1-21

¹ Tatau haisa Diudeya yai sa laoma Antiyoka, be tau kawawananaha sa fa'atadi. Mose ena laugagayo yai sa uli, tiyen,

Yena mwagisamiu dududi 'wapidi hige tomodi, Yaubada hige gonowana i fofofahimiu.

² Tatau ni, ma'edi Paulo yo Banabasi lau fa'ata te sa faibayaho'en, yo fede, Paulo, Banabasi yo tau kawawananaha haisa sa fasinabodi, be sa hasai Yelusalem be tau fa'ona wasawasa, yo babada haisa amainiya lebedi yai, lau fa'atana te sa fati'oidi.

³ Tau kawawananaha sa duidi sa lau, be Fonisiya yo Samaliya Nu'udi sa bayawaidi, na sidohana ta'owawa edi nuwanuwa bui, enehedi sa liba. Wasa te, kwade la'ila'i ya leyama tau kawawananaha lisidi. ⁴ Sa mahano Yelusalem yai, tau kawawananaha, tau fa'ona wasawasa, yo babada sa lauto'iyedi, be ginauli mahudo'ina Yaubada lisidi yai ya ginauli, edi sa liba.

⁵ Na tau kawawananaha haisa, iti Falesiya dodogadi edi pele yai, sa mwaito be tiyen,

Ta'owawa bena mwagisadi dududi 'wapidi tomodi yo bena Mose ena laugagayo sa lau watan.

⁶ Tau fa'ona wasawasa yo babada sa oigogo be fati'o te sa fadosidi. ⁷ Sa fadosi fuya lofalofa, habahim, Pita ya mwaito, be ya dede, iyen,

Afa haidagu, ami sibai mate Yaubada, beyabeyana ha'a umi ganahewamiu yai yau ya fasinabogu, bena wasa lohohona te ta'owawa ai mo'agu sa atahiyen, be haba sa kawawananaha'en.* ⁸ Yaubada doga mahudo'ina ena nuwatuhu ya sibai, be fuyanna Yaluwa Tabuna ya feledi mate ya fa'ita lobahidi, iti in enehena, doha ita. ⁹ Iti yo ita gonogonowada. Edi kawawananaha yai, nuwadi ya fa'a'adi. (*Paisowa 10:34; 1 Pita 1:22-23*)

¹⁰ Aho te sidohana be Yaubada ami an-pate waloloi? Manana ami fafabala. Mwahu, tau kawawananaha ami feledi te, hige gonowana afa wahada yo ita haba ta bahei! (*Paisowa 15:5; Matiu 11:29; 23:4*)

¹¹ Hige'e! Guyau Yesu ena an'ansoi lisina yai te kawawananaha be ya fofofahida gonogonowana doha iti. (*Loma 3:23-24*)

¹² Mahudo'idi sa famakano, be sa ata'atahi. Na Banabasi yo Paulo sidohana Yaubada ya fa-paisowadi, be fafa'ilala yo no'o sa lau ginauli ta'owawa lisidi yai, wasana edi sa liba.

* **15:7** Bolima 10 ha'a sa ofi, na laulau te ya tubu Pita lisina yai (Paisowa peina 10)

13 Sa libaliba ofi mulina yai, Diyemsi iyen,
(*Maleko 6:3*)†

Haidagu, au ata'atahima! 14 Sidohana,
Yaubada ta'owawa ya mode'edi, be haisa ya
abidi, enehena mate, Saimon ha'a ya falibada,
15 Peloweta edi liba ya fawananaha, doha Buka
Tabuna yai sa uli, tiyen,

16 “Ite ai mulina haba E fuyoma,
be Deiwidi ena Palai Tabuna E fa'obiyo fuyoi.
Ena heyahayaya haba E fadudulaidi,
na haba E fa'adidili fuyoi.

17 Be haba dodoga haisa, Guyau sa yo'oi,
Logedidi, ta'owawa, safalumadi E yogaidi be
iti, enehegu, (*Eimosi 9:11-12*)

18 Doha ha'a beyabeyana, Guyau ya libaen.”

19 Diyemsi hinaga iyen,
Logena, nuwagu yai E fadosi mate, ta'owawa
salumadi sa nuwabui, tabu ta famwahudi.

20 In moho, bena te uli'uli lau lebedi, be te fal-
ibadi mate,
somo oitau lebedi yai sa antalasamedi, tabu ti
anidi.

Tabu 'wasi'wasina ti anidi,
yo suisui gadodi filifilisidi hinaga tabu ti anidi.
(*Aba Fatubu 9:4-6*)

Yo luma gwa'u hudo'i - hudo'i hige Yaubada
ena laugagayo yai, tabu ti ginaulidi.
(*Au'aulaha 20:14; Lewitikusi 18:6-20;*
Lewitikusi 20:10-21; Loma 1:24-27; I
Tesaloniya 4:3; Paisowa 15:20 yo 29)

21 Pa'ana, beyabeyana ya laoma ee-, aho ite,
mate Mose ena laugagayo sa fatifatili Sabati

† 15:13 Diyemsi itete mate Yesu tasina.

ou'ouli aba oi'oigogo lumadi yai yo taon hesa - hesa yai sa laulauguguya'en.

Ta'owawa Dodogadi edi Wasa sa Uli, be sa Fatamali

Paisowa 15:22-35

²² Habahim tau fa'ona wasawasa yo babada, ma'edi tau kawawananaha mahudo'idi, sa lau fadosi be dodoga ganahewadi yai sa fasinabodi, na sa fatamalidi sa lau Antiyoka ma'edi Paulo yo Banabasi. Yo fede, babada luwaga, Diudasi (hesana hesa mate Basaba) yo Sailasi sa fa'obiyodi, babada, ²³ be lisidi yai uli'uli sa fatamali:

Ai afa haidamiu,

Tau fa'ona wasawasa yo babada, ema lauto'i 'e fatamaliyawa,

umi ta'owawa lisimiu yai, salumadi Antiyoka, Siliya Nu'una yai yo Silisiya yai tau miya.

²⁴ 'E atahiyen mate ganahewamiu yai dodoga haisa sa laowa, sa an'eli dogodogo'emiu, be nuwamiu sa famodedi. In moho, ai hige ai ehe'edi. *(Taitusi 1:10-11)‡*

²⁵ Mahudo'imai nuwamai esega, be dodoga haisa 'e fasinabodi. Afa haidamai loholohodi, Banabasi yo Paulo, ma'edi 'e fatamalidi sa laowa lebemiu. ²⁶ Guyau Yesu Keliso debana yai, sa nuwa afuledi, heyaheyaya yai. *(Paisowa 13:50)*

²⁷ Logena, somo 'e uli'uli'i te, Diudasi yo Sailasi, mo'adi yai haba sa fawananaha ai lisimiu. ²⁸ Yaluwa Tabuna lisina yai 'e

‡ 15:24 Buka hahaisa yai mate, lausoisois tefana te hige ti uli: "Umi bena mwagisamiu dududi 'wapidi tomotomodi yo laugagayo bena ami lawelawen."

nuwatuhi fadosi mate ya loholoho, yo ai hinaga, tabu bena laugagayo haisa ti famwahumiu. Ginaulidi moho te, ibodi, au lau watanidi:

²⁹ Somo, oitau lebedi yai sa antalasamedi, tabu au anidi;

Tabu 'wasi'wasina au anidi
yo suisui gadodi filifilisidi, hinaga tabu au anidi.

Yo luma gwa'u hudohudo'i hige Yaubada ena laugagayo yai, tabu au ginauli. § *(Aba Fatubu 2:24)*

Yena ami lau watanidi, ibege heyaya au fahoina.
Aiyon.

³⁰ Wasa tau lawenina sa duidi be sa lidi Antiyoka. Amainiya tau kawawananaha boludi sa fa'oigogodi, be uli'uli wa sa feledi. ³¹ Fuyanna edi liba fa'adidili, wasana sa fatili, nuwadi sa amna! ³² Diudasi yo Sailasi mate iti peloweta hinaga, be edi liba mahudo'ina yai dodoga sa liba fa'adidilidi. ³³ Amainiya sa miya ee-, habahim, haidadi sa fatamali fafuyodi ma nuwa loholohodi sa fuyo, safalumadi sa fatamalidi, lebedi. ³⁴ Na Sailasi nuwatuhi ya abi, be ya miya.*

³⁵ Paulo yo Banabasi sa miyamiya Antiyoka yai, be dodoga haisa ma'edi, Guyau libana te sa lau fa'ataen yo sa lauguguya'en.

Lauwasi Fafaluwagana 15:36 - 18:22

§ **15:29** Taumoho yo waihin sa nahi, na yena sa eno bili mate, Yaubada ya kawaloholoho'edi. Aba Fatubu yai sa uli: "Logena, taumoho tamana yo tinana ya lau afuledi, ma lahuna sa miya, be sa famala esega." * **15:34** Uli'uli haisa yai mate, lausoiso i hige ti uli.

*Paulo yo Banabasi sa Faibaiyaho.**Paisowa 15:36-41*

³⁶ Lahai fisa mulidi yai, Paulo ya libalau Banabasi lisina, iyen,

Ta fuyo, taon hahaisa yai haidada ta kepaidei, be somo yai Guyau libana eda aba lauguguya'enna, sidohana edi paipaisowa haga ta itadi.

³⁷ Banabasi ya fanuha bena Diyon Maleko ma'edi sa lau.† ³⁸ In moho, Paulo ya dudu wananaha be Diyon Maleko hige ma'edi ti lau, pa'ana Pamfiliya yai ya lau afuledi, be adi paisowa wa hige ma'edi ti lawen, be ti fa'ofi. ³⁹ Sa faibayaho wananaha, yo fede, sa faitamo dailidi. Banabasi, Maleko ya foyahi, be waga yai sa lau Saipelesi Bonabonaluwana. ⁴⁰ Paulo, Sailasi ya fasinabo, mulina yai tau kawawananaha sa fele afuledi Guyau ena ita'ita wata yai, habahim, sa lau. ⁴¹ Edi lau yai Siliya yo Silisiya Nu'udi sa antaumanaidi, be tau kawawananaha amainiya nuwadi sa liba fa'adidilidi.

16*Timoti ma'ena Paulo yo Sailasi sa lau.**Paisowa 16: 1-5*

¹ Paulo ya laoma Debi, habahim ya lau Lisita nu'una yai. Amainiya mate, Yesu tau famuli watanina hesa hesana Timoti ya miyamiya. Tinana Diusi waihinina yo in tau kawawananaha hesa. In moho, tamana Giliki dogana. ² Afa haidana

† **15:37** Maleko mate Banabasi nubaina. Au italau, Kolosi 4:10 yo Paisowa 12:12 hinaga.

mahudo'idi Lisita yo Ikonium yai, Timoti sa kawaloholoho'en. ³ Paulo ya fanuha bena Timoti ma'ena sa lau. Diusi nu'udi yai sa miyamiya sa sibai mate, Timoti tamana Giliki dogana, yo fede, mwagisana duduna 'wapina mate, Paulo ya tomofahi.* ⁴ Sa lau taon hesa - hesa ganahewadi yai, be tau fa'ona wasawasa yo babada Yelusalem yai laugagayo somo ha'a sa libaedi, bena sa miya watanidi ni, tau kawawananaha, edi sa liba famahata. *(Paisowa 15:28-29)*

⁵ Tau kawawananaha edi sunuma sa fa'adidilidi yo lahai esega - esega edi pele ya tadada be ya la'ila'i ya laulau.

Paulo, Masedoniya Dogana Tautauna ya ita.

Paisowa 16:6-10

⁶ Filigiya yo Galeisiya nu'udi mate, Paulo ma haidana, sa luhufidi, pa'ana Yaluwa Tabuna ya gududi, be ibege Guyau wasana ai Eisiya ti lauguguya'en. ⁷ Sa laoma Misiya nu'una anadan yai, sa anpate bena Bitiniya Nu'una sa luhufi. In moho, Yesu Yaluwana ya nuhafidi.† ⁸ Yo fede, Bitiniya sa bayawai moho, be sa lau Tolasi. ⁹ Maihonana Paulo, Masedoniya taumohona tautauna ya ita. *(Paisowa 10:30)*

Ya obi'obiyo, na ya an'an'eta lau Paulo lisina iyen,

U laoma Masedoniya be u saguhimai!

* **16:3** Diusi edi laulau yai mate, sai tinana mate Diusi dogana in hinaga Isalaela wanahana, In moho, ibe in tamana Diusi dogana na tinana hige, in doha ta'owawa. † **16:7** Yesu Yaluwana aniyona mate: Yaluwa Tabuna.

¹⁰ Paulo tautau ni ya ita, mulina yai, feula na 'e abi nonoha, bena haba 'e lau Masedoniya. 'E siba mate, Yaubada ena yogaimai te, bena 'e lau, wasa loholohona 'e lauguguya'en ai lisidi.‡ (*2 Kolinto 2:30*)

Filipi Nu'una yai: Lidiya Dedena.

Paisowa 16:11-15

¹¹ Tolasi nu'una yai 'e awa, be 'e boboyo 'e lau Samotase bonabonaluwana, na bobonna mate, 'e dohe 'e lau Neyapolisi taonna. ¹² Amainiya, 'e leu Filipi, Loma edi aba ba'isa nu'una hesa la'ila'i, Masedoniya Nu'una yai, be amainiya 'e miya lahai fisa. ¹³ Sabati yai 'e lau ho'owa sadaina, taon ganamulina yai. Ema nuwatuhu bena haga Diusi edi aba laulau'u'ula hesa amainiya. Be 'e ta'ai, na 'e fatubu 'e libalau wawahin salumadi sa fa'oigogoma amainiya, lisidi. ¹⁴ Tau ata'atahi esega ganahewadi yai hesana mate Lidiya. In Tayataila waihinina, yo Yaubada ya fafadebasae. Kaleko kapikapitadi§ maisa la'ila'idi ya une'une'edi. Guyau, waihinna nuwana ya taso'e be ya ata'atahi lau Paulo lisina.

¹⁵ In yo ena luma tau miyaina sa babasito, mulina yai mate ya an'etaimai, iyen,

Yena ami nuwatuhui, Guyau Yesu E kawawananaha'en mate au laoma egu ai luma, au miya.

Yo fede, ya nuwa liumai be 'e famala ana tau-mana.

‡ **16:10** Lausoisoi yai te, mate Luka ma'edi, be apostolo adi paisowa bukana te, in tau ulina, logena “e” ya uli na hige “iti.”

§ **16:14** “Pepolo” aniyona mate “kapikapitana.”

*Filipi Nu'unu yai Paulo yo Sailasi sa Falau Delidi
Paisowa 16:16-24*

¹⁶ Fuya ma esega, 'e lau aba lau'u'ula nu'unu, na tau lau fayofayo waihinina hesa 'e failobahi. Yaluwa heyaheyayana ganahewana yai, be somo haba ya tubu ai matadi ya libalibaedi be moni la'ila'i ya ginauli ana tanutanuwaga, enehedi.*

¹⁷ Paulo ma'emai 'e laulau, na waihinna te ya lau watanimai, be ya yoga la'ila'i, iyen,

Dodoga te Hewa Wananaha Yaubadana ena tau lau fayofayo! Mwahuli wasana sa laulau-guguya'en lebemiu yai.

¹⁸ Fuya ou'ouli doha ite ya ginaginauli, ya laulau ee-, Paulo ya nuwa halahala yo fede, ya timuli bui, be ya libalau yaluwa heyaheyayana lisina, iyen,

Yesu Keliso hesana yai E falibam, waihin ni u lau afulen!

Maihalana yai ni, ya lau afulen.

¹⁹ Ana tanutanuwaga sa sibai mate, edi moni aba ginaginaulina eda'edana ha'a ya kwalugeluge.

Yo fede, Paulo yo Sailasi sa tohaidi, be sa feli lawedi maketi yai, baba'isa matadi yai sa fa'obiyodi. ²⁰ Sa foya lawedi Loma edi tau fafadudulai lebedi, na tiyen,

Diusi dodogadi te, eda dodoga sa eli fasifasinadi.

²¹ Laulau haisa sa lau fa'ata'edi, mate, ita, Loma dodogada, te laugagayo'edi. Abi'abi te, hige gonowana ta abi watandi.

* **16:16** Nu'u yai ni, dodogadi te, edi nuwatuhu mate, weso la'ila'i ganahewana yai, ena gigibwali ya fapaisowa be ya libaliba doha.

²² Yo fede, dodoga mahudo'idi Paulo yo Sailasi sa tulufidi, habahim, tau fadudulai sa liba be adi luhuluhu sa pwala fahidi, na mada yai sa talaidi.

²³ Sa tala fafaheyayadi, mulina yai, deli yai sa gudu buluhidi, be deli tau ita watanina sa faliba bena ya gudu komanidi. ²⁴ Deli tau ita watanina sa fa'oiliba, be ya lawedi deli bilina ganahewana yai, Amainiya, ahedi sa tole lawedi timba luwaga ati'atipudi yai, be sa hafitidi.

Paulo yo Sailasi Deli yai sa So'e Fahidi

Paisowa 16:25-40

²⁵ Nuwana doha maihona atipuna, Paulo yo Sailasi sa laulau'u'ula yo sa wanawana lau Yaubada lisina, na tau lau deli haisa mate, sa ata'atahi watanidi. ²⁶ Ma'esega! Mwanu'unu'u la'ila'i ya fatubu, be deli lumana ume'ehudi pa'a yai ya fadihodihodi. Yo fede, eda'eda mahudo'idi sa taso'e yo tau lau deli mahudo'idi ahedi senidi sa taufahi. ²⁷ Deli tau ita watanina ya eno obiyo mate, deli eda'edadi ha'a sa taso'e, ya itadi. Ena nuwatuhu bena haga tau lau deli ha'a sa gela, be ena baineti ya solufahi, bena ya gwali fuyoi. ²⁸ Na Paulo ya yoga la'ila'i, iyen,

Tabu ibom u faheyaya fuyoim! Ai
mahudo'imai, ite!

²⁹ Deli tau ita'ita watanina mala ya an'etai, na ya lautafu lau, be ya guli lidi Paulo yo Sailasi ahedi yai, ma tabutabubuna. ³⁰ Habahim, ya foya lawedi ganamuli, be ya fati'oidi, iyen,

Baba'isa, somo haba E ginauli, be Guyau ya fofofahigu?

³¹ Alinana sa bui, tiyen,

Guyau Yesu u kawawananaha'en, haba um yo em luma tau miyaina mahudo'idi ya fofofahimiu be ami mwahuli.

³² Habahim in yo dodoga haisa ena luma yai Guyau ena liba, sa falibadi. ³³ I'ipana ati'atipuna yai ni, deli tau ita watanina ya lawedi, be adi omata ya kaisudi; habahim feula na, in yo ena luma tau miyaina mahudo'idi sa babasito. ³⁴ Paulo yo Sailasi ya lawedi ena luma yai, be adi kalahe sa suwa. In yo ana boga mahudo'idi nuwadi sa amna, pa'ana Yaubada sa kawawananaha'en.

³⁵ Hwalahwalalana, Loma edi Tau fafadudulai, pilisiman sa duidi sa lau, be deli tau ita watanina sa faliba, tiyen,

Tatau ni, u so'efahidi.

³⁶ Yo fede, deli tau ita watanina Paulo ya faliba, iyen, "Tau fafadudulai liba sa fatamaliyama, bena um yo Sailasi E so'efahimiu. Matabahim, ma nuwa esegahimiu, au lau."

³⁷ Paulo, pilisiman ya falibadi, iyen,

Ai mate Loma dodogamai! Na hige ti falau fatalamai, in moho dodoga matadi yai sa talaimai be deli yai sa gudumai. Aho te, bena simosimo yai sa so'efahimai? Hige gonowana! Iti bena sa laoma, be sa kamfahimai.

³⁸ Habahim pilisiman, Paulo somo ya falibadi ni, tau fafadudulai edi sa liba. Fuyanna sa atahi, Paulo yo Sailasi iti Loma dodogadi mate, sa 'wasabu. ³⁹ Yo fede, sa lau lebedi, be sa

an'etaidi be edi heyaheyaya sa nuwatuhu afuledi. Habahim sa foya lawedi ganamuli, na sa falibadi be duhu la'i sa lau afulen. ⁴⁰ Paulo yo Sailasi deli sa lau afulen, be sa lau Lidiya ena luma. Amainiya, tau kawawananaha sa failobahidi yo nuwadi sa liba fa'adidilidi, habahim sa lau.

17

Paulo yo Sailasi, Tesalonika Nu'una yai

Paisowa 17:1-9

¹ Paulo yo Sailasi sa lau Amfipoli yo Apoloniya duhu la'idi yai, be sa lau Tesalonika. Amainiya mate Diusi edi aba oi'oigogo lumana hesa. ² Paulo in ha'a ena kamani, ya lau Diusi edi aba oi'oigogo lumana. Sabati Lahaidi faihona dodoga ma afa haidadi Buka Tabuna libadi amainiya sa liba faneganegadi,* ³ yo ya fawananaha bukana yai ni, mate Keliso bena ya ankamkamna yo ya mwahuli fuyo. Ya falibadi, iyen,

Yesu wasana E guguya'en lisimiu yai te, mate
In Keliso yo In Fasinabo Dogana.

⁴ Diusi hahaisa, yo wawahin fafahesadi yo Giliki dodogadi safalumadi Yaubada sa fafadebasae nuwadi ya abidi, be in yo Sailasi ma afa haidadi sa laoma esega.

⁵ In moho, Diusi dodogadi haisa sa nuwa ela'ela, yo fede, dodoga inono heyaheyayadi maketi yai sa abi gogoidima, be ma'edi adi sana na taon dodogadi sa eli fasifasinadi, be dogo hesa hesana

* **17:2** Paisowa edi fuya yai mate, Buka Beyabeyadi moho sa fafapaisowadi, pa'ana Yali Falifalihuna Bukana hola hige ti uli.

Deisen ena luma sa tulufi. Paulo yo Sailasi sa yo'oidi, bena sa aule fakalamahanodima dodoga lisidi. ⁶ Sa yo'o asahaidi, yo fede Deisen yo tau kawawananaha haisa sa solu kwakikwakidi be sa lawedi taon baba'isadi lisidi na sa sagasagali tiyen,

Dodogadi ni, pilipili sa laulau ginauli nu'u mahudo'ina yai! Na aho ite, sa laoma amaite'i, laulauna hinaga doha.

⁷ Deisen ya famiyadi ena luma yai na mahudo'idi mate Loma Nu'una edi Kin, Sisa, ena laugagayo sa mo'a peiyen, yo sa libaliba tiyen, Kin hesa, mate hesana Yesu.

⁸ Liba te sa atahi mate dodoga boludi yo taon babadadi sa fanuwa halahaladi. ⁹ Babada wa sa liba be Deisen ma afa haidana sa sadidi, habahim sa biya afuledi.

Beleya Nu'una yai

Paisowa 17:10-15

¹⁰ Ya i'ipa lau yo fede tau kawawananaha Paulo yo Sailasi sa duidi sa lau Beleya. Sa mahano lau, mate sa lau Diusi edi aba oi'oigogo lumana yai. ¹¹ Beleya dodogadi nuwadi sa taso'e, hige doha Tesalonika dodogadi, pa'ana fuyanna yai ni liba sa atahi mate sa fanuha wananaha. Fuya ou'ouli Uli'uli Tabudi sa laulau fadosinidi, be haba sa siba mate, wananaha. ¹² Diusi boludi, Giliki wawahindi fafahesadi yo Giliki tataudi boludi, somo Paulo ya lauguguya'en, sa kawawananaha'en. ¹³ In moho, Diusi dodogadi Tesalonika yai sa miyamiya, sa atahi mate

Beleya nu'una yai, Paulo Yaubada ena liba ya lauguguya'en, be sa lau amainiya hinaga, be dodoga pwaludi sa eli fasifasinadi. ¹⁴ Tau kawawananaha, Paulo sa dui lawen gelegele, na Sailasi yo Timoti sa miya Beleya yai. ¹⁵ Amainiya, salumadi Paulo sa fatau saguwen, be sa lau Atensi. Habahim, Paulo ya fafalibadi, iyen,

Ami fuyo mate, Sailasi yo Timoti au falibadi, be feula ti laoma lisigu!

Paulo, Atensi Nu'una yai

Paisowa 17:16-34

¹⁶ Paulo, Atensi nu'una yai Sailasi yo Timoti ya bagibagiyedi. Taonna ya ita mate oitau sa mohafu, be nuwana hige i loholoho. ¹⁷ Yo fede, Paulo ma afa haidana Diusi dodogadi yo Giliki dodogadi salumadi Yaubada tau 'wasa'wasabuwenna ena liba sa fafadosidi, ai aba oi'oigogo lumana yo fuya haisadi saluma ya lobahidi ai maketi mate hinaga maidana sa libaliba. ¹⁸ Dodoga haisa, edi pele hesadi: Epikule yo Sitowiko, mate sibasiba tau lau fa'ataenna ma'edi Paulo sa faibayaho. Haisa sa fafati'o fuyo'idi, tiyen,

Doga ni, somo bena ya libaen? Ena liba mate, kufana!†

Haisa tiyen,

Nuwana, ta'owawa edi yaubada hahaisa i libalibaedi.

Sa liba doha pa'ana Paulo mate, Yesu yo ena obiyo fuyo wasana loholohona ya lauguguya'en.

† **17:18** Alinadi yai tiyen, Doga ni doha atai'a hesa hesana “tau gagali gaibu.”

¹⁹ Paulo sa foya lawen, Alepagusi Piuna yai be amainiya edi oigogo ganahewana yai, sa faliba, tiyen,

Lau fa'ata fwaufwauna wa lau fa'ataen te, somo? 'E fanuha bena 'e siba. ²⁰ Ginauli haisa wa libaedi mate 'e fakaudi be 'e fanuha bena aniyodi 'e sibaidi.

²¹ (Atensi yo ta'owawa dodogadi amainiya sa gogogogo mate, ginauli fwaufwaudi moho, sa atahiyedi yo sa libalibaedi. Ginaulidi te, lebedi yai edi fuya sa pei na hige somo hesa lisina yai.)

²² Habahim, Paulo ya obiyo be Alepagusi Konisela nuwanuwadi yai, iyen,

Umi Atensi dodogamiu! E itamiu mate ma nuwa ofifahimiu emi yaubada ami fadebasaedi, laulau hudohudo'i yai. ²³ Emi nu'u E fafata'i'ili, na emi aba fafadebasae nu'udi E mainene komakomanidi, na aba antalasam hudo'i E ita, sa uli tiyen, "Yaubada Hesa Hige ta Sibai, Enehena."

Logena, somo ami fafadebasae, na hige au sibai mate, haba E falibamiu: ²⁴ Yaubada, tanohi tau ginaulina yo ginauli mahudo'ina ganahewana yai ya ginaulidi, mate In Galewa yo Tano'ubu GUYAUNA. In moho, dubu dodoga nimadi yai sa ginaulidi mate, hige lisidi yai i gogogo. ²⁵ Dodoga hige gonowana somo Yaubada enehena ti ginauli e ti felen pa'ana ibege i ku'u. In iyabona mwahuli, yawasi yo ginauli mahudo'ina, dodoga mahudo'idi ya feledi.

²⁶ Doga esega debana yai, † doga nene hesa - hesa

† 17:26 Dogana mate Adam

ya ginaulidi, be tano'ubu mahudo'ina sa miyai.
Edi lahai ya nonohai[§] yo edi tanohi sigasigadi
ya toledi. *(Aba Fatubu 2)*

²⁷ Yaubada ya ginauli doha ite, be haba dodoga
sa yo'oi yo sa anpate adidili be gonowana haba
ti lobahi. Pa'ana Yaubada hige eda'eda lofalofa
yai, ita esega - esega sadaida yai. ²⁸ Doha uli'uli
hesa ya libaen iyen,

“In lisina yai te mwahumwahuli,
te mwahiu yo te famala tau wananaha.”

Doha hinaga lili tau laulau uli haisa sa uli
tiyen,

“Ita hinaga laulauwewena.”*

²⁹ Logena, ibe ita Yaubada laulauwewena.
Tabu Yaubada ta nuwatuhui bena In doha oitau
dodoga edi sonoga yai sa ginauli: gole, siluba
e ume'ehu yai. ³⁰ Fuyanna dodoga Yaubada
sa fakafakau mate, hige i fagiludi, Na aho te,
iyebom,

“Dodoga mahudo'imi nu'u ou'ouli yai te,
bena ami nuwabui!” *(Paisowa 14:16; Loma
2:14-16)*

³¹ Yaubada lahai ha'a ya nonohai ai
lisina haba ena Fasinabo Dogana tano'ubu
mahudo'ina ya fakasa ma dudulaina. Yesu pe'i
yai ya fa'obiyo fuyoi mate, in ena fawananaha,
dodoga mahudo'idi lebedi yai.

³² Fuyana mwahuli fuyo libana sa atahi mate,

§ **17:26** Nuwana aniyona mate: hai'in, haibe'u, siuhwalo
fuyadi, usa'usa fuyadi, e aniyona hesa dodoga edi boliman oulina.

* **17:28** Paulo lili ya fatifatili te mate, Giliki dogana hesana
Epimenedesi bolima nuwana 550 b.c. yai ya uli.

haisa sa liulihwa'en. Na haisa tiyen,
Ai 'e fanuha bena em liba ni 'e atahi fuyoi.

³³ Yo fede pwaludi yai Paulo ya lau afuledi.
³⁴ Tatau fisa sa famala Paulo tau famuli watanina
yo Yesu sa kawawananaha'en. Ganahe wadi yai
mate: Daiyonisi, in mate Alepagusi dogana hesa
la'ila'ina, yo hinaga waihin hesa hesana Damalisi,
yo dodoga haisa.

18

Paulo Kolinto Nu'una yai

Paisowa 18:1-17

¹ Muli yai, Paulo Atensi Nu'una ya lau afulen na
ya lau Kolinto. ² Diusi dogana hesa amainiya ya
lobahi hesana Akuila. Ena aba tubu mate Pontusi.
Ma lahuna Pisila Itali nu'una yai sa laoma Kolinto.
Pa'ana Sisa Kilaudiya ena laugagayo ya tole mate,
Diusi dodogadi Itali duhu la'i Loma yai ainiya tabu
ti miya, habahim ya lau beleleidi be sa lau. Yo fede
Paulo ya lau ya kepaidi. ³ Ya miya amainiya be
ma afa haidana palai sa laulau bodi. Ya famala ena
moni eda'edana gonogonowana doha iti. ⁴ Sabati
ou'ouli aba oi'oigogo ai lumana, sa oi'oiliba bena
sidohana Diusi yo Giliki ya nuwa oidi.

⁵ Fuyana Sailasi yo Timoti Masedoniya yai sa
laoma, Paulo ena fuya ya pei laulauguguya yai, yo
ya liba faneganega Diusi dodogadi lisidi yai mate:
Yesu in Keliso.* ⁶ Fuyanna Diusi dodogadi Paulo
sa so'a fapito yo sa liba fafaheyaya, yo fede ena leli
afusadi ya oi luhiluhidi, be ya fa'ita lobahidi mate iti

* **18:5** Giliki yo Hebelu alinadi yai Keliso aniyona mate "Yaubada ena fasinabo dogana."

hige Yaubada nuwana ti faloholoho. Ya falibadi, iyen,

Yena ami gege, tabu au fagilugu! Aho te, haba E lau ta'owawa lisidi.

⁷ Faibayaho te debana yai, Paulo ya lau afuledi. Na ya dohe lau ta'owawa dogana hesana Titusi Dasitusi ena luma. In Yaubada tau taba ohuina hesa. Ena luma mate aba oi'oigogo lumana sadaina yai. ⁸ Diusi tau foyahidi hesana Kelisipusi yo ena luma tau miyaina mahudo'idi, Guyau sa kawawananaha'en, yo Kolinto taonna dodoga peidi, wasa sa atahiyen, be sa kawawananaha na sa babasito.

⁹ I'ipa hesa tautau yai Guyau, Paulo ya faliba, iyebom,

Tabu u 'wasabu! U fafalibadi! U kulu bonoi moho! ¹⁰ Yau ma'em! Ibege sai i faheyayam. Pa'ana taon yai te, egu dodoga sa ouli.

¹¹ Be yo fede Paulo amainiya ya miya ee-, bolima esega nawalahi faligigi esega. Na Yaubada ena liba yai dodoga ya fafatalahadi.

¹² Loma babadadi, Galiyo sa fa'obiyo be Akaiya Nu'una edi Gawana.† Ena fuya yai Diusi sa fa'oigogo be Paulo sa tohai na sa lawen aba lau fatala yai.

¹³ Sa liba, tiyen,

Taumoho te, ema laugagayo ya utusi be dodoga ya fa'ata ponolidi, be hige fadebasae dudulaina ti ginauli Yaubada lisina yai.

† **18:12** Loma edi gabaman yai sa uli, mate bolimanna te: 50 e 51 a.d. Akaiya Nu'una hesana hesa mate Giliki Nu'una.

14 Paulo bena haba ya libafahi, na yo fede, Galiyo, Diusi ya falibadi, iyen, “Ibe wananaha, heyaheyaya kiukiu e la'ila'i ya ginaginauli, haba emi liba E atahi watan. 15 Na yena ibe umi Diusi emi hesa atahi, liba yo laugagayo lisidi yai; ami famo'a oi'oi, mate ibomiu au fadudulai. Yau ibege ya fahawasimiu!”

16 Yo fede, aba lau fatala lumana yai ya duidi, be sa lau ganamuli. 17 Habahim, Diusi edi aba oi'oigogo tau laulau kulukuluwenna hesana Sositenesi, Giliki dodogadi sa tohai,‡ be aba lau fatala hafohafona yai sa talai. In moho, Galiyo hige i mode.

Sa Fuyo Antiyoka Siliya Nu'una yai

Paisowa 18:18-23

18 Paulo begana ya miya maidana tau kawawananaha Kolinto yai. Bena ya lau Siliya Nu'una. Yo fede ya lau afuledi, na maidana Pisila yo Akuila sa lau Sensiliya. Hola hige ti au'aulaha, na Paulo hola kuluna sa holi pa'ana ena angwala ya ginauli. 19 Fuyanna sa mahano Efeso yai, amainiya Paulo, Pisila yo Akuila ya lau afuledi. Na in ya lau Diusi edi aba oi'oigogo lumana yai be ma afa haidana sa laulau fadosi.

20 Dodoga sa an'etai bena hola begana ya miya lisidi yai, na hige i tau'ulu.

21 Ya lauto'iyedi na iyen,

Yena Yaubada ena nuwatuhu yai, haba E fuyoma E itamiu.

Habahim Efeso yai waga yai ya awa.

‡ 18:17 Uli'uli te ya libaen “Giliki dodogadi” Sositenesi sa tohai, na buka haisa hige'e.

Paulo ena Lauwasi Fafaluwagana ya Ofi

Paisowa 18:22-23

²² Sesaliya yai ya mahano. Habahim ya lau tau kawawananaha Yelusalem yai, ya lauto'iyedi. Amainiya ya fuyo Antiyoka, Siliya Nu'una yai. §

²³ Lahai fisa ma'edi sa miya Antiyoka yai. Mulina yai, ya aulaha ya lau nu'u hesa - hesa Galeisiya yo Filigiya Nu'udi ganahewadi yai, be Yesu tau famuli watanina ou'oulidi nuwadi ya liba fa'adidilidi.

Apolosi, Efeso yo Kolinto Nu'udi yai

Paisowa 18:24-28

²⁴ Fuyanna yai ni, Diusi dogana hesa hesana Apolosi ya laoma Efeso. In mate tau liba sonoga hesa yo Uli'uli Tabudi ya siba wananaha. Dogana mate Alesandiya Duhu La'i yai sa yosi.*

²⁵ “Guyau ena Eda'eda” mate, dodoga Apolosi sa fatalaha, be ma nuwa adidilina Yesu wasana dudulai yai, ya lau fa'ataen. In moho Diyon ena babasito moho ya sibai.† ²⁶ Ya fatubu ya libaliba ma nuwa adidilina Diusi aba oi'oigogo lumana yai. Fuyanna Pisila yo Akuila wasana sa atahiyen mate Apolosi sa foya lawen edi luma be “Yaubada ena Eda'eda” sa faliba faneganega lisina yai. ²⁷ Apolosi ya fanuha bena ya lau Akaiya Nu'una.‡ Yo fede tau kawawananaha

§ **18:22** Buka haisa yai sa uli “Paulo ya lau Yelusalem,” na buka haisa yai hige'e. *

* **18:24** Alesandiya Taonna mate Idipi nu'una ganahewana yai. Amainiya Diusi yo ta'owawa dodogadi hinaga mate sonoga yo sibasiba hudohudo'i sa an'anpateidi. † **18:25**

Maleko 1:4 yai, iyen, “Au nuwabui na au babasito. Haba emi heyaheyaya ni Yaubada ya nuwa afuledi.” ‡ **18:27** Akaiya Nu'una hesa mate Giliki dodogadi edi Nu'u wananahana

Efeso yai, nuwana sa liba fa'adidili, yo leta sa uli lawen afa haidadi lisidi Akaiya yai. Leta yai sa falibadi bena ainiya haba sa failobahi. Ena fuya mahano yai, tau kawawananaha salumadi Yaubada ena ainauya ya feledi mate Apolosi ena sagu la'ila'i lisidi yai. ²⁸ Dodoga matadi yai, ya liba adidili, be Diusi edi liba ya liba golugoludi yo Uli'uli Tabuna yai ya fawananaha mate Yesu in Fasinabo Dogana, Keliso.

19

Paulo Efeso Nu'unu yai

Paisowa 19:1-10

¹ Apolosi hola ma miyamiyana Kolinto Taonna yai. Na Paulo Eisiya Nu'unu ganahewana yai ya lau fote leu Efeso taonna. Amainiya tau famuli watanina haisa ya failobahidi, ² be ya fati'oidi, iyen,

Fuyanna ami kawawananaha mate, Yaluwa Tabuna ami abi, e hola?

Alinana sa bui, tiyen,

Hige'e! Yaluwa Tabuna mate somo? Hige wasana ai sibai.

³ Paulo ya fati'oidi iyen,

Babasito somo - somohena ami abi?

Alinana sa bui tiyen,

Diyon ena babasito.

⁴ Paulo iyen,

Diyon ena babasito mate tau nuwabui, enehedi. Habahim Diyon, Isalaela dodogadi ya

falibadi mate mulina yai, doga tau laoma ni bena sa kawawananaha'en - mate Yesu ai lisina.

⁵ Wasa te sa atahiyen, yo fede Guyau Yesu hesana yai sa babasito. ⁶ Paulo nimana ya tole lawen lisidi, yo fede Yaluwa Tabuna ya laoma lebedi. Alina hesa - hesa yai sa libaliba yo nuwatuhu somo Yaluwa ya feledi sa libalibaedi. ⁷ Tatau oulina doha safuhudohudo'i luwaga.

⁸ Paulo ya lau Diusi edi aba oi'oigogo lumana yai be amainiya nawalahi faihona ma nuwa adidilina dodoga ma'ena sa libaliba. Nuwadi bena sidohana ya abidi be sa laoma Yaubada lisina ya famala edi ba'isa. ⁹ In moho, haisa sa nuwa po'li be ena liba hige ti lau watan yo "Guyau ena Eda'eda Fafamuli Watanina"* sa liba faheyaya dodoga matadi yai.

Yo fede, Paulo ya lau afuledi na tau kawawananaha ma afa haidana sa lau be doga hesa hesana Tailanusi ena aba lau fa'ata lumana yai, ya lau fa'ata lahai esega - esega yai. ¹⁰ Lau fa'ata ni sa laulawen ee-, boliman luwaga be Diusi yo Giliki salumadi Eisiya nu'una yai sa miyamiya mate Yaubada ena liba sa atahiyen.

Sekewa Afa Nanatuna Faligigi Luwaga

Paisowa 19:11-20

¹¹ Yaubada Paulo ya fapaisowa be no'o sa di'o wananaha, ya lau ginauli, ¹² be yena muyahasa aba sausau e li'o dala Paulo tauna sa eli'ina na sa lawedi tau asi'asiyebo sa fa'eli'inadi haba sa

* **19:9** Safaluma Yesu sa kawawananaha'en mate, sa libaedi, tiyen, "Iti 'Guyau ena Eda'eda' dodogadi."

lohohoho yo yaluwa heyaheyayadi sa lau afuledi.
¹³ Diusi haisa fuya ou'ouli sa lau sa ada'adau be yaluwa heyaheyayadi sa liba duidi mate hinaga sa anpate bena yaluwa heyaheyayadi sa liba duidi Guyau Yesu hesana yai. Yo fede yaluyaluwa ni sa falibadi tiyen,

Yesu hesana Paulo ya fapaisowa be ya lauguguya mate hesana yai, au kalamahano!

¹⁴ Diusi edi tau antalasang ba'isana hudo'i hesana Sekewa nanatuna tatau faligigi luwaga laulau ni sa gininauli.

¹⁵ Fuya hesa yaluwa heyaheyayana hudo'i alinadi ya bui iyen,

Yesu yo Paulo hinaga E sibaidi. Na umi safaluma?

¹⁶ Yo fede dogo yaluwa heyaheyayana lisina yai ni ya tulufidi be ya lei hafihafitidi. Ya antalainidi, be ma tau afa'afadi yo ma oma'omatadi ena luma sa gela afulen. ¹⁷ Wasa te Diusi yo Giliki, Efeso yai sa miyamiya, sa atahiyen mate mahudo'idi 'wasabu ya famohafudi be Guyau Yesu hesana sa fa'atitien.

¹⁸ Habahim tau kawawananaha peidi sa laoma Paulo lisina yai be edi heyaheyaya sa liba famahatadi. ¹⁹ Tau aya'ayahan yo tau kalakalawan hahaisa edi ginauli bukadi sa abi gogondima, be sa gabu goludi dodoga matadi yai. Bukadi maisadi sa pei gogondi, mate, la'ina

doha siluba pi'adi 50 tausan.† 20 Laulaudi te lisidi yai, Guyau ena liba ya tadada heyaheyaya, ma gigibwalina.

Faibaiyaho ya Tubu Efeso yai

Paisowa 19:21-41

21 Efeso yai somo sa tubu na mulidi yai, Paulo ena nuwatuha bena ya lau Yelusalem. Na hola ya bwa'i ya lau Masedoniya yo Akaiya Nu'udi yai, na ai mulina, haba ya lau Yelusalem. Yo iyen,

Ainiya, habahim E lau Loma E antaumanaidi.

22 Tau saguhina luwaga, Timoti yo Elasetusi ya fatamalidi, sa lau Masedoniya na in Eisiya nu'una yai ya miya begana.‡

23 Fuyanna yai, faibayaho la'ila'i ya tubu mate, “Guyau ena Eda'eda” debana yai.§ 24 Siluba tau laulau ginauli hesana Dimetiyusi, yaubada bwalabwala waihinina hesana Atemesi,* aba fafadedbasaena dubuna tautauna mate lumadi kikuluka siluba yai ya ginaulidi be lisidi yai tau paisowa sa une'uneidi be maisadi, moni la'ila'idi sa abi'abinidi. 25 Yo fede, maidadi salumadi nima paisowa hudohudo'idi lisidi yai doha iti adi

† 19:19 Lahai esega paisowana maisana gonogonowana doha siluba esega, na 50,000 “drachma” siluba pi'adi maisana aho te mate miliyon fisa. ‡ 19:22 Tau sibasiba haisa, edi nuwatuha bena haga Paulo Efeso Taonna yai (Eisiya Nu'una yai) moho ya miyamiya. Hige i fafatau wasa nu'u hahaisa yai. § 19:23 Paulo ena fuya yai, Keliso ena tau famuli watanidi hesana sa tole “Guyau ena Eda'eda” e “Guyau ena Laulau” tau lau watanidi. * 19:24 Yaubada bwalabwala te, hesana luwaga. Hesa mate Loma edi hesa: “Daiyana,” na Giliki edi hesa: “Atemesi.”

paisowa ya yoga gogondi sa laoma be ya falibadi iyen,

Tatau! Paisowa yai te, ami sibai mate eda moni eda aba lobahina. ²⁶ Dodoga boludi Efeso yo Eisiya Nu'una yai, Paulo ya nuwa oidi be ya foya ponolidi mate ha'a ami itadi yo ami atahiyedi, yo ya liba, iyen, “Dodoga nimadi yai yaubada sa laulau ginauli, hige yaubada wananahadi.”

²⁷ Heyaya amainiya! Hige moni eda aba gin-aulina moho Paulo i liba faheyaya. Yo hinaga yaubada waiwaihinna, Atemesi, aho te, sa fade-basae Eisiya nu'una mahudo'ina yo tano'ubu mahudo'ina yai, ibege ena dubu ti fa'atitiyen yo ena gigibwali haba ya gogoma.

²⁸ Baiwa liba te sa atahiyen yo fede sa gafu pou be sa halahalabo tiyen,

“Efeso dodogada! Eda yaubada, Atemesi ya hasai wananaha!” Na ti yoga boda, “Efeso dodogada! Eda yaubada, Atemesi ya hasai wananaha!”

²⁹ Taon dodogadi, bobohalahala ya la'i wananaha be Masedoniya dodogadi luwaga, Geiyesi yo Alisitaku, iti Paulo afa haidana, sa solu we'awe'a lawedi aba oigogo la'ila'ina yai. ³⁰ Paulo ya fanuha bena ya lau baiwa matadi yai ya libaliba, na tau kawawananaha sa laugagayo'en. ³¹ Eisiya babadadi haisa, Paulo afa haidana, hinaga liba sa fatamali. Sa an'etai bena tabu i lau aba fafa'oigogo la'ila'i yai. ³² Dodoga sa fa'oigogoma mate, nuwadi sa ponopono; haisa ginauli hesa sa hala-

halabo'en, na haisa somo hesa. Somo ana halulu sa lau niya mate, dodoga boludi hige ti sibai.

³³ Diusi dodogadi sa andudu balabala be Alesandiya sa lawen baiwa nuwanuwadi yai. Na haisa baiwa ganahewana yai, sa yoga lau lisina, sa fatalaha bena somo ya laulau te ya liba famahata.

Habahim, Alesandiya nimana ya lau hitin bena gagali sa fatautau be haba ya falibadi mate somo ya laulau te, hige Diusi dodogadi adi gilui.

³⁴ Fuyanna sa nuwatuhu lobahi in Diusi dogana mate mahudo'idi sa halahalabo gogo tiyen,

Efeso dodogada! Eda yaubada, Atemesi ya hasai wananaha!

Doha mate sa laulau bodai ee-, awa luwaga sa ofi.

³⁵ Efeso edi taon kalakina, ya lau biliyedi be gagali sa fatautau. Na iyen,

Efeso taonna tataumiu! Doga mahudo'ina tano'ubu yai sa sibai mate Atemesi ena dubu yo ume'ehu fafatabuna galewa yai ya be'uma, ita te ita'ita watanidi.†

³⁶ Mahudo'imiu mate ami sibai mate ginaulidi te, wananaha. Au famakano! Tabu au nuwa feula! ³⁷ Tatau ami foyahidima amaite'i mate hige eda dubu yai ti angafu, e eda yaubada waiwaihinna ti liba fafaheyaya. ³⁸ Aba lau fatala so'eso'edi, yo tau fafadudulai sa miyamiya, be ibe Dimetiyusi yo falena tau paisowa edi fatala pili sai hesa lisina yai, gonowana sa fadudulai. ³⁹ Yena liba haisa sa ota'ota, mate hinaga ai aba lau fatala haba sa

† **19:35** Ume'ehu ya be'uma te, ita'itana nuwana doha oitau. Ginauli te, galewa yai sa be'ube'u, hesadi kwatukwatu lulu.

fadudulaidi. ⁴⁰ Somo aho te ya tubu, mate hige aniyona. Yena ami bobohalahala, ai halana haba sa fagilumiu be sa falau fatalamiu. Haba somo ami libaen?

⁴¹ Ya libaliba ofi, mulina yai, oigogo ya gudu.

20

Sa Lau Masedoniya yo Giliki Nu'udi

Paisowa 20:1-6

¹ Bobohalahala ya ofi na habahim Paulo liba ya fatamali lawen Guyau tau famuli watanina li-sidi be sa laoma lebena. Ena liba fa'adidili ya libaen lebedi yai, habahim ya lau aiyoniyedi na ya aulaha ya lau Masedoniya. ² Ena aba lau yai nu'udi ya bayawaidi ni mate liba fa'adidili boludi dodoga edi ya liba, habahim ya mahano lau Giliki Nu'una yai.* ³ Amainiya ya miya nawalahi faihona. Hanahanau haba ya lau Siliya, na ya siba mate Diusi nuwatuhu heyaheyayana sa oi'oilibaen bena sa ginauli ai lisina, yo fede, nuwana ya bui be ya fuyo Masedoniya.

⁴ Timoti,

Pilusi natuna Sopata, Beleya dogana,
Alisitaku yo Sekundu, Tesalonika dodogadi,
Gaiyu, Debi dogana,
Tisiku yo Tofimu, Eisiya dodogadi.
Dodoga te ma'edi Paulo sa lau.

⁵ Waga yai sa bwa'i sa lau Tolasi be amainiya yau yo Paulo sa bagibagiyemai.† ⁶ Na tataumai

* **20:2** Giliki Nu'una hesana hesa mate Akaiya Nu'una. † **20:5** Buka te tau ulina, Luka, amaite'i Pele te ya failobahi fuyoi. Logena, iye "e" yo "ai" yo "ma'egu" yo "ma'emai."

luwaga 'e lau fote 'e lau Filipi nu'una. Fwalawa Fafayisti Gesana Mata'asina mulina yai, waga hudo'i yai 'e awa, 'e lau ee-, lahai faligigi mulina yai 'e mahano Tolasi Nu'una yai be tau bwa'i maidamai 'e fa'oigogo esegahimai. Amainiya e miya lahai faligigi luwaga.

Paulo Ena Antaumana Ofi'ofina Tolasi yai

Paisowa 20:7-12

⁷ Lahai bwa'ibwa'ina wiki ganahewana yai 'e falau esegahimai bena 'e an'angogo. Paulo dodoga ya fafalibadi ee-, i'ipa atipuna pa'ana bobonna haba ya lau afuledi. ⁸ Ema aba oi'oigogo bilina, hewa yai mate lampa boludi amainiya. ⁹ Hewali hesa hesana Yutikasi mate bilitun yai ya ta'ata'ai. Paulo ena libaliba ya lofa ee-, hewali te matana ya eno'eno. Ya eno tau 'wafu'wafu yo fede luma hitina fafa faihonana yai ya eno be'u be ya lidi tanohi yai. Sa abi hitin mate pe'ipe'ina. ¹⁰ Paulo ya lidi, ya hoba tawan be ya laba. Na ya falibadi iyen, Tabu au mode, ma mwahumwahulina!

¹¹ Habahim ya finahe fuyo hewa be fwalawa ya ifi, be sa an. Ya libaliba ee-, maihala ya kepama na mulina yai ya lau afuledi. ¹² Dodoga ma nuwa loholohodi hewali te ma mwahumwahulina sa lawen luma.

Tolasi yai sa Lau Miletu

Paisowa 20:13-16

¹³ 'E bwa'i 'e lau waga, be 'e awa 'e lau Asosi. Ainiya haba Paulo ya awa, pa'ana in ya falibamai mate ya lau fote. ¹⁴ Asosi yai 'e failobahi fuyo be waga yai ma'ema 'e lau Mitilene. ¹⁵ Bobonna 'e

awa boda ee-, 'e mahano Kiyosi bonabonaluwana. Bobonna 'e dohe Samosi bonabonaluwana, na lahai fafaihonana yai 'e mahano lau Miletu taonna. ¹⁶ Paulo ena nuwatuhu bena Efeso 'e bayawai, tabu maihala ai pei ai Eisiya Nu'una. Ibe sidohana na yena gonowana ai Pentekosi lahaina 'e mahano Yelusalem.

Paulo, Efeso Babadadi ya Lauto'iyedi

Paisowa 20:17-38

¹⁷ Miletu nu'una yai, Paulo liba ya fatamali lawen Efeso dubu tanutanuwagadi lebedi bena sa laoma sa failobahi. ¹⁸ Sa mahano ya falibadi iyen,

Fuya ou'ouli yau ma'emiu na egu miyamiya ha'a ami sibai. Lahai bwa'ibwa'ina E mahanoma Eisiya Nu'una yai, ya laoma ee-, aho te. ¹⁹ Diusi edi nuwatuhu heyaheyayadi lebegu yai ya famala egu pilipili, In moho, E nuwa lidilidi yo ma matasulugu Guyau ena paisowa E ginaulidi. ²⁰ Ginaulidi somo E laulauguguya'edi, aba saguhimiu mate E lau fa'ataen luma hesa - hesa yai. Hige la'i ya nuhafi. ²¹ Diusi yo Giliki dodogadi E liba fanuwa tagudi, bena sa nuwa bui Yaubada ai lisina yo Yesu eda Guyau bena sa kawawananaha'en. ²² Yaluwa Tabuna ena dudu yai, aho te E lau Yelusalem. Somo haba ainiya ya tubu lisigu yai, hige ya sibai. ²³ Taon mahudo'idi yai, Yaluwa Tabuna ya liba fanuwa tagugu mate deli, pilipili yo heyaheyaya sa bagibagiyegu. ²⁴ Yau hige ya mode wananaha lisigu yai. Ibe moho failako te E fa'ofi yo Guyau Yesu paisowa ya felegu

mate bena Yaubada ena ainauya, wasana loholohona, liba famahatana hinaga bena E fa'ofi. *(2 Timoti 4:7)*

²⁵ E laulau asi'asi, Yaubada ena Aba Ba'isa Nu'una E laulauguguya'en lisimiu yai. Aho te E sibai, ibege au ita fuyo'igu. ²⁶ Lisina yai aho ite, E liba famahata lisimiu yai mate, yena sai la'i ya fuyo mulina, ena heyaheyaya giluna ibege ya bahei. ²⁷ Pa'ana Yaubada ena nuwatuhu mahudo'idi mate E fafalibamiu, hige ya nuhafidi. ²⁸ Be ibomiu au ita watan fuyo'imiu, yo safalumadi mahudo'idi Yaluwa Tabuna nimamiu yai ya tole afuledi hinaga au ita watanidi. Iti logedi, Yaubada ena dubu dodogadi, Natuna 'wasinana yai ya unedi. ²⁹ Egu siba gonowana mate yena E lau afulemiu, 'wayo'wayowa an'annalidi haba sa laoma ganahewamiu yai, be sipi sa fadabalaladi. ³⁰ Dodoga haisa ganahewamiu yai, liba dudulaidi haba sa fakampiledi, be bwalabwala. Bena haba Guyau tau famuli watanna haisa sa foya hudo'iyedi. ³¹ Au ita komakoman, yo au nuwatuhui! Ma matasulugu, i'ipa yo lahai, bolima faihona liba fanuwa tagu lisimiu yai hige ya fatautau.

³² Be aho te, E tole afulemiu Yaubada lisina yai. Ena ainauya ya duwai libana au nuwatuhui! Gonowana ya fa'adidilimiu, be dodogadi fafagabidi mahudo'idi ma'edi haba ainauya ami abidi, ai'emiu. ³³ Hige sai la'i ena siluba, gole o leli ginaulidi ya fanuhadi. *(Au'aulaha 20:17)*

³⁴ Umi ha'a ami siba mate nimagu luwaga

E fapaisowadi be yau yo haidagu ema fanu-fanuha E ginaulidi. *(Paisowa 18:3 yo 2 Tesaloniya 3:10)*

³⁵ Abi'abi mahudo'ina ha'a E fa'itamiu. Bena te paisowa adidili be tau belubelu te saguhidi. Yesu Keliso alinana doha ite,

Wa ansoi mate kwadena ya la'i, na sa felem mate kwadena ya kiu. *(Au ita'ita lau Matiu 5:3-12)*

Libadi te bena nuwamiu yai sa ota esegahidi.

³⁶ Paulo ya libaliba ofi, sa tuli bono gogo be ya lau'u'ula. ³⁷ Mahudo'idi sa fagado bainewa'en, sa falafu yo sa tan. ³⁸ Nuwadi sa heyaya wananaha, pa'ana iye,

Ibege au ita fuyo'igu.

Yo fede, sa lau watan be ma'edi sa lau waga.

21

Paulo ya Lau Yelusalem

Paisowa 21:1-16

¹ 'E lau aiyoniyedi ma nuwa heyayamai, na 'e lau afuledi. Waga yai 'e awa be 'e dudulai, 'e lau Kosi. Bobonna Lodesi bonabonaluwana 'e mahano be amainiya 'e lau Patala. ² Waga hesa 'e lobahi ya laulau Fonisiya, yo fede, amainiya 'e awa 'e lau. ³ 'E lau ee-, Saipelesi bonabonaluwana tefa seuseulimai yai 'e ita. Amainiya 'e dudulai 'e lau Siliya Nu'una. Waga ana husahusa Taila taonna yai haba sa lau fapesa, be Amainiya 'e tubube'u, ⁴ na 'e lau Yesu tau famuli watanina haisa 'e yo'oyo'oidi ee-, 'e lobahidi be ma afa haidamai

'e miya lahai faligigi luwaga. Yaluwa Tabuna ena gigibwali yai Paulo sa faliba, tabu i lau Yelusalem. ⁵ Ema fuya awa lahaina yai, dubu dodogadi mahudo'idi, ma afa lalahudi yo nanatudi, sa lau watanimai 'e lau taon ganamulina. 'E lau gelegele yai be amainiya 'e tuli bono, na 'e lau'u'ula. ⁶ Esega - esega 'e lauto'iyen, habahim waga 'e awa boda, na iti sa fuyo edi luma.

⁷ Taila 'e lau afulen, na 'e lau Pitolemaisi. Amainiya afa haidamai 'e lauto'iyedi, be lisidi yai 'e miya lahai esega. ⁸ Bobonna 'e awa boda ee-, 'e mahano Sesaliya taonna yai. Be amainiya tau laulauguguya hesana Pilipi lebena yai 'e miya. Tau faisagusagu faligigi luwaga beyabeyana sa fasinabodi Yelusalem yai, ma'edi.* (*Au italau Paisowa 6:5; 8:5; 8:35*)

⁹ Nanatuna fati hasahasaladi† mate tau liba peloweta. ‡ (*Paisowa 2:17*)

¹⁰ Lahai fisa amainiya 'e miya, mulina yai mate peloweta hesa hesana Agabusi Diudeya yai ya lidima lebemai. ¹¹ Paulo ana bwa'ulu, Agabusi ya abi na ibona nimana yo ahena ya audi na iyen,

Yaluwa Tabuna alinana doha ite: bwa'ulu tanuwagana te, haba Diusi sa au'au ai Yelusalem doha itete na haba sa fele lawen ta'owawa lisidi.

¹² Ai yo nu'u ni dodogadi, liba te 'e atahiyen mate Paulo 'e liba buluhi, tabu i lau Yelusalem.

* **21:8** Dogana te logena beyabeyana ya lau Samaliya, yo Itiyopiya dogana Guyau wasana enehena ya dede famahata lisina yai.

† **21:9** Hasahasala te hola hige ti eno lau. ‡ **21:9** Tau liba peloweta mate Yaluwa ena nuwatuhu tau libalibaenna.

13 Na Paulo alinadi ya bui iyebom,

Somo ami ginauli? Tabu au tantan! Nuwagu ami fafaheyaya. Ai Yelusalem ibe sa augu be sa wunuigu Guyau Yesu debana yai, mate gonowana. §

14 Hige gonowana ai nuwa liu'i, yo fede nuwamai ya toma, be aiyawa, "I otawa! Yaubada ena nuwatuhu moho i ginauli." 15 Lahai fisa amainiya 'e miya, mulidi yai, ema 'e nonoha na 'e lau Yelusalem. 16 Sesaliya dodogadi haisa, iti Yesu tau famuli watanina, ma afa haidamai 'e lau gogo be sa lawemai Minason lebena. In Saipelesi dogana yo Yesu tau famuli watanina hesa bwa'ibwa'ina. (*Paisowa 13:4-12*)

Paulo ya Mahano Yelusalem

Paisowa 21:17-26

17 Yelusalem 'e mahano mate afa haidamai sa yoga hitinimai ma kwadedi. 18 Bobonna Paulo ma'emai 'e lau Diyemsi lebena; na dubu babadadi mahudo'idi, sa laoma.* 19 Paulo ya lauto'iyedi na habahim, ena paisowa ganahewana yai somo Yaubada ya ginauli ta'owawa lisidi yai, wasadi edi ya dede.

20 Sa atahiyen, yo fede mahudo'idi Yaubada sa fadebasae. Na dodoga haisa Paulo sa faliba tiyebom,

Hidamai, wa siba mate amaite'i, Diusi tausan boludi Yesu ha'a sa kawa wananaha'en yo hinaga

§ 21:13 Filipi 1:21 yai Paulo ya uli: "Ibe E mwahuli, mate Keliso ma'egu, na ibe E pe'i mate ena loholoho lebegu yai." * 21:18 Fuyandi yai, Yesu hidana, Diyemsi, mate dubu mahudo'ina tau lau kulukuluwedi tefa hesa - tefa hesa yai.

ma adidilidi Mose ena Laugagayo sa abi didin.
²¹ Yelusalem yai sa atahiyen, mate Diusi sa miyamiya ta'owawa nu'udi yai wa lau fa'atadi, uwen,

“Tabu Mose ena Laugagayo au lau watanidi,
 Tabu nanatumiu mwagisadi dududi 'wapidi au ibodi,

Yo tabu ada ulu tubu laulaudi ti lau watanidi.”

²² Ha'a sa atahiyen mate um ha'a wa mahanoma. Be haba sidohana eda libaliba?

²³ Somo 'e falibam u ginauli be dodoga fati edi angwala ha'a sa ginauli ma afa haidamiu au lau, ²⁴ be au fa'a'a fuyoimiu, yo edi antalasam u famaisadi. Mulina habahim kuludi sa holidi.† Be haba dodoga sa ita lobahi, mate wananaha, Mose ena laugagayo wa laulau watan. Na somo - somo sa libalibaedi, fede bwalabwala. ²⁵ Tau kawawananaha iti ta'owawa dodogadi, ha'a 'e uli'uli lau lebedi, be ema nuwatuhu 'e falibadi, aiyawa,

“Somo oitau lebedi yai sa antalasamedi, tabu ti anidi.

Tabu 'wasi'wasina ti anidi,
 yo suisui gadodi filifilisidi hinaga tabu ti anidi.
 Yo luma gwa'u hudo'i - hudo'i hige Yaubada ena laugagayo yai, tabu ti ginaulidi.”

(Paisowa 15:20 yo 29; Lewitikusi 10:10-21; yo 1 Kolinto 10:7)

²⁶ Bobonna dodoga wa Paulo ya auledi,

† **21:24** Fa'a'a laulauna Diusi edi miyamiya yai mate, angwala te, sai ya fanuha mate Yaubada ena laugagayo hahaisa Buka yai te ya lau watanidi, mate ya lau Dubu Tabuna be antalasam hahaisa bena ya ginauli hinaga, habahim kuluna sa holi. (Paisowa 24:18)

be ma'edi sa fa'a'a fuyo'idi. Habahim ya lau Dubu Tabuna dobidobina yai be antalagam tau ita watandi ya falibadi, haba lahaina somo edi fa'a'a ya ofi, yo atasi haba esega - esega ena ainauya tau antalagam ya gabu.

Paulo sa Au

Paisowa 21:27-36

²⁷ Edi lau fa'a'a lahaidi faligigi luwaga begana haba sa ofi, na Diusi haisa Eisiya Nu'una yai tau laoma sa laoma Paulo sa ita Dubu Tabuna dobidobina yai. Yo fede, dodoga boludi sa eli fasifasinadi, be Paulo sa tohai.

²⁸ Na sa yogayoga tiyen,

Isalaela dodogamiu! Au saguhimai! Doga te, Mose ena Laugagayo yo Dubu Tabuna te ya liba faheyayadi yo ita hinaga. Yo hesauna, eda laugagayo ya utusi, mate Giliki dodogadi haisa ya foyahi lawedi dobidobi yai te.

²⁹ Paulo, ma'ena Efeso dogana hesana Tofimu taon yai sa itadi be edi nuwatuhu bena haga Paulo ya foya lawen amainiya.

³⁰ Dodoga haisa taon yai sa eli fasifasinadi be tefa hesa - hesa yai sa le'o fahima, be Paulo ha'a sa tohai wa, sa solu kwakikwaki lawen Dubu Tabuna dobidobina fafaluwagana ganana mulina yai. Hige walolona na eda'eda sa gududi. ³¹ Bena sa tala funuhi na wasa ya lau Loma tau hiyala edi ba'isa lebena, mate bobohalahala la'ila'i Yelusalem yai.

³² Yo fede, feula na, hiyala tau lau kulukuluwenna yo ena tau hiyala ya foyahidi be sa lautafo lidi baiwa lisidi. Baiwa wa tau hiyala sa itadi yo fede

Paulo talaina sa fatautau. ³³ Tau hiyala edi ba'isa ya lau Paulo ya au, yo ya liba be seni luwaga yai sa faseni. Habahim ya fati'o iyen,
Sai itete? Ena ponoli somo?

³⁴ Pwaludi yai mate dodoga sa fatala yogayoga. Hesa - hesa ena liba ya laulau hudo'i. Bobohalahala ya la'i be hiyala ba'isana hige gonowana Paulo ana mata pa'ana wanahana i lobahi. Yo fede tau hiyala ya falibadi be Paulo sa lawen edi baleki. ³⁵ Tau hiyala Paulo sa famahano pampe'o yai, yo fede sa bahei, pa'ana dodogadi boludi sa manabala. ³⁶ Dodoga boludi sa laulau watan, sa halahalabo, tiyen,
Au tala funuhi!

*Paulo ya Libalau Baiwa Lisina
Paisowa 21:37-40 ya lau 22:1-6*

³⁷ Tau hiyala begana haba Paulo sa lawen edi baleki ganahewana. Na Paulo ya fati'o lau komanda lisina iyen,
Ibe gonowana somo hola E falibam?

Ba'isa iyen,

Giliki alinadi fede wa siba!

³⁸ Um Idipi dogam? Logena, nahalidi yai ite, gabeman bena wa hiyalaidi yo dodoga 4,000 wa lawedi nu'u pitapitalina yai.

³⁹ Paulo iyen,

Hige'e! Yau Diusi dogana. Na, Tasusi taonna yai sa yosigu, Sisiliya nu'una yai, nu'u fafahesana yau dogana wanahana. Aee-, ibe gonowana dodoga somo E falibadi?

⁴⁰ Tau hiyala edi ba'isa ya tau'ulu, yo fede Paulo pampe'o yai ya mwaito, nimana ya lau hiti'i be sa famakano, na Hebelu alinadi yai ya libalau lisidi.

22

Iyen,

¹ Falegu Diusi, hola au ata'atahi, na egu E tona galagala.

² Hebelu dodogadi alinadi yai ya fafalibadi sa atahi mate sa famakano; habahim Paulo iyen,

³ “Yau Diusi dogana, Tasusi yai sa yosigu Sisiliya nu'una yai na Yelusalem yai E la'ila'i. Gamaliyeli mate agu tanuwaga yo in ada ulu tubu edi laugagayo ya fatalaha komakomani'igu. Yau hinaga E fele fuyo'igu Yaubada ena paisowa yai, gonogonowana doha aho, umi te. ⁴ “Yesu ena Eda'eda” tau lau watanina mate E fa'ankamkamnadi. Haisa E falau delidi yo haisa E wunuidi.

⁵ “Tau Antalam Ba'isana yo Sanhedeli Konisela sa sibai mate E liba dudulai, pa'ana beyabeyana pepa sa uli be sa felegu, be E lawen faleda Diusi haisa Damaseko yai E feledi, be Yesu tau kawawananaha'enna E ledima Yelusalem yai be E fa'ankamkamnadi.”

Paulo ya Nuwabui Wasana ya Dedei

Paisowa 22:6-16

(Paisowa 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Eda'eda yai E laulau ee-, begana haba lahai la'i, mate Damaseko E hanahanau, yo fede, mala namanamalina galewa yai ya

sina fata'ililigu. ⁷ E be'u lidi tanohi yai, na alina ya libama lisigu E atahi iyen, “Saulo, Saulo! Pa'ana somo wa fakamkamnagu?”

⁸ Alinana E bui yawa, “Guyau, um sai?”

Na ya libama iyen, “Yau Yesu, Nasaleta dogana, logegu, wa fakamkamnagu.”

⁹ Afa haidagu mala sa ita na dogana ya libalibama hige ti atahi lobahi.

¹⁰ E fati'o yawa, “Guyau, somo haba E gin-auli?”

Na iyen,

“U mwaito na u lau Damaseko. Ainiya somo bena wa ginaulidi haba sa falibam.”

¹¹ Mala namanamalina matagu ya an, be sa tou, yo fede afa haidagu sa abi nimaigu be sa foya lawegu Damaseko.

¹² Taumoho hesa amainiya ya miyamiya hesana Ananiya ya laoma lebegu. In Yaubada ena laugagayo ya famuli watan komakomani'idi be Diusi mahudo'idi amainiya sa fafa'atitiyen.

¹³ Ya laoma lisigu be sadaigu yai ya obiyo na iyen, “Hidagu Saulo, matam ti loholoho fuyo!”

Yo fede, matagu sa loholoho be gonowana E ita. ¹⁴ Ananiya iyen,

“Afa wahawahada edi Yaubada ha'a ya fasin-abom, bena haba ena fanufanuha wa sibai,

Tau Laulau Dudulai Dogana* haba wa ita, yo alinana wa atahi. ¹⁵ Somo wa ita yo wa atahiyen haba wasana wa fatadada dodoga mahudo'idi ai lebedi. ¹⁶ Somo wa bagibagiyen? U obiyo, be ti fababasitom! Guyau hesana yai u an'eta be em heyaheyaya i kaisudi!”

Guyau, Paulo ya Fatamali Lawen Ta'owawa Lisidi

Paisowa 22:17-21

¹⁷ Fuyanna E fuyo Yelusalem, Dubu Tabuna dobidobina yai E laulau'u'ula na tautau E ita. (*Paisowa 9:26; Galeisiya 1:17-18*)

¹⁸ Tautau ni ganahewana yai Guyau ya libama lisigu iyen, “Feula! Yelusalem u lau afulen pa'ana dodoga te hige gonowana wasagu wa libalibaen ti abi.”

¹⁹ Alinana E bui yawa, “Guyau! Dodoga te ha'a sa sibaigu. Beyabeyana E lau edi aba oi'oigogo lumadi yai be safalumadi sa kawawananaha'em E antalainidi yo E falau delidi. ²⁰ Na wasam tau fatadadana Sitiwin, sa lau ume'ehui, mate yau amainiya. Ena pe'i yau E ehe watan, yo tau wunuina adi luhuluhu E ita'ita watanidi.”

²¹ Habahim Guyau ya falibagu iyen, “U lau! Yau E fatamalim be wa lau eda'eda lofalofa, be wa lau ta'owawa lisidi.”

Paulo Mate Loma Nu'una Dogana

Paisowa 22:22-29

²² Paulo, ta'owawa wasadi ya libalibaedi, yo fede sa sagasagali ma alina la'ila'idi tiyen,

* **22:14** Tau Laulau Dudulai dogana aniyona mate Yesu.

Au wunui! Hige ena dudulai bena i mwahuli.

²³ Edi manabala sa famahata be sa halahalabo, luhuluhi sa kamfahidi yo gegebula sa tepa be sa fafapei hasa. ²⁴ Tau hiyala edi ba'isa la'ila'i ya liba be Paulo sa lawen edi baleki. Ena tau hiyala ya falibadi bena sa pidili, yo sa fati'oi, sidohana be sa halahalabo lau lebena.

²⁵ Paulo sa au fapatu bena sa talai, na ya libalau hiyala tau lau kulukuluwenna[†] ya obi'obiyo lisina, iyen,

Wananaha laugagayo ya libaen bena Loma dogana hola hige ti sadi, ami tala gaibui?

²⁶ Hiyala tau lau kulukuluwenna ya atahi mate ya lau ena ba'isa la'ila'i ya fati'oi iyen,
Somo wa ginaginauli? Doga ni Loma dogana!

²⁷ Yo fede tau hiyala edi ba'isa ya lau Paulo ya fati'oi iyen,
Haga u falibagu. Wananaha um Loma dogana?

Paulo iyen,
“Ii-, Yau Loma Dogana.”

²⁸ Habahim hiyala tau lau kulukuluwenna ba'isana iyen,
Yau E laoma mate moni la'ila'i E pei be E famala Loma dogana.

[†] **22:25** Tau hiyala edi ba'isa la'ila'i mate commander. Hiyala tau lau kulukuluwenna mate centurion or captain.

Paulo alinana ya bui iyen,
Tinagu ya yosigu, yau Loma dogana.

²⁹ Haisa bena sa fati'oi mate sa suha afulen. Pa'ana hiyala tau lau kulukuluwenna edi ba'isa ya siba mate Paulo in Loma dogana, na sa seni napai, yo fede, ya 'wasabu.

Paulo Sanhedeli Matadi yai

Paisowa 22:30 - 23:11

³⁰ Bobonna hiyala tau lau kulukuluwenna edi ba'isa ya fanuha bena Paulo ana mata ya yo'oi. Yo fede ya liba, be senina sa kamfahidi, na tau antalasan baba'isadi yo Sanhedeli pelena mahudo'idi ya fa'oigogodi. Habahim Paulo ya leyama be matadi yai ya fa'obiyo.

23

¹ Paulo, Sanhedeli ya kino didinidi na iyen,
Falegu Isalaela! Yaubada matana yai egu laulau sa dudulai ya laoma ee-, aho te, yo nuwagu yai hige somo heyahayayana ya gin-auli.

² Yo fede Tau Antalasan Ba'isana, Ananiya ya liba, be safalumadi Paulo fadidina yai sa mwaimwaito bena ai mo'ana sa oi.

³ Habahim Paulo ya libalau lisina iyebom,
Um doha ginauli hesa mulimulina nenena olina, na ganahewana ya bida heyaya! Wa ta'ai, be laugagayo yai bena wa fadudulaigu, in moho, laugagayona wa utusi, be wa falibadi sa talaigu! Yaubada haba hinaga ya talaim. (*au italau Deut 25:1-2*).

⁴ Dodoga haisa Paulo sadaina yai sa obi'obiyo tiyen,

Fede Yaubada ena Tau Antalasam Ba'isana fafalibana doha?

⁵ Paulo alinadi ya bui iyen,

Haidagu, hige ya sibai mate, in Tau Antalasam Ba'isana. Doha ha'a sa uli tiyen, "Dodoga adi tanuwaga tabu u liba faheyaya!"

⁶ Paulo ya siba mate haisa iti Sadusi na haisa mate Falesiya, yo fede Sanhedeli ganahewana yai ya yoga la'ila'i iyen,

Afa haidagu! Yau hinaga Falesiya, Falesiya hesa natuna yau. Ami falau fatalagu pa'ana E kawawananaha mate tau pe'ipe'i haba sa mwahuli fuyo!

⁷ Libana te ya libaen yo fede Falesiya yo Sadusi sa faibayaho fuyo'idi be sa faitamo dailinidi.

⁸ (Sadusi sa liba mate hige mwahuli fuyo yo hige anelu yo yaluyaluwa. In moho Falesiya mate gin-aulidi te sa kawawananaha'edi.) ⁹ Bobohalahala ya la'i ya laulau na laugagayo tau lau fa'ataena haisa, iti Falesiya peledi sa obiyo fahi, be sa liba adidili tiyen,

Doga te, hige ena heyaya somo ai lobahi! Nuwana yaluyaluwa e anelu i libalibama lisina!

¹⁰ Faibayaho ya la'i wananaha, yo fede Komanda ya 'wasabu be iyen,

Ibe Paulo ti tabe motumutu.

Yo fede ena tau hiyala ya duidi be sa lidi (yai), Paulo sa mupafahi nuwanuwadi yai, be sa lawen tau hiyala edi baleki. ¹¹ Maihonana mate Guyau ya obiyo Paulo sadaina yai na iyen,

Nuwam i adidili! Yelusalem yai 'wasagu ha'a wa duwai, ai Loma hinaga haba doha wa gin-auli. *(Paisowa 27:24)*

Diusi, Paulo Tala Funuhina Eda'edana sa Yo'o Paisowa 23:12-22

¹² Bobonna Diusi haisa simosimo yai edi sa oiliba. Sa angwala mate ibege somo hesa ti an e ti nom ee-, Paulo sa wunui. ¹³ Oiliba te ganahewana yai mate dodoga ou'oulidi 40 ya di'oi. ¹⁴ Habahim sa lau tau antalasam edi baba'isa yo Diusi babadadi lisidi na tiyen,

'E angwala ha'a mate ibege somo ai an ee-, Paulo 'e wunui. ¹⁵ Aho te, Sanhedeli ma'emiu emi an'eta bwalabwala au fatamali lawen Loma edi Komanda lisina be Paulo i fatamaliyama lisimiu na auwe, "E fanuha bena Paulo 'e fati'o buibui be matana somo 'e sibai."

Haba ai eda'eda 'e nahai, be 'e unui.

¹⁶ Paulo ena golowa edi oiliba heyaheyayana wasana ya atahiyen. Yo fede ya lau tau hiyala edi baleki yai be Paulo ya liba fanuwatagu.

¹⁷ Habahim Paulo ya yoga lau hiyala tau lau kulukuluwenna hesa lisina iyen,

Hewali te u lawen komanda lisina. Somo hesa bena ya faliba.

¹⁸ Yo fede hiyala tau lau kulukuluwenna ya lawen Komanda lisina be ya faliba iyen,

Tau lau deli, Paulo, ya yogaigu na ya an'etaigu bena hewali te E leyama lisim be nuwatuhu hesa haba em ya liba.

¹⁹ Komanda, hewali ni ya foya hudo'iyen be ya fati'oi iyen,
Somo bena wa falibagu?

²⁰ Alinana hewali ya bui iyen,
Diusi babadadi nuwadi esega be sa an'etaim bena bobon Paulo wa lawen Sanhedeli lisidi, be au bwalabwala yai sa fati'o buibui.

²¹ In moho tabu alinadi u lau watanidi pa'ana tau nahaina ou'oulidi 40 ya di'o mate sa bagibagiyen. Ha'a sa angwala mate ibege somo ti an o ti nom ee-, Paulo sa wunui. Ha'a sa nonoha, na em yali moho sa bagibagiyen.

²² Habahim komanda, hewali ya liba fanuwatagu iyen,
U koman! Tabu sai hesa u faliba mate edi bwala te, ha'a wa fafinaheyama lisigu.

Yo fede ya dui ya lau.

Paulo sa Lawen Gawana Filiki lisina
Paisowa 23:23-35

²³ Habahim komanda ena hiyala tau lau kulukuluwendi luwaga ya yogaidima be fatalawaudi iyen,

Tau hiyala 200, yo hosi tau awaidi 70, yo alahiya tau abidi 200, au nonohaidi. Haba 9 koloki ma afa haidamiu ami lau Sesaliya. ²⁴ Hosi

fisa au abi nonohaidi, be haba Paulo ma lohohona ami lawen Gawana Filiki lisina.

²⁵ Na habahim Komanda leta ya uli doha ite:

²⁶ Yau Kilaudiya Laisiya E uli'uliwa, Um ma hesam, Gawana Filiki! Yauwedo. ²⁷ Doga te, Diusi sa tohai be egoba sa wunui. In moho tau hiyala ma afa haidagu 'e laoma be 'e galatata, pa'ana E sibai, in, Loma dogana. ²⁸ Somo lisina yai sa fafagilu E fanuha bena E sibai. Logena E lawen Diusi edi Konisela Sanhedeli lisidi. ²⁹ E lobahi mate iti ibodi edi laugagayo fati'odi yai sa fafagilu. Hige la'i i ginauli ponoli haba ti falau deli e ti wunui. ³⁰ Muliyai, egu sa liba mate Diusi haisa simosimo yai sa oi'oiliba bena dogate sa wunui. Yo fede feula E duiyawa lisim yo tau fagiluna E falibadi somo lisina yai sa sadi, bena sa fafinaheyawa lebem.

³¹ Tau hiyala nuwatuhu te sa lau watan be maihonana Paulo sa lawen Antipatili Taonina.*

³² Bobonna tau lau fote sa fuyo edi baleki Yelusalem yai na hosi tau awaidi ma'edi Paulo sa lau Sesaliya, ³³ be pepa Gawana sa felen na Paulo sa tole afulen lisina yai.

³⁴ Gawana leta te ya fatili ofi'i, ya fati'o lau Paulo lisina iyen

Em nu'u somo?

* **23:31** A'awana doha Alotau na ee-, Sinalili.

Gawana ya lobahi mate in Sisiliya dogana.†

³⁵ Paulo ena liba Gawana Filiki ya atahi, be iyen,
Yena tau fagilum sa mahanoma haba em
pilipili E fadudulai.

Habahim ya liba be Paulo sa gati'i Heloda ena
luma la'ila'ina yai.

24

Paulo Diusi sa Falau Fatala.

Paisowa 24:1-9

¹ Lahai faligigi mulidi yai
Tau Antalam Ba'isana, Ananiya, yo babada haisa
ma'edi loiya, hesana Tetulusi sa lidi Sesaliya sa
lau Gawana Filiki matana yai, be Paulo sa sadu.
² Habahim Paulo sa yoga lawen na Tetulusi ya
fatubu ya libaliba iyen,

Ba'isa! Em ita wata ganahewana yai 'e
miya komakoman fuya lofalofa, yo em sibasiba
yai ema miyamiya ha'a wa fadudulaidi. ³ Filiki!
Laulau hesa - hesa yai yo tefa ou'ouli yai ema
lauto'i la'ila'i um lisim yai. ⁴ Hige ya fanuha
bena amnam ya faheyaya. Aee-, E an'etaim
moho ibe ema liba tupotupona te wa atahi.
⁵ Doga te E lobahi mate, in heyaheyaya tau
laulau fatubu; Diusi dodogadi nu'u hesa - hesa
yai, in tau eli fasifasinadi yo Nasaleta Pelena
tau foyahina hesa. ⁶⁻⁸ Yo Dubu Tabuna hinaga
ya anpate bena ya faheyaya, logena 'e tohai.

† **23:34** “Sisiliya” yo “Sesaliya” mate nu'u hudo'i. Paulo ena taon hesana Tasusi mate “Sisiliya Nu'una” ganahewana yai na “Sesaliya” mate taon la'ila'i “Diudeya Nu'una” ganahewana yai.

Dogana te ena libaliba hola u fadosi yo ena laulau u ita sipoi, haba iyabom wa sibai somo halana be 'e sadī.*

⁹ Tetulusi somo ya libaen mate Diusi sa ehe watawatan. Tiyen,
Ii-, Logena!

Paulo Ena ya Tona Galagala Filiki Matana yai

Paisowa 24:10-23

¹⁰ Habahim Gawana nima yai Paulo ya faliba be ya libaliba.

Yo fede Paulo iyen,

E siba mate, um tau fafadudulai bolima lofalofa nu'u yai te. Be ma nuwa loholohogu egu E tona galagala. ¹¹ Ibom, gonowana wa yo'oi be wa fawananaha mate lahai safuhudohudo'i luwaga ganahewadi yai Yaubada fadebasaena ana halulu E hasai Yelusalem, ¹² hige sai la'i ma'egu ai faibayaho na ti lobahimai Dubu Tabuna dobidobina yai e dodoga ya eli fasifasinadi Diusi edi aba oi'oigogo lumadi yai e duhu la'i mahudo'ina ganahewana yai. ¹³ Sadi somo sa ginauli lisigu yai, hige gonowana ti fawananahadi lebem yai. ¹⁴ E faliba dudulaim moho mate afa wahamai edi Yaubada E fafadebasae, na "Eda'eda" mate yau E fafamuli watan.†

* **24:6-8** Beyabeyana Uli'uli haisa yai mate, lausoisoī tefana yai te hige ti uli. Ya fatubu lausoisoīna 6b na ya lau lausoisoīna 8a. Debana yai ema laugagayo yai 'e fanuha bena 'e falau fatala. 7. In moho, Komanda Laisiya ma'ena tau hiyala sa laoma be nimamai yai sa mupafahi. 8a. Laisiya ya liba be tau sadina sa laoma um lisim. † **24:14** Fuyanna yai, safaluma "Keliso eda'edana" sa famuli watan, hesana tupotupo sa tole: "Eda'eda."

Diusi safaluma Keliso hige ti famuli watan, edi nuwatuhu mate Yesu ena lau fa'ata mate bwalabwala. Yo hinaga ginauli mahudo'idi Mose ena Laugagayo yai yo Peloweta sa ulidi mate E kawawananaha'edi. ¹⁵ Egu sunuma Yaubada lebena yai gonogonowana doha tau sadigu te. Logena, tau laulau dudulai yo tau heyaya ha'a sa pe'i, haba sa obiyo fuyo. (*Diyobi 14:14*)

¹⁶ Fuya ou'ouli E anpate adidili bena egu laulau sa dudulai Yaubada matana yai yo dodoga matadi yai hinaga.

¹⁷ Yelusalem E lau afulen bolima fisa, habahim E fuyom. E laoma bena egu antalasam E ginauli yo egu dodoga tau deha bena E ainauyaidi.

¹⁸ Dubu Tabuna ganahewana yai egu lau fa'a'a ha'a E abi, ya ofi na sa lau lobahigu. Hige bobohalahala yo hige baiwa ma afa haidagu. (*Paisowa 21:24*)

¹⁹ In moho, Diusi haisa Eisiya yai sa miyamiya, iti ibe aite'i, haba edi sadigu mata pa'ana somo ai matam sa libaen. ²⁰ Yena hige'e, beti, salumadi iti amaite'i, fuyanna E obiyo Sanhedeli matadi yai, na lau pono somo E ginauli bena sa libaen. ²¹ Ginauli esega moho mate nuwana fuyanna matadi yai E obiyo na E yoga, yawa, “E kawawananaha mate, tau pe'ipe'i haba sa mwahuli fuyo! Logena, aho te wa fadudulaigu.”

²² Habahim Filiki, in “Eda'eda Dodogadi” tau sibaina mate,‡ lau fatala ya golu boda na iyen,

Yena Komanda Laisiya ya mahanoma, haba fadudulai ofi'ofina E ginauli ai lisim.

‡ 24:22 Au italau Paisowa 24:14

²³ Be hiyala tau lau kulukuluwenna ya faliba, iyen, Paulo u gatin, na fuya haisa u so'e fahi haba haidana sa laoma ena fanuha somo ena sa felen.

Filiki ma'ena Dusila, Paulo ena Liba sa Atahi
Paisowa 24:24-27

²⁴ Lahai fisa sa ofi, mulidi yai, Filiki lahuna Dusila ya aulen be ma'ena sa laoma. In mate Diusi waihinina. § Paulo ana liba ya fatamali be ya laoma, Yesu Keliso sunuma'enna libana bena ya dedei be sa atahi.

²⁵ Laulau dudulaina, eda amna tabu i foya faheyayada, yo fakasa lahaina ya laolaoma, mate Paulo ya guguya'en.

Ma libalibana na Filiki ya 'wasabu, be iyen, A'ai, na u lau! Yena egu solasola haba E yoga fuyo'im.

²⁶ Fuyanna yai ni mate, ena nuwatuhu bena haba Paulo ya nuwa liui be moni ena ya felen. Logena, ya yogayoga fuyoiyama be fuya ou'ouli ma'ena sa libaliba. ²⁷ Bolima luwaga sa abi didin mulidi yai, Posiu Fesitu, Filiki ya falau damahi be ya gawana. In moho Filiki bena Diusi nuwadi ya faloholoho be Paulo, hige i so'e fahi.

25

Gawana Fwaufwau Fesitu haba Paulo ena Pilipili ya Fadudulai

Paisowa 25:1-12

¹ Gawana Fesitu ya mahanoma nu'una yai, na lahai faihona mulidi yai, Sesaliya Nu'una

§ 24:24 Dusila tamana mate Kin Heloda Agilipa.

ya lau afulen na ya aulaha ya hasai Yelusalem.
² Amainiya ma'ena tau antalasang baba'isadi yo
 Diusi babadadi sa fa'oigogo be edi lau fagilu sa
 fafinahe bodai. ³ Fesitu sa an'etai be bena Paulo ya
 fatamali lawen Yelusalem, pa'ana ai eda'eda haba
 sa nahai be sa wunui.

⁴ Alinadi ya bui iyen,

Paulo ha'a deli yai Sesaliya yai. Hige walolona
 haba E fuyo niya. ⁵ Yo fede ya falibadi iyen,
 “Tanutanuwaga haisa ma afa haidagu ai lau
 Sesaliya. Be yena taumoho te somo ya gin-
 auli faheyaya haba ana sadi ami felen.”

⁶ Fesitu ma'edi sa miya nuwana lahai 8 e
 10, na habahim sa lidi Sesaliya. Bobonna
 aba lau fatala yai ya ta'ai na habahim ya lau faliba
 be Paulo sa leyama. ⁷ Paulo sa famahanoyama,
 Diusi safalumadi Yelusalem yai sa laoma sa
 obiyo fafata'i'ili, na edi lau fagilu peidi sa libaedi
 Paulo hewana yai, in moho, edi aba fagiluna hige
 aba fawanahadi. ⁸ Paulo ena ya tona galagala iyen,

Yau hige Diusi edi laugagayo ya utusi, e Dubu
 Tabuna ya faheyaya, e Loma edi Kin Sisa lisina
 yai somo ya ginauli faheyaya.

⁹ Fesitu, bena Diusi nuwadi ya faloholoho, yo
 fede ya fati'o lau Paulo lisina iyen,

Wa fanuha bena wa lau Yelusalem, be ainiya
 E falau fatalam?

¹⁰ Paulo iyen,

Hige gonowana! Itete Loma Ba'isana,

Sisa,* ena aba fafalau fatala yai, bena aite'i sa falau fatalagu. Um hinaga ha'a wa sibai mate hige somo la'i ya ginauli faheyaya Diusi lebedi yai. ¹¹ Ibe laugagayo E utusi, yo somo E ginauli faheyaya maisana pe'i, mate ena dudulai. Ibege ya anfaleyen. In mohu, ibe yena bwalabwala yai agu maisa sa felegu, hige sai la'i ena dudulai bena i tolegu nimadi yai. Logena, Loma Ba'isana Sisa E an'etai bena egu lau fatala ya atahi.

¹² Fesitu tau faliba fasibasibana, maidana sa oiliba ofi, mate ya libalau Paulo lisina iyen,
Ha'a Loma Ba'isana wa an'etai, be haba wa lau lisina.

Kin Agilipa ma Lofuna Benisi, Paulo sa Fati'o Buibui

Paisowa 25:13-27

¹³ Lahai fisa mulidi yai Kin Agilipa yo lofuna Benisi sa lau Sesaliya be Fesitu sa antaumanai yo sa lauto'iyen.† ¹⁴ Amainiya sa miya lahai fisa, habahim, Fesitu, Paulo wasana ya dedei Kin Agilipa lisina yai. Iyen,

Taumoho hesa amaite'i, Filiki ya falau deli be ya lau afulen. ¹⁵ Na fuyanna E lau Yelusalem, tau antalasam ba'isadi yo Diudeya babadadi sa an'etaigu, bena ana sadi E felen.

¹⁶ Na alinadi E bui, yawa, "Ai Loma ema laulau mate, ibege dogo ai fagilu napai be ai fele afulen tau fagiluna nimadi yai.

* **25:10** Sisahige dogo hesana, na Loma dodogadi edi kin sa ata'atahi "Sisa." † **25:13** Filiki lahuna Dusila mate Agilipa yo Benisi tasidi.

Bwa'ibwa'ina bena enehena ya tona galagala ai matadi.”

¹⁷ Tau fagiluna sa laoma amaite'i mate hige ya bagibagi. Bobonna, aba laulau fatala yai E ta'ai na liba E fatamali be Paulo sa leyama.

¹⁸ Tau fagiluna sa mwaito be sa libaliba, na nuwagu yai yawa, “Haba somo lisina yai ana sadi sa felen?”

¹⁹ Fedebom, edi lau'u'ula abi'abina moho yo dogo hesa hesana Yesu, ha'a ya pe'i, Paulo ya libaen mate ya mwahuli fuyo, haladi yai sa faibayaho. ²⁰ Mata pa'ana yo'oina mate ulugu ya ku'u, be Paulo E fati'oi ibe gonowana ya lau Yelusalem be ainiya haba fadudulai bodaina.

²¹ In moho, Paulo ya an'etaigu bena E abi didin ee-, Ba'isa Sisa haba ya falau fatala fuyoi. Lisina yai E liba, be sa gati fuyoi ee-, E fatamali lawen Loma Ba'isana lisina.

²² Kin Agilipa iyen,
Egu fanuha bena dogo ni ena liba E atahi.

Fesitu iyen,
Bobon habahim wa atahi.

²³ Bobonna Agilipa yo Benisi sa leli na sa lau honehone be sa luhulau aba lau fatala ganahewana yai maidadi hiyala tau lau kulukuluwena haisa, yo taon babadadi. Na habahim, Fesitu ya lau faliba, be Paulo sa leyama.

²⁴ Fesitu iyen,
Kin Agilipa yo salumadi aho amaite'i, dogo te ami ita? Diusi mahudo'idi amaite'i yo

Yelusalem yai edi fatala pili lebena yai, logena sa an'etaigu be E falau fatala.
 Na sa halahalabo tiyen,
 Ibe ya pe'i mate, ya loholoho!

²⁵ E lobahi mate hige ana mata hesa debana yai haba i pe'i. In ena an'eta Loma Ba'isana lebena yai, haba E fatamali lawen Loma. ²⁶ Somo haba E uli Kin enehena? Ana sadi hige i mahata! Sidohana haba Sisa egu fafalibana? Logena E foyahiyama lisimiu yo, um Kin Agilipa, matam yai! Ana mata yo'oina mulina yai, haba Sisa ena E uli'uli be E faliba. ²⁷ Hige i dudulai bena tau lau deli aba fagiluna hige ya lobahi na haba ya dui i lau Sisa lisina.

26

Paulo ena ya Tona Galagala

Paisowa 26:1-11

¹ Agilipa ya libalau Paulo lisina iyen,
 E yaliyem bena em wa libaliba.

Yo fede Paulo nimana ya lolon, na ya fatubu ya libaliba iyen,

² Kin Agilipa, itete egu solasola! Diusi somo lebena yai sa fagilugu, aho te egu E tona galagala matam yai. ³ Pa'ana ema laulau yo ema faibayaho ha'a wa sibaidi. Logena, E an'etaim, bena wa tau'ulu na wa ata'atahi laoma lebegu.

⁴ Ma kiukiugu sidohana egu miyamiya ya fatubu egu nu'u yai ya lau ee-, Yelusalem yai hinaga, Diusi mahudo'idi sa sibai. ⁵ Be ha'a sa sibaigu fuya lofalofa. Na yena sa fanuha,

beti ti famahata mate ema lau'u'ula abi'abina ganahewana yai, yau mate “Falesiya” yo tau lau fagagayo hesa beyabeyana.* ⁶ Be aho ite, E obiyo mahata lisim yai, pa'ana somo Yaubada ya liba fasunuma afa wahamai lebedi yai mate E kawa wananaha'en, halana yai sa sadigu. ⁷ I'ipa yo lahai ema sulu 12 laulauwewedi ma nuwa ofi fahidi sa fafadebasae, na liba fasunuma te, ma sunumadi sa fafamata watan be haba ainiyona ya tubu sa ita.

Aee, Ba'isa, sunuma fafamata watan te debana yai Diusi dodogadi sa fagilu gaibuigu. ⁸ Pa'ana somo Diusi, hige gonowana au kawawananaha mate Yaubada gonowana tau pe'ipe'i ya famwahuli fuyo'idi?

⁹ Beyabeyana egu nuwanuwatuhu la'ila'i bena ginauli mahudo'idi E laulau ginauli ni, Yesu Nasaleta hesana E faheyaya. (*Paisowa 8:1; 9:1-2*)

¹⁰ Yelusalem yai laulaudi te, E ginaginulidi. Antalasang baba'isadi, tau nuwa bui boludi sa biya afuledi nimagu yai be E falau delidi; yena bena sa wunuidi, mate E ehe watawatanidi.† ¹¹ Fuya ou'ouli Diusi edi aba oi'oigogo lumadi hahaisa yai E panipanisidi yo E eli duduidi be Yesu hesana sa liba faheyaya. E manabala wananaha yo fede E lau ta'owawa edi duhu la'i hesa - hesa yai, be E fakamkamnadi.

* **26:5** Falesiya edi laugagayo mate gonowana doha “laulau hadi.”

† **26:10** Beyabeyana edi ehe watan, e mate ume'ehu kiki'ina dubadubadi yo kafukafudi sa pei gogon, tausomo ya ouli, mate ya wini.

Paulo ena Nuwabui Wasana ya Dedei

26:12-18

(Paisowa 9:1-19, 22:6-16)

¹² Tau antalasam baba'isadi agu paisowa sa felegu be sa duigu E lau Damaseko. ¹³ Kin Agilipa, lahai la'i yai eda'eda yai E laulau na mala hesa E ita galewa yai. Ya mala wananaha, hige doha maihala. Ma afa haidagu ya sina fata'i'ilimai. ¹⁴ Mahudo'imai 'e be'u lidi tanohi yai, na alina hesa E atahi ya libama lisigu Hebelu alinamai yai iyen, “Saulo, Saulo! Pa'ana somo wa fakamkamnagu? Mate, wa fakamkamna fuyoim. Gonogonowana doha bulumakau ya fakamkamna fuyoi tanuwagana ena tu'e yai na ahena yai ya oi'oi fapito.”

¹⁵ E fati'o yawa, “Ba'isa, um sai?”

Be Guyau alinagu ya bui iyen, “Yau Yesu, lo-gegu wa fakamkamnagu. ¹⁶ U obiyo! Lebem yai E taumahata, pa'ana E fasinabom, haba um egu tau paisowa. Somo aho E fa'itam yo fuya matada yai somo sa taumahata, haba wa dedeidi. ¹⁷ Haba E fofofahim falem Isalaela yo ta'owawa dodogadi lisidi yai. Yau E duim wa lau lisidi. ¹⁸ Haba wa fa'ita lobahidi be kamumu yai wa fafuyodima mala yai yo Satani ena gi-gibwali sa lau afulen na sa fuyoma Yaubada lisina, na haba edi kawawananaha lisigu yai edi heyahayaya E nuwatuhu afuledi, be egu fatabu dodogadi ma afa haidagu 'e miya esega. Salumadi sa anpate bena sa fakamkamnam, haba E fofofahim.”

*Paulo ana Paisowa ya Dedei**26:19-32*

¹⁹ Logena be, Kin Agilipa, fuyana Yesu galewa yai ya liba lidima lisigu, tautau yai be ena liba E lau watan. Hige ya awayagala.

²⁰ E guguyaidi: bwa'ibwa'ina Damaseko yai, habahim Yelusalem, Diudeya nu'u mahudo'ina yai yo ta'owawa lisidi yai hinaga, mate bena edi heyahayaya sa nuwa afuledi be Yaubada sa famuli watan haba te ita mate wananaha sa nuwa bui.

(Paisowa 1:8) ²¹ Guguya te halana yai Diusi bena sa wunuigu, yo fede sa tohaigu, Dubu Tabuna dobidobina yai.

²² In moho, aho ite Yaubada ya sagusaguhigu, be E obiyo amaite'i, na E liba famahata dodoga fafahehadi yo pu'opu'oudi lebedi yai. Somo Mose yo peloweta ha'a sa libaen haba ya tubu E libalibaen watan. ²³ Mate, Yaubada ena Fasinabo Dogana, Keliso, haba ya kamkamna; na haba ya obiyo fuyo bwa'i, be mala wasana Diusi yo ta'owawa dodogadi ya falibadi.

²⁴ Libadi yai te, Paulo enehena ya oi'oilele, na Fesitu ena liba ya an eli dogodogoi iyen,

Paulo, nuwana u bwadebwade! Em sibasiba ya kamfabwadebwadem!

²⁵ Alinana Paulo ya bui,

Ba'isa, yau hige ya bwadebwade! Yau E libaliba dudulai. ²⁶ Ba'isa Agilipa! Somo E libalibaedi te, hige simosimo yai ti tubu. E siba wananaha mate ha'a wa sibaidi. Logena nuwagu ya adidili, be E falibam. ²⁷ Ba'isa Agilipa, Peloweta wa

kawawananaha'edi e hige'e? E sibai mate wa kawawananaha'edi.

²⁸ Agilipa ya libalau Paulo lisina iyen,
Wa sibai haba gonowam nuwagu wa bui feufeulai, be E famala “Kulistin”?[‡] (*Paisowa 11:26*)

²⁹ Ena liba Paulo ya bui iyen,
Haba emi nuwabui tefana ya lofa o ya tupo, na egu lau'u'ula Yaubada lisina yai mate bena um yo salumadi aho ite ami ata'atahi ami famala doha yau - na in moho tabu ti senimiu!

³⁰ Habahim Agilipa, Benisi, Gawana Fesitu, yo salumadi ma'edi sa mwaito. ³¹ Sa lau ganamuli yai, na tiyen,

Doga te hige ana mata hesa bena ti falau deli, e ti wunui.

³² Be Agilipa ya libalau Fesitu lebena yai iyen,
Doga te, ibe hige Sisa i an'etai, egoba ha'a ti so'e fahi.

27

Paulo Waga yai ya Lau Loma

Paisowa 27:1-12

¹ Sa oilibaemai mulina yai bena ai waga 'e awa 'e lau Itali. Paulo yo tau lau deli haisa mate, Loma hiyala tau lau kulukuluwena nimana yai sa tole afuledi. Hesana mate Diuliyesi. In Loma ena

[‡] **26:28** Alina Giliki yai, “Kulistin” aniyona mate Keliso enehena.

hiyala pelena hesa, hesana “Ba'isa Sisa ena Led-
imenti”^{* 2} Adamitiyum wagana hesa ya nonoha
haba ya tafo dunaduna Eisiya Nu'una tefa hahaisa
yai. Yo fede Alisitaku ma'emai 'e awa. Ena nu'u
Tesalonika, Masedoniya Nu'una ganahewana yai.
(*Paisowa 19:29; 20:4*)

³ Bobonna 'e mahano Sidon yai. Hiyala tau
lau kulukuluwena, Diuliyesi, ena laulau sa loholoho
be ya libalau Paulo lisina iyen,

U lau haidam u kepaidi be somo wa fanuha,
haba em sa soi.

⁴ Amainiya 'e gelu boda na hwayahwayau
mate 'e tutu matai. Yo fede, 'e lau Saipelesi
bonabonaluwana tefa hasahasaina hoyona
yai. ⁵ E tomo doheyen Sisiliya yo Pamfiliya
solasoladi yai 'e lau ee-, taon hesa hesana
Miula, Laisiya Nu'una ganahewana yai 'e
duna. ⁶ Amainiya hiyala tau lau kulukuluwenna
Idipi edi waga hesa, Alesandiya taonna yai
ya laoma, ya lobahi ya laulau Itali, yo fede 'e
awa. ⁷ Lahai fisa, hwayahwayau ma'emai 'e
fai'abi, be benai - benai 'e leuleu ee-, Kinidusi
taonna 'e hanahanau. Bena haba 'e bayawai,
in moho hwayau ya adidili wananaha, be hige
gonowamai aba launa ai lau watan. Yo fede 'e
tomo doheyen Keliti Bonabonaluwana. Salamone
Hisu tetena 'e giuli'i, be bonabonaluwana ni fatau
hoyohoyona 'e lau watan. ⁸ 'E an'anpate adidili
be 'E fa'abi sadasadai ee-, gadowa hesa hesana
“Gadowa Loholohona” Laseya taonna sadaina

* **27:1** Ledimenti esega ganahewana yai mate tau hiyala ou'oulidi
600.

yai, 'e mahano. ⁹ Amainiya fuya 'e pei yo adauna ya heyaya wananaha, pa'ana Anhudi Lahaina ya ofi mate aniya heyaya fuyana.

Be Paulo ya liba fanuwa tagudi iyen,

¹⁰ Babada, E siba eda adau te haba ya heyaya. Waga yo ginauli, haba yauma ya faheyayadi, yo nuwana haba ta pe'i hinaga.

¹¹ Na hiyala tau lau kulukuluwenna mate, waga kapenana yo waga tanuwagana edi liba ya lau watan na Paulo ena liba hige i mode'en.

¹² Gadowa te, ai gogoma fuyana hige i loholoho be dodoga boludi edi fanuha bena sa lau Finikesi Gadowana be hwayahwayau fuyanna ainiya sa miya. (Keliti bonabonaluwana yai, Finikesi Gadowana hafohafona mate yalasi yo yawana edi aba towa yai. Be yena hwayahwayau ya towa, ibege i abidi.)

Yauma La'ila'i

Paisowa 27:13-26

¹³ Yawana ya fatubu ya towa benai benai be waga tau eyaisina yo waga tanuwagana edi nuwatuhu bena haga gonowadi haba sa lau. Yo fede waga ana anka sa solu hitin, na Keliti bonabonaluwana sadaina sa boboyo watan.

¹⁴ Hige walolona na kaluwabu ya towa lidima bonabonaluwa yai. ¹⁵ Yauma waga ya yufi pipin, be ena aba lau hige gonowana i tafo watan, yo fede, hwayahwayau moho ana haba 'e tafo watan, ¹⁶ be 'e boboyo ee-, bonabonaluwa kiukiu tefa yawana yai hesana Kauda, hoyona yai. Amainiya, aba fafa'oituhu sa solu hitin. ¹⁷ Habahim, waga sa

au'auwi pa'ana sa 'wasabu ibe i dem lopalopa. Ana wolewole sa no'udi na ya laulau pwapo.

Edi 'wasabu mate ibe i tata hiti ai gelegele tupina be i lubi lopalopa Libiya hanahanaudi yai. Yo fede waga aba fadaluluna sa fadalolo be sa fabebeda.† Na hwayau waga ya yufi pipin lawen oula.

¹⁸ Hwayahwayau yo bagodu edi abi ya lau sina'ala; be bobonna waga ana kaihusa tefana sa lofe taluhidi, ¹⁹ na lahai fafa faihonana yai, mate iti ibodi nimadi yai waga aba paisowana ginaulidi hudo'i - hudo'i sa lofe taluhidi hinaga. ²⁰ Fuya lofalofa hige maihala yo kipwala ai itadi, na yauma hola ma adidilina. Yo fede nuwamai sa toma, ayawa, “Woo ee-, anadan, haba te pe'i.”

²¹ Fuya lofalofa hige somo la'i ti an, yo fede Paulo ya falibadi iyebom,

Babada, nahalidi Keliti yai ibe alinagu ami lau watan na tabu ta adau. Haba ibege heyahayaya ta fahoina. ²² Lisina yai aho te, E an'etaimiu, bena nuwamiu ami fa'adidilidi! Haba ibege sai la'i i pe'i; eda waga moho haba ya bulu. ²³ Maihona yai Yaubada (In sai E fafamu muli watan yo yau hinaga enehena) ena anelu ya laoma lisigu. ²⁴ Na iyen, “Paulo, tabu u 'wasabu! Ba'isa Sisa bena ai matana wa obiyo. Be Yaubada ena lohohoho um lisim yai, debana yai mate salumadi maidam ami awa, ibege ti pe'i.”

²⁵ Be tatau, nuwamiu ti adidili! Yaubada E kawawananaha'en mate somo ya falibagu haba

† 27:17 Ginauli te sa fadalololo ipu yai be waga ya fabebeda.

ya tubu. ²⁶ Be haba bonabonaluwa la'i ainiya te oi hiti hasa.

Waga ya Talopalopa

Paisowa 27:27-38

²⁷ Hwayau ya towatowa na 'e ale'alele maihona ou'oulina 14 Mediteleniya Gabogabona yai.‡ I'ipa atipuna yai waga tau paisowa amna sa atahi mate fote sa hanahanau.

²⁸ Yo fede mahina duduna yai ginauli hesa mwahumwahuna sa au na sa fadalolo lidiyen gabogabo, be oula lofana sa lufa. Sa lobahi mate lofana 40 metres. Hige walolona na sa lufa bodai. Matabahim begana ya fote, lofana 30 metres.

²⁹ Yo fede sa 'wasabu, ibe waga ti fatata hiti'i, be anka fati sa fadalolo lidiyedi waga mulina yai, na sa lau'u'ula bena ya lahai.

³⁰ Waga tau paisowa bena waga sa gela afulen; be fafa'oituhu sa fadawe lidiyen gabogabo yai, edi bwala bena haga anka haba ai waga kuluna sa fabuludi. ³¹ Be Diuliyesi yo tau hiyala, Paulo ya falibadi iyen,

Yena waga tau paisowa hige ai waga ti miya, haba ami pe'i.

³² Yo fede, fafa'oituhu balawadi, tau hiyala sa tomafahi be ya alele. ³³ Begana haba ya ifi tatatali, mahudo'idi Paulo ya falibadi iyen,

Au kalahe, pa'ana wiki luwaga hige somo hesa au an.

‡ **27:27** Mediterranean: aniyona mate Medi “ati'atipu” na teranian mate “tano'ubu,” pa'ana tanohi ya fata'i'ili na aba solana esega.

³⁴ Lisina yai aho te, E an'etaimiu, bena ami an'an, haba taumiu sa adidili be ibege sai la'i u pe'i. §

³⁵ Paulo ya falibadi mulina yai, fwalawa tefana ya abi be ya ifi na Yaubada ya lauto'iyen. Habahim ya an, mahudo'idi matadi yai. ³⁶ Mahudo'idi nuwadi sa adidili fuyo be sa an'an. ³⁷ Tau awa waga yai mate, oulimai 276. ³⁸ Mahudo'imai 'e kalahe ma'uda, waga ana kaihusa, witi, sa lofe lidiyen gabogabo yai, be waga ya malaha.

Waga ya Tata hiti Gelegele Tupina yai

Paisowa 27:39-44

³⁹ Ya ifi tatatali, nu'u hige ti ita lobahi, in moho gelegele sa ita gadowa yai be ana halulu sa lau bena ainiya sa duna. ⁴⁰ Yo fede anka sa ibo motudi, yo eyaisi balawadi sa tatadi. Na habahim wolewole hesa waga hisuna yai sa u'ei, be waga ya dudulai lau fote. ⁴¹ Hola ma laudi yo fede ya tata hiti gelegele tupina yai. Hisuna ya lau sopu yo fede ya tala'afi na waga mulina mate bagodu sa lubi lolalopa.

⁴² Tau hiyala sa oiliba bena tau lau deli mahudo'idi sa wunuidi, tabu ti tuba hiti be ti gela. ⁴³ Nogeya, hiyala tau lau kulukuluwena hige i fanuha bena Paulo i pe'i be edi nuwatuhu hige i fanuha. Safaluma tuba sa siba ya falibadi be sa dago bwa'i gabogabo yai be sa tuba hasa gelegele yai. ⁴⁴ Na tau tubatuba gesa ya falibadi bena sa abi'abi didi waga tebina sa tapwaipwai,

§ 27:34 Buka haisa yai sa uli tiyen, “Ibege kulumiu maihawana esega i be'u,” na aniyona mate “ibege sai la'i u pe'i.”

amainiya, sa tuba poupowedi be sa duna sae fote, ma loholohodi.

Itete sidohana mahudo'imai 'e tuba hiti, ma loholohomai.

28

Malata yai

Paisowa 28:1-9

¹ Ai, ma loholohomai fote yai, habahim 'e sibai bonabonaluwa te hesana Malata. ² Dodoga amainiya mate sa abi komakomani'imai. Ya usa na nu'u ya gogoma, yo fede oyagi sa yufi be 'e anmwahibo. ³ Paulo oyagi lagalagadi ya tano gogoidi, be ya fafapei lau oyagi ala'alana yai. Weso an'an nalina oyagi gigibwalina amnana ya atahi, yo fede ya kalamahanoma, be Paulo nimana ya nali. ⁴ Malata dodogadi wa weso sa ita Paulo nimana yai ya kaukauti yo fede ibodi sa libaliba tiyen,

Mo'isa, dogate mate tau aiyunu hesa! Pa'ana gabogabo yai ya gelama ma loholohona. In moho "Tau Fakasa yaubadana" ya fanuha bena Paulo ya pe'i.*

⁵ Na Paulo nimana ya tawa luhiluhien, yo fede, weso ya lubi fapito lawen oyagi ala'alana yai. In moho Paulo hige i pe'i. ⁶ Sa kinokinoi, na tiyebom,

Nimana haba ya pou e haba ya guli lidi be ya pe'i.

* **28:4** Malata dodogadi edi nuwatuhu bena edi yaubada bwalabwala waihinina hesana "Diyasitisi" o "Tau fakasa" mate safaluma edi laulau sa heyaya wananaha haba ya panisidi e ya wunuidi.

Sa bagi watan ee-, a'awana ya lofa, na hige somo i tubu lisina yai. Edi nuwanuwatuhu sa buidi, be sa liba tiyen,

Nuwana in yaubada hesa!

⁷ Ema aba tuba hiti (nu'una) sadaina yai mate bonabonaluwa ni, ba'isana Pubilisi ena tanohi. Ya yoga hitinimai be lahai faihona ai ana taumana.

⁸ Pubilisi tamana ya lepa. Tauna sa gigigibwali yo ya lau mulimuli mate 'wasina. Paulo ya lau tau lepa ena aba eno'eno yai be ya abilau tauna yai na ya lau'u'ula, yo fede Guyau ena gigibwali yai ya faloholoho. ⁹ Laulau te ya tubu, mulina yai mate tau lepalepa mahudo'idi bonabonaluwa yai ni, sa laoma, be ya faloholohodi hinaga.

Malata yai sa Lau Loma

Paisowa 28:10-15

¹⁰ Fuyana ai amainiya, ainauya boludi sa felemai. ¹¹ Nawalahi faihona mulidi yai, Alesandiya wagana hesa hesana “Oitau Godegode” yalasi hola ya ita watan Malata bonabonaluwana yai ee-, ya towa motu, habahim ya lau Loma. Yo fede somo 'e fanufanuhadi ema sa soi 'e husaidi wagana yai na 'e awa be 'e adau boda.†

¹² Silakusi taonna yai 'e mahano be amainiya 'e miya, lahai faihona. ¹³ Amainiya 'e gelu boda, be 'e duna Legium taonna yai. Bobonna hwayahwayau mulimai yai ya towama be 'e boboyo ee-, lahai fafaihonana yai 'e duna Puteoli taonna yai.

† **28:11** “Oitau Godegode” mate hesadi “Kasato yo Polukisi.” Loma Nu'u boludi dodogadi mate sa kawawananaha'edi, yo edi nuwanuwatuhu hinaga mate tau adau sa ita'ita watanidi.

14 Amainiya tau kawawananaha haisa 'e failobahidi. Sa yoga hitinimai, be lebedi yai 'e miya wiki esega. Habahim 'e lau fote 'e lau Loma.
 15 Tau kawawananaha hahaisa Loma yai wasamai sa atahiyen be sa laoma bee-, taon hesa hesana “Apusi Maketi” yo “Taumana Lumadi Faihona” amainiya sa lobahimai. Paulo ya itadi mate Yaubada ya lauto'iyen yo nuwana ya adidili.

Paulo Loma Nu'unai yai

Paisowa 28:16-31

16 Fuyanna 'e mahano lau Loma yai, gabeman hesa Paulo ya faliba be iyabona ya gogo hudo'i, na tau gatinina mate tau hiyala hesa.

17 Lahai faihona mulidi yai, Diusi babadadi, Paulo ya yoga gogoidima be iyen,

Falegu Isalaela! Hige eda dodoga lisidi yai somo ya faheyaya, e ada ulutubu miyamiyadi ya utusidi. In moho, Diusi babadadi Yelusalem yai sa augu yo sa fele lawegu Loma Gabeman dodogadi nimadi yai. 18 Loma gabeman baba'isadi sa fati'o buibuigu yo sa fanuha bena sa so'e fahigu, pa'ana hige somo hesa ya faheyaya debana yai haba ya pe'i. 19 In moho Diusi babadadi sa 'waiyo'o. Hige egu eda'eda hesa somo be, Loma edi Ba'isa, Sisa, E an'etai bena ya falau fatala fuyo'igu, na hige bena falegu Diusi ya fagiludi. 20 Mata pa'a te debana yai E lau falibaimiu be ami laoma bena E itamiu yo te libaliba. Pa'ana Isalaela ena sunuma yai seni yai te sa augu.‡

21 Sa libalau Paulo lisina tiyen,

‡ 28:20 Isalaela edi Sunuma Dogana mate, “Keliso,” o “Mesaiya.”

Wasam hige Diudeya yai ema ti uliyama yo afa haidada Isalaela amainiya sa laoma hige wasam somo heyaheyayana ti libaen ai atahiyen. ²² In moho em nuwanuwatuhu bena 'e sibai pa'ana dodoga nu'u ou'ouli yai mate “Guyau Eda'edana” pelena te sa 'wai'waiyo'o'en. (*Paisowa 22:14, Paisowa 24:14, Paisowa 24:22*)

²³ Yo fede ana lahai sa golu ma'edi Paulo. Na lahaina yai ni, dodoga boludi sa laoma Paulo ena aba miyamiya yai. Yaubada ena Aba Ba'isa Nu'una wasana ya dede famahata lebedi yai, hwalahwalala ya lau ee-, ya maihona. Ya anpate bena nuwadi ya abidi be haba Yesu wasana, Mose ena laugagayo yai yo peloweta edi uli'uli yai, sa kawawananaha'en. ²⁴ Haisa, ena libaliba yai nuwadi ya abidi na haisa hige ti kawawananaha. ²⁵ Sa faibayaho be hige nuwadi esega. Sa fatubu bena sa aulaha, na Paulo ena liba ofi'ofina yai, iyen,

Yaluwa Tabuna ena gigibwali yai, Peloweta Isaiya wahawahamiu ya faliba dudulaidi iyen,

²⁶ Yaubada ya liba, doha ite:
 Au lau be dodoga te, ai lisidi auwe,
 “Haba ami ata'atahi,
 na ibege au nuwatuhu lobahi;

haba ami ita, na ibege au ita lobahi.”§ (*Maleko 4:12*)

²⁷ Dodoga te sa nuwa po'i wananaha, nuwadi sa an'anloya

§ 28:26 Au an'eta haba ami abi, au yo'oi, haba ami lobahi, au oi'oi, haba eda'eda sa taso'e. Matiu 7:7

be beyadi sa tipadi yo matadi sa fatoudi.
 Ibe hige'e, haba matadi sa falaladi, be ginauli
 sa itadi,
 yo beyadi haba sa ta'afasi, be liba sa atahiyedi,
 yo ginauli haba sa nuwatuhu lobahidi;
 haba sa timuli be sa fuyoma lisigu,
 na haba E faloholohodi. *(Isaiya 6:9-10)*

28 Paulo ena liba ya falafu sofa iyen,
 Logena, E fanuha bena ami siba mate,
 Yaubada ena famwahuli wasana ha'a ya lau
 ta'owawa lisidi yai be iti haba sa atahiyen!

29 Ya liba ofi mulina yai, Diusi ma faifaibayahodi
 sa aulaha sa lau.*

30 Paulo luma hesa ya famaisa be amainiya ya
 gogo boliman luwaga. Na safalumadi sa laoma
 lisina mate ya yoga hitinidi, ma nuwa loholohona
 31 Ma nuwa adidilina, Yaubada ena Aba Ba'isa
 Nu'una wasana ya libalibaen yo Guyau Yesu
 Keliso wasana ya fatalahadi. Hige gonowana sai
 la'i i gudu.

* **28:29** Uli'uli haisa yai mate, lausoisoi te hige ti uli.

Buka Tabuna Tefadi
Mark, Acts, and selected excerpts of the Old
Testament in the Buhutu language of Papua New
Guinea

Buk Baibel long tokples Buhutu long Niugini

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buhutu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-10-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b1271b11-d020-530e-9a26-058206609fc0